

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

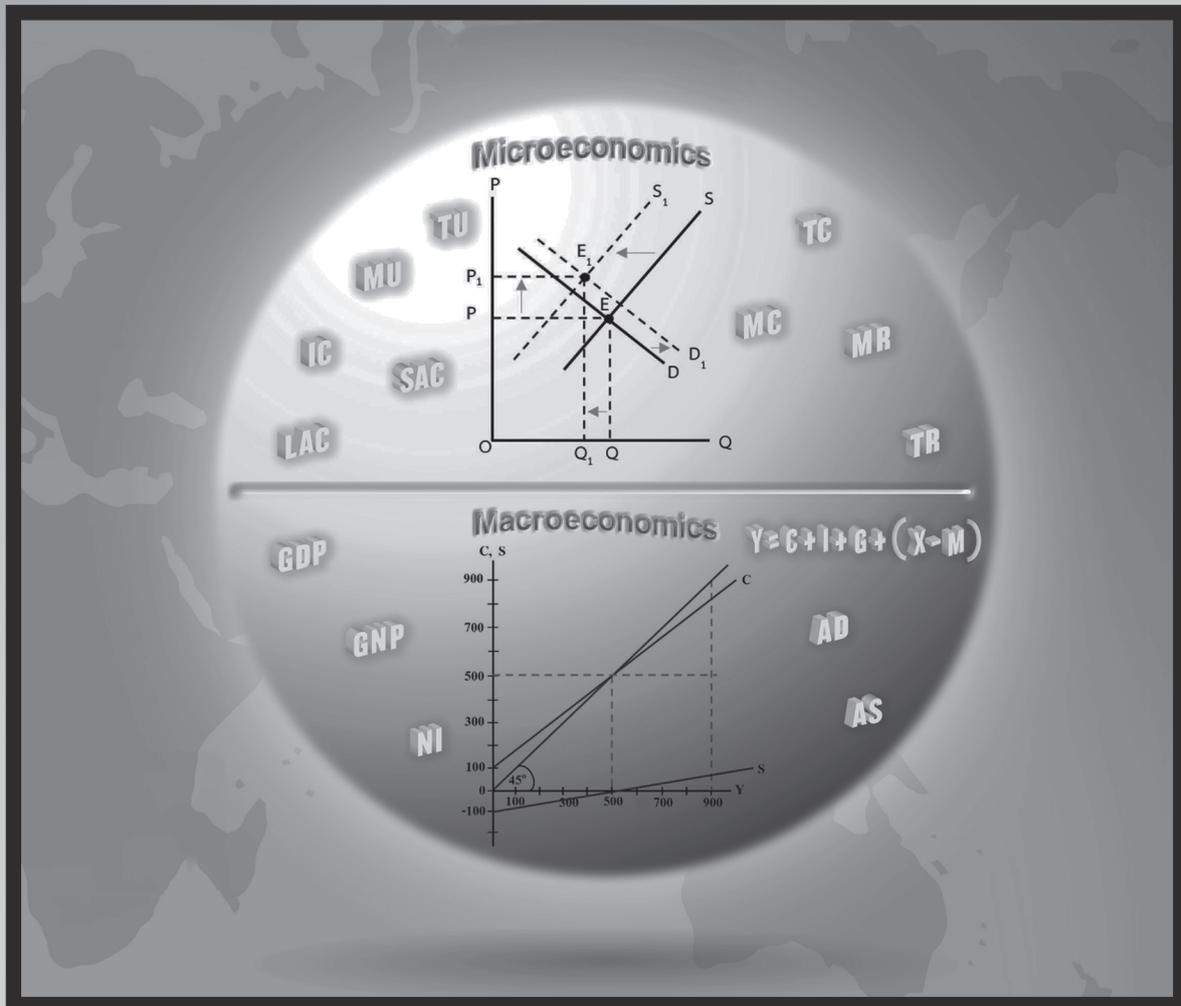
การสอนเสริมครั้งที่ 1
หน่วยที่ 2 - 8

เอกสารสถิติศึญชุตวิชฉ

60120

หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

Principles of Economics

ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1

สงวนลิขสิทธิ์

เอกสารโสตทัศนศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตเบื้องต้น การสอนเสริมครั้งที่ 1
จัดทำขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่นักศึกษาในการสอนเสริม

จัดทำต้นฉบับ : คณะกรรมการบริหารชุดวิชาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตเบื้องต้น

บรรณาธิการ/ออกแบบ : หน่วยผลิตสื่อสอนเสริม ศูนย์โสตทัศนศึกษา
สำนักเทคโนโลยีการศึกษา

จัดพิมพ์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พิมพ์ครั้งที่ 62 ภาค 1/2561 ปรับปรุง

แผนการสอนเสริมครั้งที่ 1

การสอนเสริมชุดวิชา 60120 หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

รายชื่อหน่วยที่สอนเสริม

- หน่วยที่ 2 อุปสงค์ อุปทาน และดุลยภาพของตลาด
- หน่วยที่ 3 ทางเลือกของผู้บริโภค
- หน่วยที่ 4 การผลิตและต้นทุนการผลิต
- หน่วยที่ 5 ตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดผูกขาด
- หน่วยที่ 6 ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดและตลาดผู้ขายน้อยราย
- หน่วยที่ 7 ตลาดปัจจัยการผลิตและผลตอบแทนปัจจัยการผลิต
- หน่วยที่ 8 ความล้มเหลวของตลาด ผลกระทบภายนอก และสินค้าสาธารณะ

ประเด็น

1. อุปสงค์ อุปทาน และดุลยภาพของตลาด
  - 1.1 อุปสงค์
  - 1.2 อุปทาน
  - 1.3 ดุลยภาพของตลาด

2. ทางเลือกของผู้บริโภค
  - 2.1 ทางเลือกของผู้บริโภคตามทฤษฎีอรรถประโยชน์
  - 2.2 ทางเลือกของผู้บริโภคตามทฤษฎีความพอใจเท่ากัน

3. การผลิตและต้นทุนการผลิต
  - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตและการผลิตระยะสั้น
  - 3.2 การผลิตระยะยาว
  - 3.3 ต้นทุนการผลิต

4. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดผูกขาด
  - 4.1 ตลาดแข่งขันสมบูรณ์
  - 4.2 ตลาดผูกขาด

5. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดและตลาดผู้ขายน้อยราย
  - 5.1 ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด
  - 5.2 ตลาดผู้ขายน้อยราย

6. ตลาดปัจจัยการผลิตและผลตอบแทนปัจจัยการผลิต

6.1 ตลาดปัจจัยการผลิต

6.2 ผลตอบแทนปัจจัยการผลิต

7. ความล้มเหลวของตลาด ผลกระทบภายนอก และสินค้าสาธารณะ

7.1 ความล้มเหลวของตลาด

7.2 ผลกระทบภายนอก

7.3 สินค้าสาธารณะ

แนวคิด

1. อุปสงค์ หมายถึงความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งของผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยสมมติให้ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องคงที่ กฎของอุปสงค์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างราคากับปริมาณอุปสงค์ โดยจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าสูงขึ้นปริมาณอุปสงค์จะลดลง และเมื่อราคาลดลงปริมาณอุปสงค์จะเพิ่มขึ้น

2. อุปทาน หมายถึงปริมาณเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ผลิตหรือของธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง กฎของอุปทานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างราคากับปริมาณเสนอขายโดยจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าลดลงปริมาณเสนอขายจะลดลง และเมื่อราคาเพิ่มขึ้นปริมาณเสนอขายก็จะเพิ่มขึ้น

3. ดุลยภาพของตลาด หมายถึงสภาวะที่ปริมาณเสนอซื้อเท่ากับปริมาณเสนอขาย ดุลยภาพของตลาดเกิดขึ้น ณ ระดับที่ผู้ซื้อได้ซื้อและผู้ขายได้ขายตามปริมาณที่ต้องการ การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของตลาดอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ การเปลี่ยนแปลงของอุปทาน หรือการเปลี่ยนแปลงของทั้งอุปสงค์และอุปทาน

4. อรรถประโยชน์แสดงความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ ผู้บริโภคจะเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับรายได้ที่มีและให้อรรถประโยชน์รวมสูงสุด เมื่อราคาของสินค้าและบริการเปลี่ยนแปลงทางเลือกเปลี่ยนไปด้วยในทิศทางตรงข้าม พฤติกรรมการบริโภคโดยมีอรรถประโยชน์เป็นเครื่องชี้จึงเป็นฐานในการสร้างอุปสงค์ของสินค้านายบุคคล

5. ความพึงพอใจของผู้บริโภคอาจแสดงระดับด้วยเส้นความพอใจเท่ากัน เมื่อนำเส้นงบประมาณที่แสดงความจำกัดของรายได้ของผู้บริโภคมาวิเคราะห์ร่วมกับแผนที่เส้นความพอใจเท่ากัน จะพบจุดดุลยภาพผู้บริโภคที่ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจสูงสุด เมื่อราคาสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งเปลี่ยนแปลง ผู้บริโภคเปลี่ยนปริมาณสินค้าหรือบริการในการบริโภคด้วยในทิศทางตรงข้ามกับการเปลี่ยนแปลงราคา พฤติกรรมการบริโภคที่แสดงด้วยเส้นความพอใจเท่ากันจึงเป็นฐานในการสร้างอุปสงค์ของสินค้านายบุคคลได้เช่นกัน

6. การผลิต คือ กระบวนการแปรสภาพปัจจัยการผลิตต่างๆ ให้เป็นสินค้าหรือบริการ การผลิตประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิต และผลผลิต การผลิตในระยะสั้นมีทั้งปัจจัยการผลิตที่เป็นปัจจัยคงที่และปัจจัยแปรผัน โดยมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีผลผลิตส่วนเพิ่มหรือผลผลิตหน่วยสุดท้าย สำหรับการผลิตในระยะยาวจะมีปัจจัยการผลิตเพียงชนิดเดียว คือ ปัจจัยแปรผัน และมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีแสดงเส้นผลผลิตเท่ากันและเส้นต้นทุนเท่ากัน

7. ต้นทุนการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตได้จ่ายออกไป ได้แก่ ปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนสินค้าหรือบริการที่ต้องการ หรือค่าใช้จ่ายที่ทำให้มูลค่าของสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้น ผ่านกระบวนการผลิต หรือค่าใช้จ่ายที่ทำให้อรรถประโยชน์ของสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้น โครงสร้างต้นทุนระยะสั้นที่สำคัญ ได้แก่ ต้นทุนรวม ต้นทุนเฉลี่ย และต้นทุนส่วนเพิ่ม สำหรับต้นทุนการผลิตในระยะยาวนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับต้นทุนรวมเฉลี่ยในระยะยาว

8. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก โดยผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายจะมีความต้องการซื้อและขายสินค้าจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งตลาด สินค้าที่ขายอยู่ในตลาดจะมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ไม่มีผู้ซื้อหรือผู้ขายรายใดที่สามารถกำหนดหรือมีอิทธิพลในการกำหนดราคาตลาด ผู้ซื้อและผู้ขายต่างทราบราคาสินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดเป็นอย่างดี และผู้ขายสามารถเข้าหรือออกจากตลาดได้อย่างเสรีโดยมีกำไรหรือขาดทุนเป็นแรงจูงใจให้เข้าหรือออกจากตลาด

9. ตลาดผูกขาดเป็นตลาดที่มีผู้ขายเพียงรายเดียวผลิตสินค้าที่ไม่มีสินค้าอื่นทดแทนได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้ผูกขาดและตลาดหรืออุตสาหกรรมเป็นสิ่งเดียวกัน การเข้ามาแข่งขันในตลาดผูกขาดไม่สามารถทำได้เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้ามาดำเนินการในตลาด

10. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดเป็นตลาดที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ กล่าวคือ มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก สินค้าที่ขายในตลาดจะมีลักษณะแตกต่างกันแต่สามารถทดแทนกันได้ ทำให้ผู้ขายสามารถกำหนดราคาได้เช่นเดียวกับตลาดผูกขาด แต่ไม่มากเหมือนตลาดผูกขาดเนื่องจากอุปสงค์ต่อสินค้ามีความยืดหยุ่นต่อราคามากกว่าในตลาดผูกขาด ผู้ขายสามารถเข้าหรือออกจากตลาดได้อย่างเสรีโดยมีกำไรหรือขาดทุนเป็นแรงจูงใจให้เข้าหรือออกจากตลาด

11. ตลาดผู้ขายน้อยรายเป็นตลาดที่มีผู้ขายเพียงไม่กี่รายผลิตสินค้าที่แตกต่างกันแต่สามารถทดแทนกันได้ อุปสงค์ต่อสินค้ามีความยืดหยุ่นต่อราคาน้อยกว่าในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดแต่มากกว่าในตลาดผูกขาด การมีผู้ขายน้อยรายส่งผลให้นโยบายในการกำหนดราคาสินค้าหรือนโยบายอื่นๆ มีผลแก่กันและกันอย่างมาก การเข้ามาแข่งขันในตลาดผู้ขายน้อยรายไม่สามารถทำได้โดยเสรีเนื่องจากมีข้อจำกัดโดยหน่วยธุรกิจที่อยู่ในตลาดมีระดับการผลิตในปริมาณมาก ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อหน่วยธุรกิจรายใหม่ที่มีต้นทุนในการผลิตสูงเพราะมีปริมาณการผลิตจำนวนน้อย

12. ตลาดปัจจัยการผลิตหมายถึงตลาดที่มีการซื้อขายปัจจัยการผลิตเพื่อทำการผลิตสินค้าและบริการโดยให้ความสำคัญทางด้านผู้ซื้อ ว่าผู้ซื้อจะซื้อปัจจัยการผลิตอย่างไรเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ทั้งนี้อุปสงค์ต่อปัจจัยการผลิตเป็นอุปสงค์สืบเนื่องและอุปสงค์ร่วมที่ขึ้นแก่กันและกัน และสามารถแบ่งตลาดปัจจัยการผลิตออกเป็น 2 ประเภทคือ ตลาดปัจจัยการผลิตแข่งขันสมบูรณ์และตลาดปัจจัยการผลิตแข่งขันไม่สมบูรณ์

13. ปัจจัยการผลิตแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ ที่ดิน ทุน แรงงาน และผู้ประกอบการ โดยปัจจัยการผลิตแต่ละประเภทจะมีผลตอบแทนดังนี้ ผลตอบแทนของที่ดินคือค่าเช่า ผลตอบแทนของแรงงานคือค่าจ้าง ผลตอบแทนของทุนคือดอกเบี้ย และผลตอบแทนของผู้ประกอบการคือกำไร

14. ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการใช้หรือจัดสรรทรัพยากรมีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมสูงสุด ส่วนความล้มเหลวของตลาด หมายถึง การที่ระบบตลาดไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรให้สวัสดิการสังคมสูงสุด ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อกฎการจัดสรรทรัพยากรของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ไม่สามารถนำไปสู่เงื่อนไขตามหลักพาเรโตได้ โดยมีสาเหตุที่ทำให้เกิดขึ้นได้หลายประการ จำเป็นที่รัฐบาลจะต้องเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขให้สังคมมีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

15. ผลกระทบภายนอกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลหรือองค์กรหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานภาพของบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยบุคคลที่ได้รับผลกระทบไม่ได้รับหรือจ่ายเพื่อชดเชยแก่ผลกระทบดังกล่าว ผลกระทบภายนอกเป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้กลไกตลาดไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพได้ ซึ่งในการจัดการผลกระทบภายนอกอาจดำเนินการได้โดยรัฐบาลและเอกชน ซึ่งจะมีศักยภาพและให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน

16. สินค้าสาธารณะ หมายถึง สินค้าที่ไม่สามารถกีดกันและไม่ใช่ปรปักษ์ในการบริโภค กล่าวคือ ไม่สามารถป้องกันไม่ให้ผู้ใดเข้ามาบริโภคหรือใช้ประโยชน์สินค้าสาธารณะได้ รวมทั้ง การบริโภคของบุคคลหนึ่งก็ไม่ทำให้บุคคลอื่น ๆ สามารถบริโภคได้น้อยลง ซึ่งประเด็นสำคัญเกิดขึ้นคือปัญหาผู้บริโภคโดยไม่จ่ายเงิน ทำให้กลไกตลาดไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาโดยเป็นผู้สนับสนุนหรือดำเนินการเพื่อให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง สำหรับการจัดการสินค้าสาธารณะโดยเอกชนโดยทั่วไปมักจะไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาผู้บริโภคที่ไม่จ่ายเงิน แต่หากปรับรูปแบบธุรกิจให้มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือโดยไม่พึ่งพาเงินที่ผู้บริโภคจ่ายได้ ก็จะสามารถดำเนินกิจการและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมได้เช่นกัน

วัตถุประสงค์

หลังจากฟังการสรุปประเด็นต่างๆ ในส่วนของความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์และปัญหาทางเศรษฐศาสตร์แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมาย กฎของอุปสงค์ และวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์และการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ได้

2. อธิบายความหมาย กฎของอุปทาน และวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดอุปทานและการเปลี่ยนแปลงของอุปทานได้
3. อธิบายความหมายของดุลยภาพตลาดและการเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของตลาดได้
4. ใช้แนวคิดอรรถประโยชน์ในการอธิบายอุปสงค์ของผู้บริโภคได้
5. ใช้แนวคิดความพึงพอใจในการอธิบายอุปสงค์ของผู้บริโภคได้
6. อธิบายแนวคิดและลักษณะการผลิตได้
7. อธิบายและวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตประเภทต่าง ๆ ได้
8. อธิบายและวิเคราะห์ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ได้
9. อธิบายและวิเคราะห์ตลาดผูกขาดได้
10. อธิบายและวิเคราะห์ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดได้
11. อธิบายและวิเคราะห์ตลาดผู้ขายน้อยรายได้
12. อธิบายและวิเคราะห์ตลาดปัจจัยการผลิตได้
13. อธิบายและวิเคราะห์ผลตอบแทนปัจจัยการผลิตได้
14. อธิบายความหมายและลักษณะของผลกระทบภายนอก และแนวทางการจัดการผลกระทบภายนอกได้
15. อธิบายความหมายและลักษณะของสินค้าสาธารณะ และแนวทางการจัดการสินค้าสาธารณะได้

กิจกรรมการสอนเสริม

1. ประเมินผลการสอนเสริมโดยใช้คำถามสั้นๆ 5 คำถาม
2. สรุปสาระสังเขปของหน่วยที่ 2 – 8 ประกอบเอกสารโสตทัศน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการสอนเสริมซักถามปัญหา
4. ประเมินผลหลังสอนเสริมโดยใช้คำถามคู่ขนาน ซึ่งให้ไว้ตอนท้าย

การสอนเสริม

1. แบบประเมินผลก่อนและหลังการสอนเสริม
2. ชุดการสอนเสริม (สำหรับอาจารย์สอนเสริม)
3. เอกสารโสตทัศนประกอบการฟัง
4. แบบประเมินความคิดเห็นของผู้รับการสอนเสริม

การประเมินผล

1. สังเกตปฏิกริยาและสีหน้าของผู้รับการสอนเสริม
2. สังเกตการมีส่วนร่วมในการรับการสอนเสริม
3. ดูผลการตอบคำถามของผู้รับการสอนเสริมจากแบบประเมินเพื่อนำมาเปรียบเทียบหาความก้าวหน้า
4. ประเมินความคิดเห็นส่วนรวมของผู้เข้ารับการสอนเสริม
5. ประเมินผลการสอนด้วยตนเองจากแนวทางและรูปแบบที่กำหนด

แบบประเมินผลตนเองก่อนรับการสนเสริม

ครั้งที่ 1

ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้สั้นๆ (โดยสุ่มขึ้นมาตอบข้อละ 1 – 2 คน)

1. อุปสงค์ อุปทาน ดุลยภาพของตลาดคืออะไร
2. อรรถประโยชน์ (Utility) หมายถึงอะไร อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มและอรรถประโยชน์รวมมีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร
3. เส้นความพอใจเท่ากันและเส้นงบประมาณมีลักษณะอย่างไร
4. จงอธิบายการผลิตระยะสั้นมาให้เข้าใจ
5. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีลักษณะอย่างไร
6. ตลาดผูกขาดมีลักษณะอย่างไร
7. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดมีลักษณะอย่างไร
8. ตลาดผู้ขายน้อยรายมีลักษณะอย่างไร
9. ตลาดปัจจัยการผลิตหมายถึงอะไร แบ่งออกเป็นกี่ประเภท
10. ความล้มเหลวของตลาด หมายถึงอะไร และเกิดจากสาเหตุใดได้บ้าง

ขอให้นักศึกษาตอบในที่ว่างข้างล่างนี้ ไม่ควรใช้เวลาเกิน 10 นาที

1. ....
.....
.....
.....
2. ....
.....
.....
.....
3. ....
.....
.....
.....

4. ....
.....
.....
.....

5. ....
.....
.....
.....

6. ....
.....
.....
.....

7. ....
.....
.....
.....

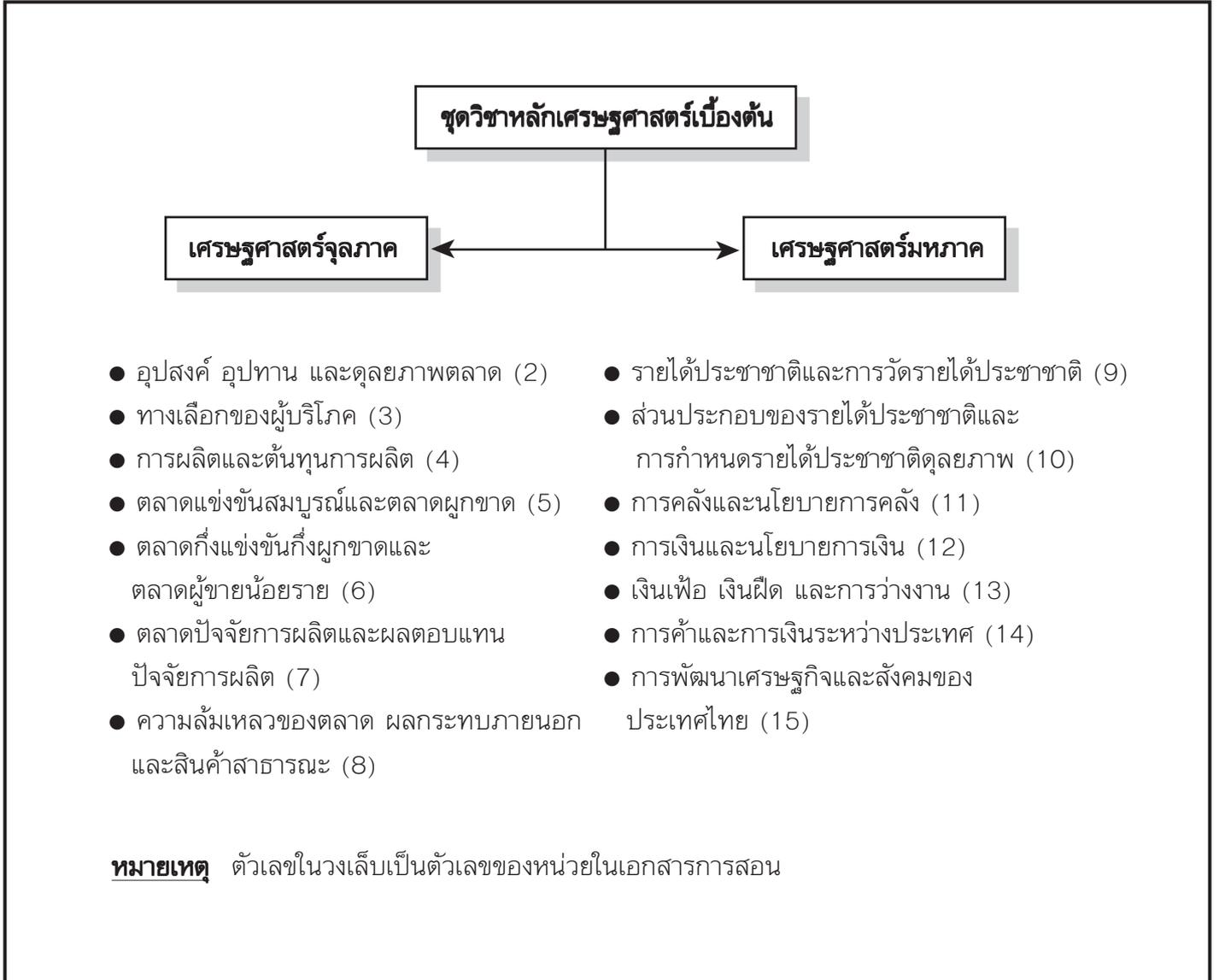
8. ....
.....
.....
.....

9. ....
.....
.....
.....

10. ....
.....
.....
.....

ชุดวิชา 60120 หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

สไลด์ทัศน์ # 1.1 ชุดวิชาหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

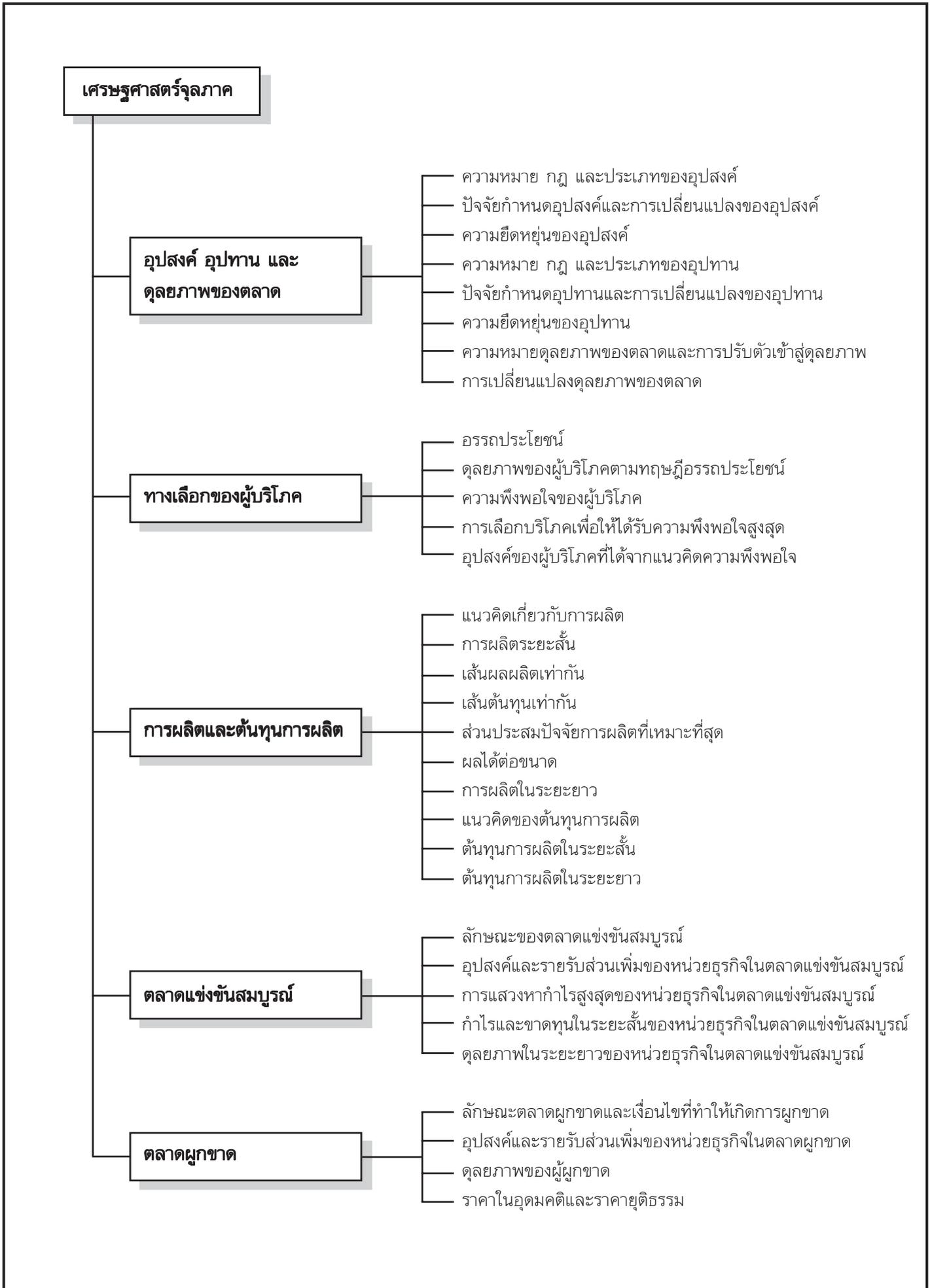

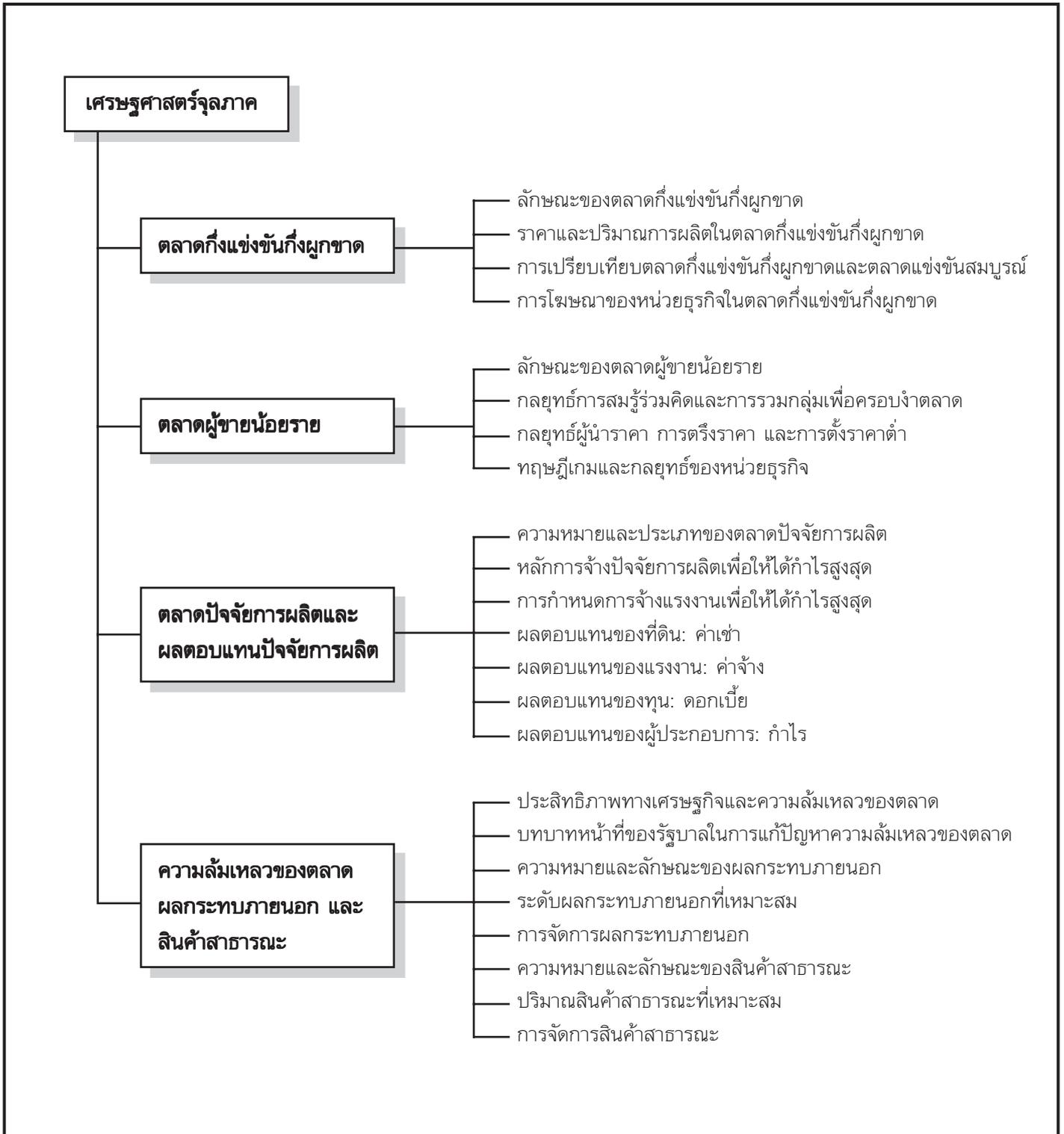

ไต่ตัก # 1.2 เศรษฐศาสตร์จุลภาค

สไลด์ทัศน์ # 1.2 เศรษฐศาสตร์จุลภาค (ต่อ)

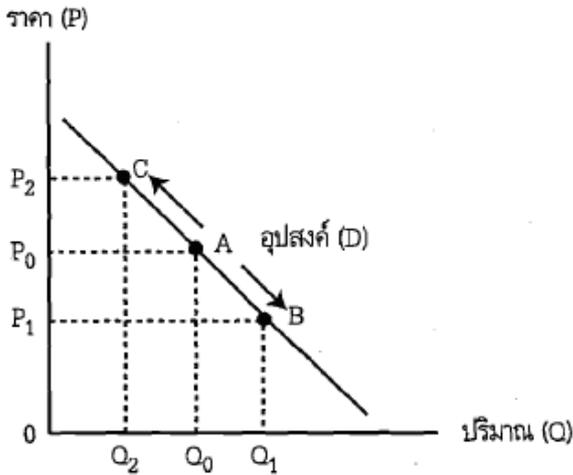

หน่วยที่ 2 อุปสงค์ อุปทาน และดุลยภาพของตลาด

ไฮด์ททัศน์ # 2.1 ความหมายและกฎของอุปสงค์

อุปสงค์ หมายถึงความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งของผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

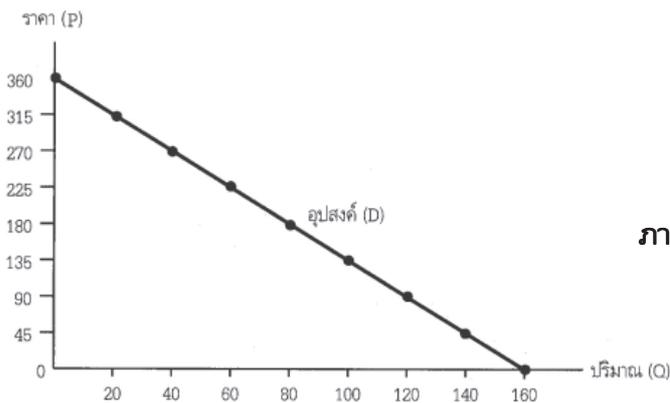
กฎของอุปสงค์ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของราคากับปริมาณอุปสงค์ในทิศทางตรงกันข้าม

ภาพที่ 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณอุปสงค์

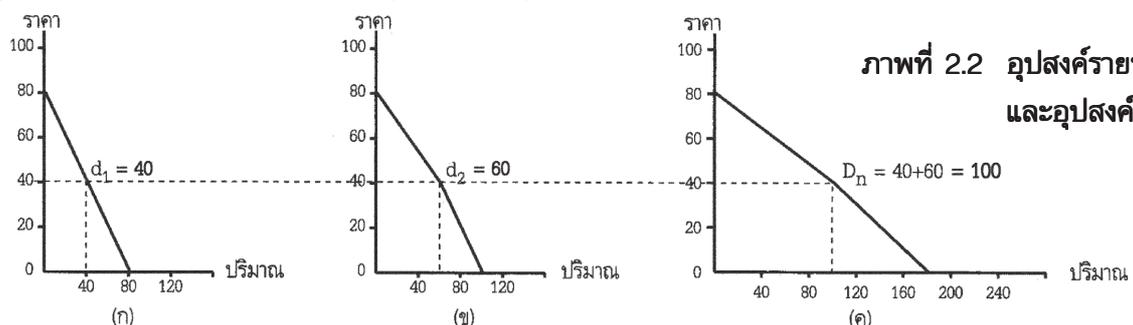
ไฮด์ททัศน์ # 2.2 อุปสงค์รายบุคคลและอุปสงค์ของตลาด

อุปสงค์รายบุคคล แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภครายใดรายหนึ่งเต็มใจที่จะซื้อ ณ ระดับราคาต่างๆ ของสินค้านั้น

ภาพที่ 2.1 เส้นอุปสงค์รายบุคคล

อุปสงค์ของตลาด เป็นผลรวมของอุปสงค์รายบุคคล ณ ระดับราคาเดียวกัน

ภาพที่ 2.2 อุปสงค์รายบุคคลและอุปสงค์ของตลาด

ไฮดรอสแตติกส์ #2.3 อุปสงค์ต่อรายได้และอุปสงค์ชั่ว

อุปสงค์ต่อรายได้ หมายถึง ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง ณ ระดับรายได้ต่างๆ ของผู้บริโภค

อุปสงค์ชั่ว หมายถึง ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาต่างๆ ของสินค้าชนิดอื่นที่เกี่ยวข้อง

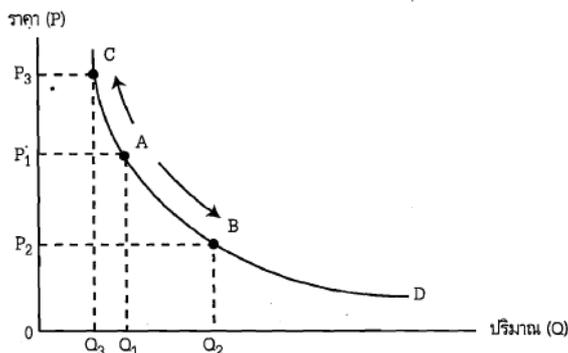
ไฮดรอสแตติกส์ #2.4 ปัจจัยกำหนดอุปสงค์

ปัจจัยกำหนดอุปสงค์ ได้แก่

1. ระดับราคาสินค้าหรือบริการ	5. จำนวนและองค์ประกอบของประชากร
2. รายได้ของผู้บริโภค	6. การคาดคะเนในอนาคต
3. รสนิยมของผู้บริโภค	7. ฤดูกาล
4. ระดับราคาของสินค้าหรือบริการชนิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	8. เทคโนโลยี

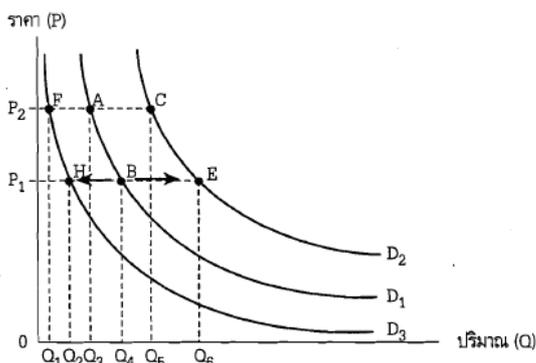
ไฮดรอสแตติกส์ # 2.5 การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์

การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์บนเส้นอุปสงค์เดียวกัน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหรือบริการชนิดนั้น โดยที่ปัจจัยอื่นคงที่ เป็นการเคลื่อนย้ายจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งบนเส้นอุปสงค์เส้นเดิม

ภาพที่ 2.5 การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์บนเส้นอุปสงค์เดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปสงค์ หมายถึง การเคลื่อนย้ายของเส้นอุปสงค์ไปทั้งเส้น เป็นการเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปสงค์ของสินค้าหรือบริการชนิดหนึ่งในทุกระดับราคา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอื่นๆ

ภาพที่ 2.6 การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปสงค์

ไสตท์ศน์ #2.6 ความยืดหยุ่นของอุปสงค์

ความยืดหยุ่นแสดงให้เห็นว่าถ้าตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ตัวแปรตามจะเปลี่ยนแปลงไปร้อยละเท่าใด

การคำนวณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์แบบจุด

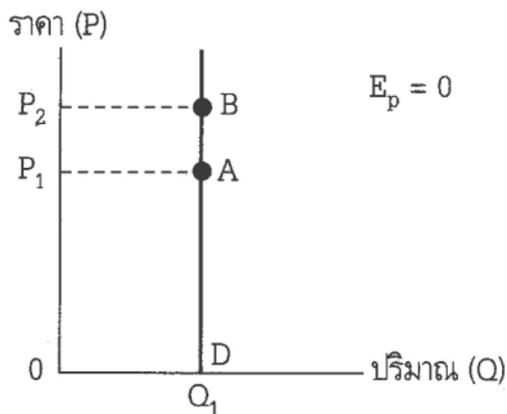
$$E_p = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_1}{Q_1}$$

การคำนวณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์แบบช่วง

$$E_{p_{Arc}} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_2 + P_1}{Q_2 + Q_1}$$

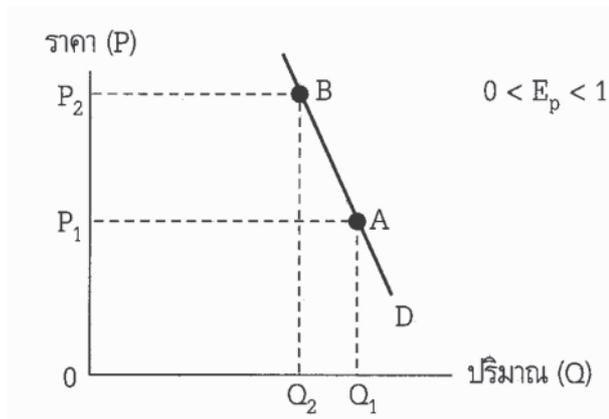
ไสตท์ศน์ # 2.7 ประเภทของความยืดหยุ่นของอุปสงค์

อุปสงค์ที่ไม่มีมีความยืดหยุ่นเลย

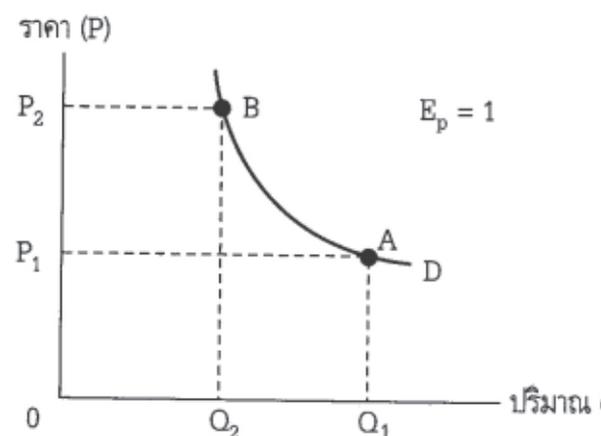
ภาพที่ 2.8 อุปสงค์ที่ไม่มีมีความยืดหยุ่นเลย

อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นน้อย

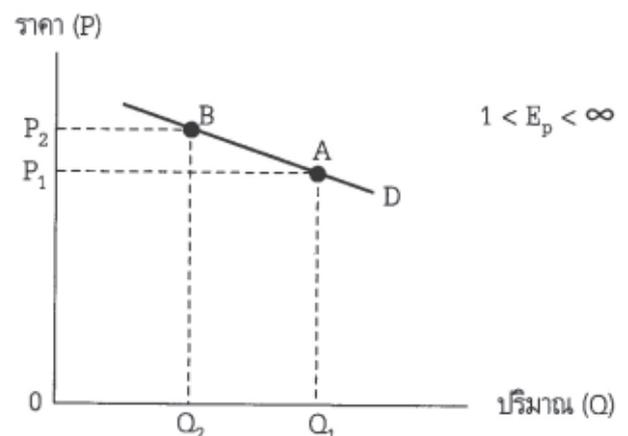
ภาพที่ 2.9 อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นน้อย

อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นคงที่

ภาพที่ 2.10 อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นคงที่

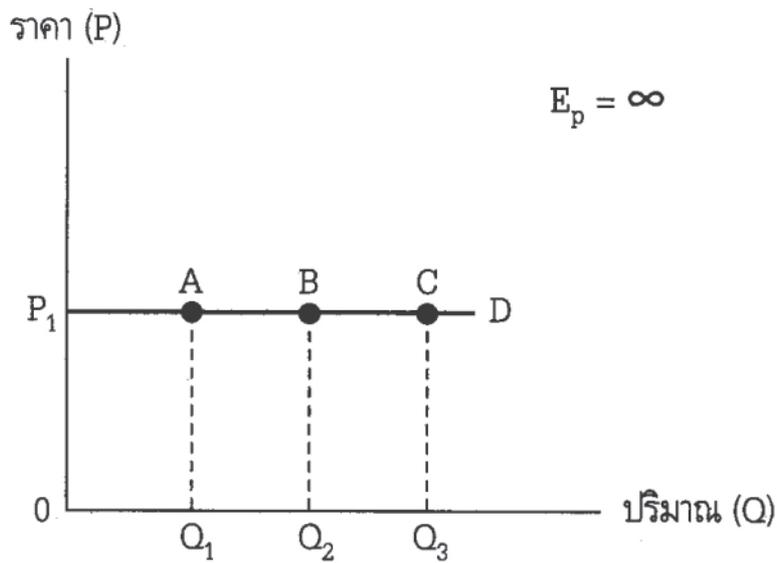
อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมาก

ภาพที่ 2.11 อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมาก

ไฮด์ทัศน์ # 2.7 ประเภทของความยืดหยุ่นของอุปสงค์ (ต่อ)

อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นอย่างสมบูรณ์

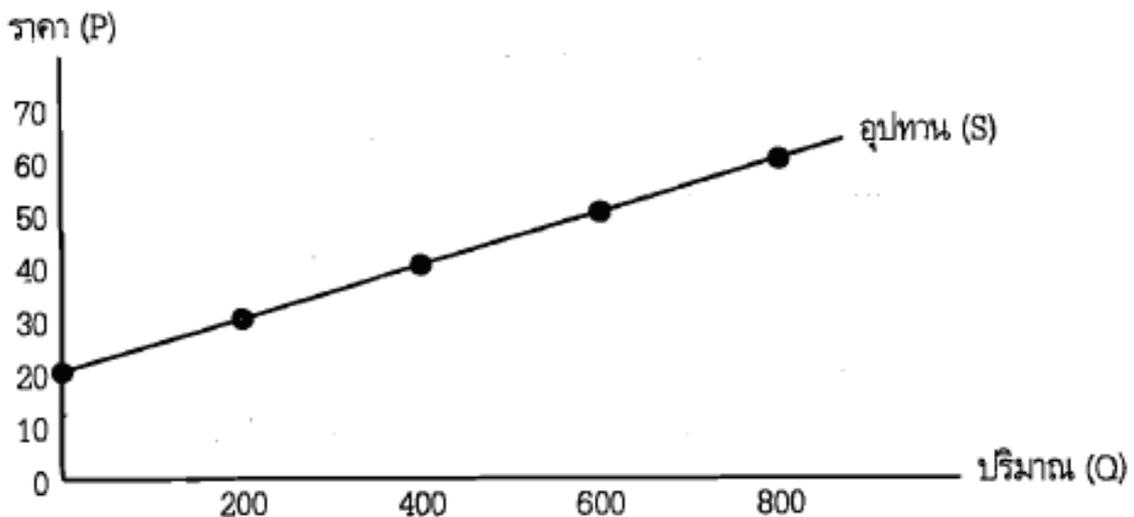

ภาพที่ 2.12 อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นอย่างสมบูรณ์

ไฮด์ทัศน์ # 2.8 ความหมายและกฎของอุปทาน

อุปทาน หมายถึงความต้องการเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ผลิตหรือของธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

กฎของอุปทาน แสดงความสัมพันธ์ระหว่างราคากับปริมาณเสนอขายโดยจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน

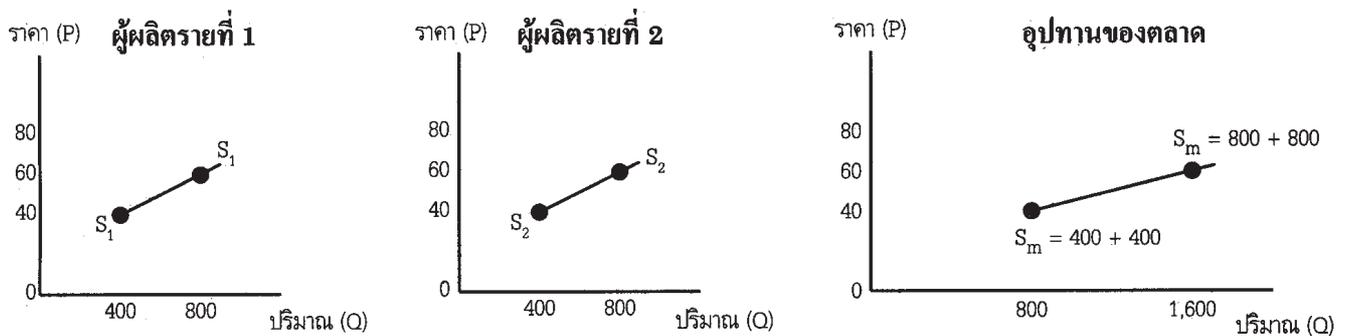

ภาพที่ 2.14 เส้นอุปทาน

ไสตท์ศน์ # 2.9 อุปทานรายบุคคลและอุปทานของตลาด

อุปทานรายบุคคลหรืออุปทานของธุรกิจ เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอขายสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งของผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งกับราคาสินค้าชนิดนั้น

อุปทานของตลาด เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอขายสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งทั้งหมดหรือทั้งตลาดของผู้ผลิตกับราคาสินค้าชนิดนั้น

ภาพที่ 2.15 เส้นอุปทานของผู้ผลิตแต่ละรายและอุปทานของตลาด

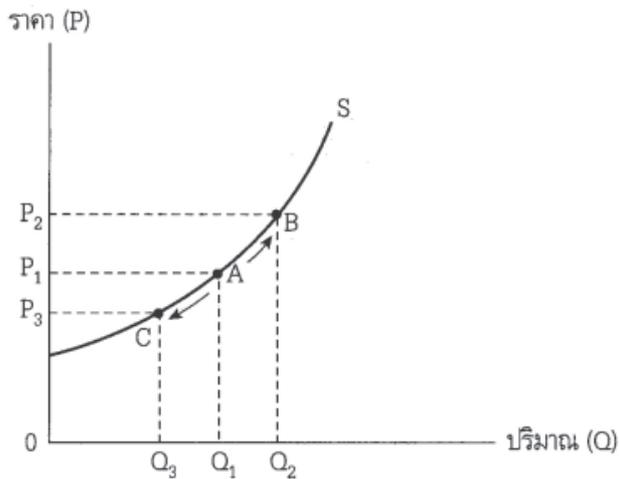
ไสตท์ศน์ # 2.10 ปัจจัยกำหนดอุปทาน

ปัจจัยกำหนดอุปทาน ได้แก่

1. ระดับราคาสินค้าหรือบริการชนิด
2. เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต
3. จำนวนผู้ผลิต
4. ระดับราคาปัจจัยการผลิต
5. ระดับราคาสินค้าหรือบริการอื่นที่เกี่ยวข้อง
6. สภาพภูมิอากาศ
7. เป้าหมายของผู้ผลิต
8. นโยบายของรัฐบาล

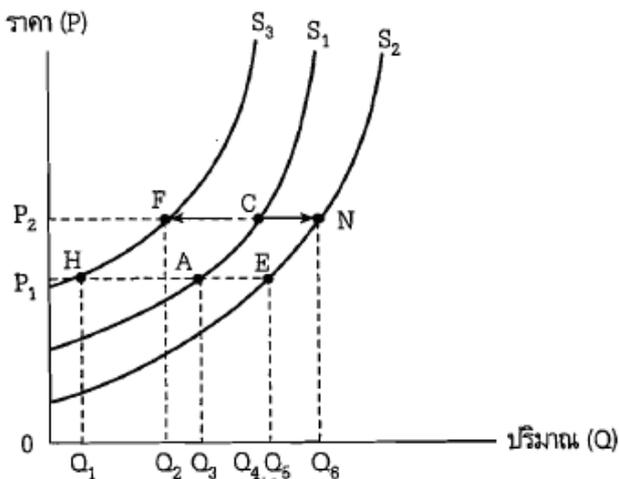
ไฮททัศน์ # 2.11 การเปลี่ยนแปลงของอุปทาน

การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปทานบนเส้นอุปทานเดียวกัน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปริมาณเสนอขายสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงราคาของสินค้าหรือบริการนั้น โดยปัจจัยอื่นคงที่

ภาพที่ 2.17 การเปลี่ยนแปลงปริมาณอุปทานบนเส้นอุปทานเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปทาน หมายถึง การเคลื่อนย้ายของเส้นอุปทานทั้งเส้น เป็นการเปลี่ยนแปลงอุปทานของสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอื่นๆ

ภาพที่ 2.18 การเปลี่ยนแปลงเส้นอุปทาน

ไฮททัศน์ # 2.12 ความยืดหยุ่นของอุปทาน

ความยืดหยุ่นของอุปทาน จะวัดการตอบสนองของปริมาณอุปทานต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้านั้น

การคำนวณค่าความยืดหยุ่นแบบจุด

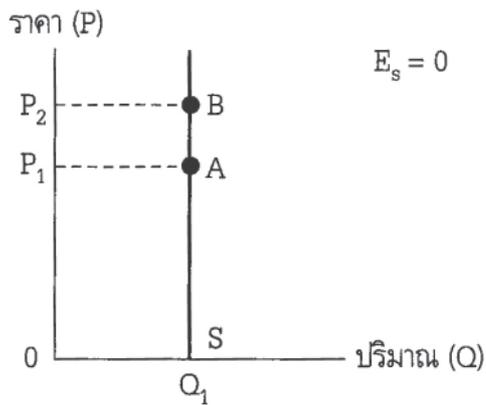
$$E_s = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_1}{Q_1}$$

การคำนวณค่าความยืดหยุ่นแบบช่วง

$$E_s = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_2 + P_1}{Q_2 + Q_1}$$

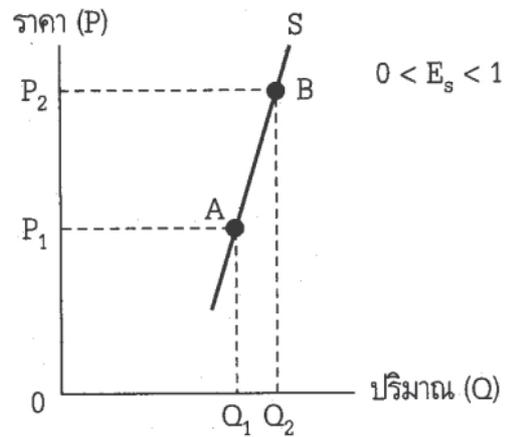
ไสตท์ศน์ # 2.13 ประเภทของความยืดหยุ่นของอุปทาน

1. อุปทานที่ไม่มีมีความยืดหยุ่นเลย

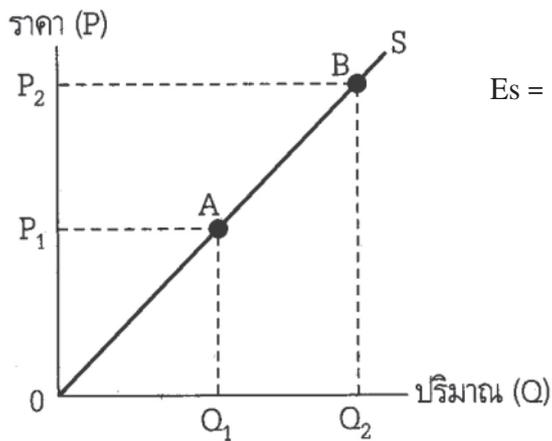
ภาพที่ 2.20 อุปทานที่ไม่มีมีความยืดหยุ่นเลย

2. อุปทานที่มีความยืดหยุ่นน้อย

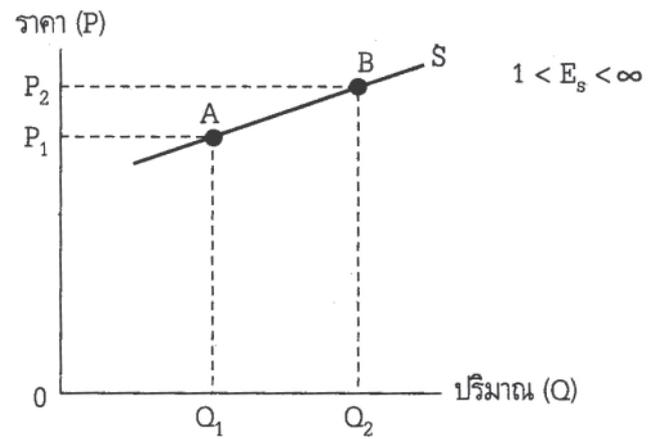
ภาพที่ 2.21 อุปทานที่มีความยืดหยุ่นน้อย

3. อุปทานที่มีความยืดหยุ่นคงที่

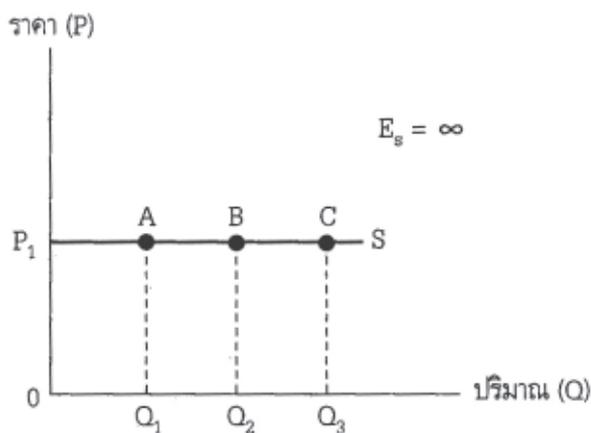
ภาพที่ 2.22 อุปทานที่มีความยืดหยุ่นคงที่

4. อุปทานที่มีความยืดหยุ่นมาก

ภาพที่ 2.23 อุปทานที่มีความยืดหยุ่นมาก

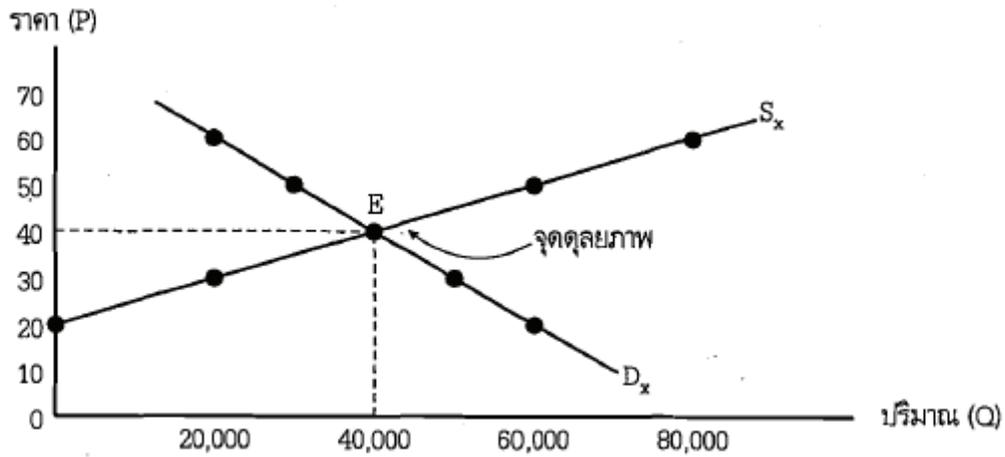
5. อุปทานที่มีความยืดหยุ่นอย่างสมบูรณ์

ภาพที่ 2.24 อุปทานที่มีความยืดหยุ่นอย่างสมบูรณ์

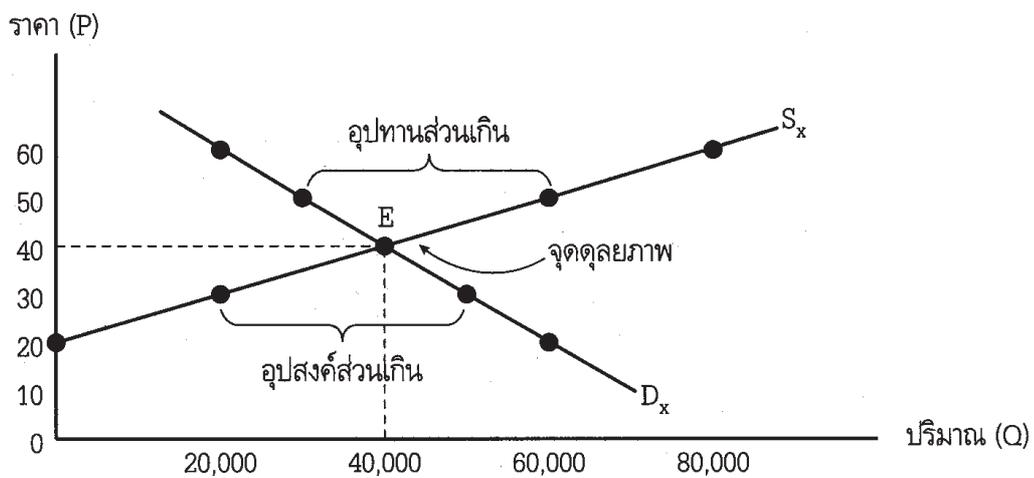
ไสตท์ศน์ # 2.14 ความหมายดุลยภาพของตลาด

ดุลยภาพของตลาด เป็นสภาวะที่ปริมาณเสนอซื้อเท่ากับปริมาณเสนอขายในตลาด ราคา ณ ระดับที่อุปสงค์เท่ากับอุปทานเรียกว่าราคาดุลยภาพ และปริมาณ ณ ระดับราคานั้นเรียกว่าปริมาณดุลยภาพ

ภาพที่ 2.25 ราคาดุลยภาพและปริมาณดุลยภาพ

ไสตท์ศน์ # 2.15 การปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพของตลาด

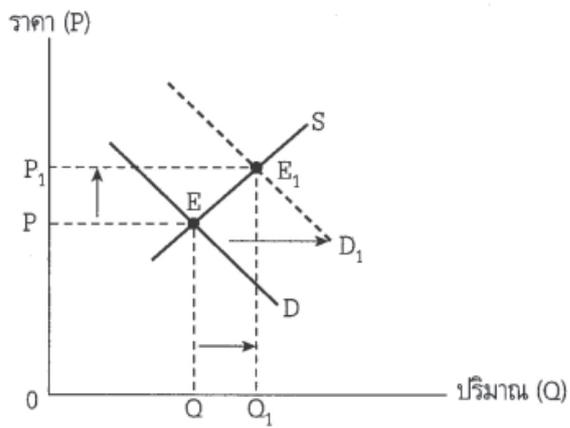
ภาพที่ 2.26 อุปสงค์ อุปทาน และการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพของตลาด

ไสตท์ศน์ # 2.16 การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของตลาด

การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของตลาดอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดอุปสงค์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นอุปสงค์ และการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดอุปทานและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นอุปทาน

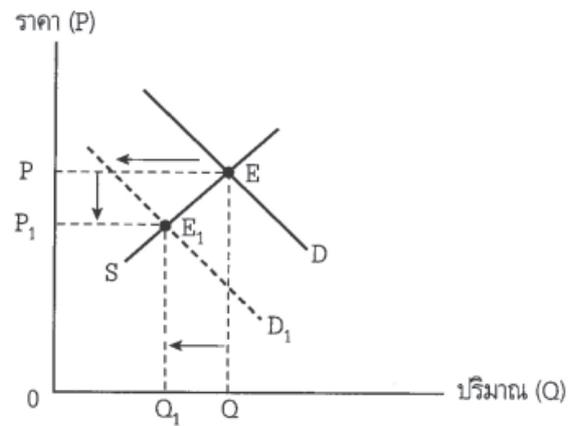
ไสตท์ศน์ # 2.17 การเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปสงค์

1. อุปสงค์เพิ่มขึ้น

ภาพที่ 2.27 การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของตลาด
เนื่องจากอุปสงค์เพิ่มขึ้น

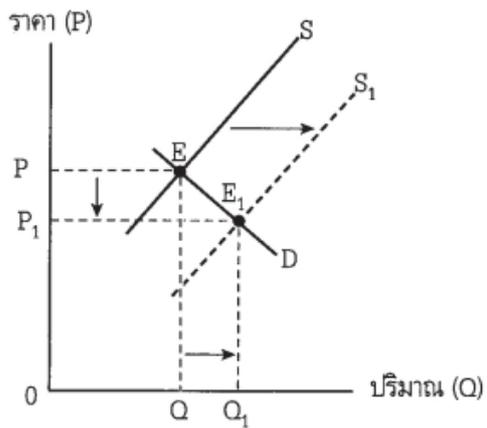
2. อุปสงค์ลดลง

ภาพที่ 2.28 การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของตลาด
เนื่องจากอุปสงค์ลดลง

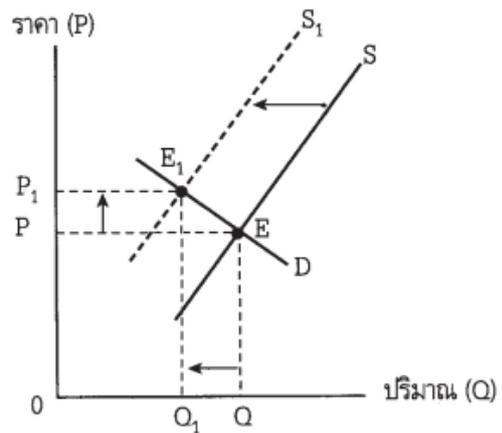
ไสตท์ศน์ # 2.18 การเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปทาน

1. อุปทานเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 2.29 การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของตลาด
เนื่องจากอุปทานเพิ่มขึ้น

2. อุปทานลดลง

ภาพที่ 2.30 การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของตลาด
เนื่องจากอุปทานลดลง

หน่วยที่ 3 ทางเลือกของผู้บริโภค

ไฮไลต์ # 3.1 ความหมายของอรรถประโยชน์

อรรถประโยชน์ (Utility) หมายถึง ความพอใจในการบริโภคสินค้าและบริการ

ไฮไลต์ # 3.2 อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Utility: MU) หมายถึงอรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นเมื่อบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นอีก 1 หน่วย หรือเมื่อบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะได้รับอรรถประโยชน์เพิ่มขึ้น แต่จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงจนเท่ากับศูนย์และถ้ายังคงเพิ่มขึ้นอีกจะทำให้ติดลบได้ ดังนั้นการบริโภคสินค้าและบริการในแต่ละครั้งจะได้อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มไม่เท่ากัน

ตารางที่ 3.1 อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มและอรรถประโยชน์รวม

จำนวนน้ำ Q หน่วย: แก้ว	อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม MU	อรรถประโยชน์รวม TU
1	20	20
2	16	36
3	14	50
4	8	58
5	0	58
6	-10	48

ไฮด์ทัศน์ # 3.3 อรรถประโยชน์รวม

อรรถประโยชน์รวม (Total Utility: TU) หมายถึงอรรถประโยชน์รวมทั้งหมดที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการจำนวนหนึ่ง

ไฮด์ทัศน์ # 3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

ความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม อาจแสดงในรูปสมการดังนี้

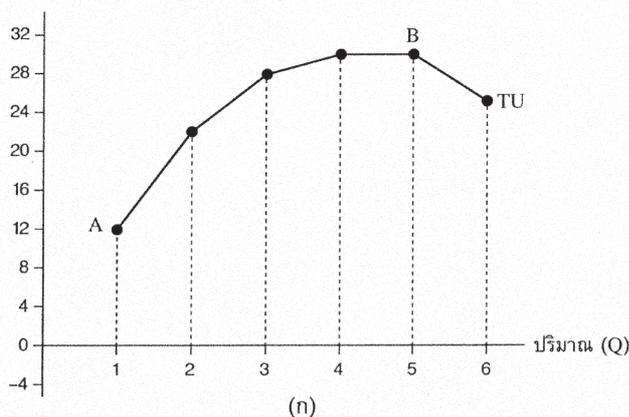
$$1. MU_n = TU_n - TU_{n-1}$$

$$2. MU = \Delta TU / \Delta Q$$

ตารางที่ 3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์รวมและอรรถประโยชน์รวม

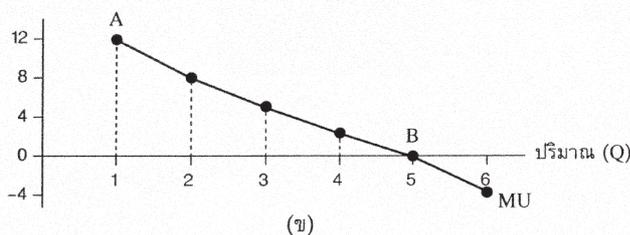
จำนวนสินค้า Q: หน่วย	อรรถประโยชน์รวม TU	อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม MU
1	12	12
2	22	10
3	28	6
4	30	2
5	30	0
6	26	-4

อรรถประโยชน์รวม

3.1 (ก) อรรถประโยชน์รวม

อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

3.1 (ข) อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

ภาพที่ 3.1

เส้นอรรถประโยชน์รวม (TU)

และเส้นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (MU)

ไฮทัทศน์ # 3.5 กฎการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม

กฎการลดน้อยถอยลงของอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Law of Diminishing Marginal Utility) แสดงถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคเมื่อบริโภคสินค้าหน่วยแรกจะมีความพอใจหรืออรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มมากจำนวนหนึ่ง แต่เมื่อบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันหน่วยที่ 2 ความพอใจหรืออรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะลดลง ซึ่งสังเกตได้จากภาพที่ 3.1 เส้นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะลาดลงเรื่อย ๆ เมื่อปริมาณหน่วยเพิ่มขึ้น

ไฮทัทศน์ # 3.6 ดุลยภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีอรรถประโยชน์

ดุลยภาพของผู้บริโภค (consumer equilibrium) เป็นภาวะที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับอรรถประโยชน์รวมสูงสุด การเปลี่ยนแปลงไปจากจุดนี้ โดยการซื้อสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง เพิ่มขึ้นหรือลดน้อยลงจะทำให้อรรถประโยชน์รวมที่ผู้บริโภคได้รับ ต้องลดน้อยลงไป

ทางเลือกของผู้บริโภคเพื่อให้ได้ความพอใจสูงสุดหรือมีอรรถประโยชน์รวมสูงสุดจากงบประมาณที่มีอยู่จำกัด เงื่อนไขของดุลยภาพของผู้บริโภคจะอยู่ที่ $\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y}$

ตารางที่ 3.4 อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (MU) และอรรถประโยชน์รวม (TU) ของสินค้า X และสินค้า Y

จำนวนสินค้า	สินค้า X	$P_x = 20$	สินค้า Y	$P_y = 40$
ชิ้น	MU_x	TU_x	MU_y	TU_y
1	200	200	280	280
2	160	360	200	480
3	140	500	160	640
4	80	580	80	720
5	0	580	40	760

โสตทัศน # 3.6   ดุลยภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ (ต่อ)

หาทางเลือกของผู้บริโภคเพื่อให้ได้ความพอใจสูงสุดหรือมีอรรถประโยชน์รวมสูงสุดจากงบประมาณที่กำหนด 100 บาท

ตารางที่ 3.5 อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการใช้เงิน 1 บาทของสินค้า X และสินค้า Y

จำนวนสินค้า	สินค้า X	$P_x = 20$		สินค้า Y	$P_y = 40$	
ชั้น	MUx	TUx	MUx/Px	MUy	TUy	MUy/Py
1	200	200	$200/20 = 10$	280	280	$280/40 = 7$
2	160	360	$160/20 = 8$	200	480	$200/40 = 5$
3	140	500	$140/20 = 7$	160	640	$160/40 = 4$
4	80	580	$80/20 = 4$	80	720	$80/40 = 2$
5	0	580	$0/20 = 0$	40	760	$40/40 = 1$

จากตารางที่ 3.5 ตามเงื่อนไขของดุลยภาพของผู้บริโภคจะอยู่ที่ $\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y}$ ซึ่งมีอยู่ 2 ทางเลือกคือ

ทางเลือกที่ 1 กรณีที่ $\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y} = 7$

ทางเลือกที่ 2 กรณีที่ $\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y} = 4$

ดุลยภาพของผู้บริโภคตามเงื่อนไขที่กำหนด ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้า X จำนวน 3 ชั้น และเลือกซื้อสินค้า Y จำนวน 1 ชั้น ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้ความพอใจสูงสุดหรือได้อรรถประโยชน์รวมสูงสุดตามงบประมาณที่มีอยู่ 100 บาท

ดุลยภาพของผู้บริโภคกรณีเลือกซื้อสินค้าและบริการมากกว่า 2 ชนิด เงื่อนไขดุลยภาพของผู้บริโภคที่ทำให้ผู้บริโภคจะได้รับความพอใจสูงสุดหรือได้รับอรรถประโยชน์รวมสูงสุดภายใต้งบประมาณที่กำหนด อยู่ที่ $\frac{MU_x}{P_x} = \frac{MU_y}{P_y} = \frac{MU_z}{P_z}$ กล่าวคือดุลยภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ ผู้บริโภคจะได้รับ

อรรถประโยชน์รวมสูงสุดภายใต้งบประมาณจำกัดโดยผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าแต่ละชนิดภายในเงื่อนไขที่ทำให้ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของเงิน 1 บาทในการซื้อสินค้าแต่ละชนิดเท่ากันหมด

ไฮทท์ศน์ # 3.7 เส้นอุปสงค์ตามทฤษฎีอรรถประโยชน์

ดุลยภาพของผู้บริโภคจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรถ้าราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ผลของการเปลี่ยนแปลงของราคาและปริมาณความต้องการซื้อสินค้าและบริการทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งก็คือเส้นอุปสงค์ของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการนั้น

ทางเลือกของผู้บริโภคในกรณีที่ราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป

จากเดิมสินค้า X ราคา 20 บาท ($P_x = 20$) และสินค้า Y ราคา 40 บาท ($P_y = 40$) มีเงินงบประมาณ 100 บาท สมมติกำหนดให้ราคาสินค้า X คงที่ 20 บาท ($P_x = 20$) แต่ราคาสินค้า Y ลดลงจากเดิมขึ้นละ 40 บาท เหลือเพียงขึ้นละ 20 บาท ($P_y = 20$) เมื่อราคาสินค้า Y เปลี่ยนแปลงไปจึงต้องหาดุลยภาพของผู้บริโภคใหม่ ดังตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 ดุลยภาพของผู้บริโภคในกรณีที่ราคาสินค้า Y ลดลง

จำนวนสินค้า	สินค้า X	$P_x = 20$ บาท		สินค้า Y	$P_y = 20$ บาท	
ขึ้น	MU _x	TU _x	MU _x / P_x	MU _y	TU _y	MU _y / P_y
1	200	200	$200/20 = 10$	280	280	$280/20 = 14$
2	160	360	$160/20 = 8$	200	480	$200/20 = 10$
3	140	500	$140/20 = 7$	160	640	$160/20 = 8$
4	80	580	$80/20 = 4$	80	720	$80/20 = 4$
5	0	580	$0/20 = 0$	40	760	$40/20 = 2$

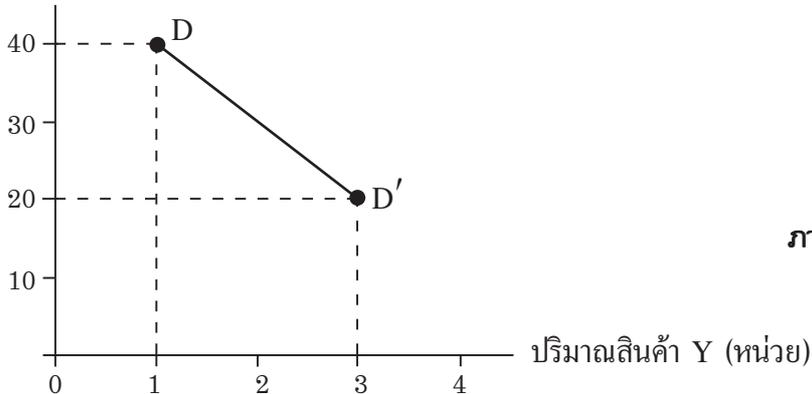
กรณีนี้ดุลยภาพของผู้บริโภคหรือผู้บริโภคได้รับความพอใจสูงสุดจากเงินงบประมาณที่มีอยู่ 100 บาท เมื่อสินค้า Y ราคาขึ้นละ 40 บาท ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้า Y จำนวน 1 ชิ้น และเมื่อราคาสินค้า Y ลดลง เป็นขึ้นละ 20 บาท ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้า Y เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 3 ชิ้น ซึ่งทำให้อธิบายทางเลือกของผู้บริโภคหรือพฤติกรรมของผู้บริโภคว่าเมื่อราคาสินค้าลดลง ความต้องการซื้อสินค้าชนิดนั้นจะสูงขึ้น และในทางตรงข้ามเมื่อราคาสินค้าสูงขึ้นความต้องการซื้อสินค้าชนิดนั้นจะลดลง ซึ่งเป็นไปตามกฎของอุปสงค์ที่ว่าปริมาณซื้อสินค้าและบริการ (Q) จะแปรผกผันกับราคาสินค้าและบริการ (P) นั้น ๆ และจากความสัมพันธ์ดังกล่าวในตารางที่ 3.9 สามารถหาเส้นอุปสงค์ของสินค้า Y ได้ตามภาพที่ 3.3

ตารางที่ 3.9 ความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณซื้อสินค้า Y ตามทางเลือกของผู้บริโภค

ราคาสินค้า Y (บาท)	ปริมาณซื้อสินค้า Y (ชิ้น)
40	1
20	3

ไฮด์ทศน์ # 3.7 เส้นอุปสงค์ตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ (ต่อ)

ราคาสินค้า Y (บาท)

ภาพที่ 3.2 เส้นอุปสงค์ของสินค้า Y

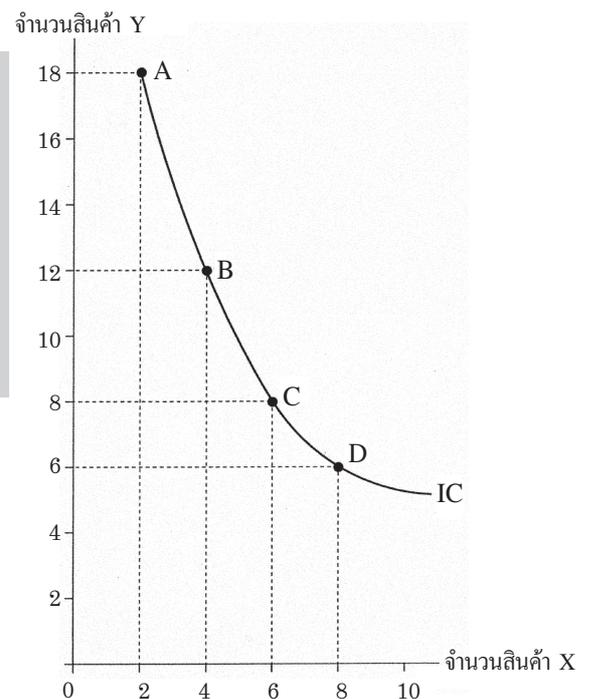
ดังนั้น ตามทฤษฎีอรรถประโยชน์สามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคหรือทางเลือกของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าและบริการในงบประมาณที่มีอยู่จำกัดเพื่อให้ได้รับความพอใจสูงสุดหรือได้รับอรรถประโยชน์รวมสูงสุด และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้บริโภคออกมาได้ในรูปของเส้นอุปสงค์

ไฮด์ทศน์ # 3.8 ความหมายของเส้นความพอใจเท่ากัน

เส้นความพอใจเท่ากัน (Indifference Curve: IC) หมายถึงเส้นที่แสดงถึงส่วนประสมต่าง ๆ (combinations) ของสินค้าตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป ซึ่งแต่ละส่วนประสมนี้ให้ความพอใจแก่ผู้บริโภคเท่ากัน ซึ่งทุก ๆ จุดบนเส้นความพอใจเส้นเดียวกันจะมีความพอใจที่เท่ากัน ดังนั้นเส้นความพอใจเส้นเดียวกันจะมีความพอใจที่เท่ากัน

ตารางที่ 3.10 ตัวอย่างส่วนประสมของจำนวนสินค้า X และสินค้า Y ที่ให้ความพอใจแก่ผู้บริโภคเท่ากัน

ส่วนประสม	จำนวนสินค้า Y : เงาะ	จำนวนสินค้า X : ส้ม
A	18	2
B	12	4
C	8	6
D	6	8

ภาพที่ 3.3 เส้นความพอใจเท่ากันที่รับจากการบริโภคสินค้า X และ Y

ไฮโดรคาร์บอน # 3.9 ลักษณะของเส้นความพอใจเท่ากัน

เส้นความพอใจเท่ากันโดยทั่วไปจะมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) เส้นความพอใจเท่ากันจะมีลักษณะเป็นเส้นโค้งนูนเข้าหาจุดกำเนิด (convex to the origin) เป็นเส้นโค้งที่ลาดลงจากบนซ้ายไปล่างขวา มีความชันเป็นลบ
2. เส้นความพอใจเท่ากันมีลักษณะเป็นเส้นต่อเนื่อง
3. เส้นความพอใจเท่ากันของบุคคลคนเดียวจะตัดกันไม่ได้

ไฮโดรคาร์บอน # 3.10 อัตราการทดแทนส่วนเพิ่มของสินค้า

อัตราการทดแทนส่วนเพิ่มของสินค้า X สำหรับสินค้า Y (Marginal Rate of Substitution of X for Y) ณ จุดใด ๆ บนเส้นความพอใจเท่ากัน ก็คืออัตราส่วนระหว่างปริมาณการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงของสินค้า Y ต่อปริมาณการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นของสินค้า X ที่ระดับความพอใจเท่าเดิม หรือ $MRS_{xy} = -\frac{\Delta Y}{\Delta X}$

โดย MRS_{xy} หมายถึง อัตราการทดแทนส่วนเพิ่มของสินค้า X สำหรับสินค้า Y

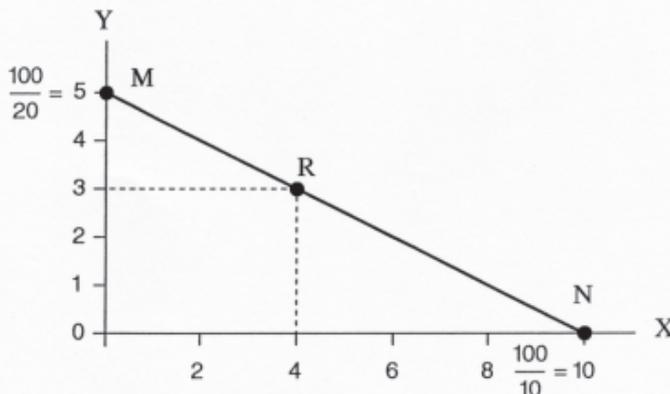
ΔY หมายถึง ปริมาณที่เปลี่ยนแปลงในสินค้า Y ซึ่งเป็นปริมาณที่ลดลง ΔY จึงมีค่าเป็นลบ

ΔX หมายถึง ปริมาณที่เปลี่ยนแปลงในสินค้า X ซึ่งเป็นปริมาณที่เพิ่มขึ้น ΔX จึงมีค่าเป็นบวก

ไฮโดรคาร์บอน # 3.11 เส้นงบประมาณ

1. ความหมายและลักษณะของเส้นงบประมาณ

เส้นงบประมาณ (Budget Line) หมายถึง เส้นที่แสดงถึงส่วนประสมต่าง ๆ ของจำนวนสินค้า 2 ชนิดที่สามารถซื้อได้ด้วยงบประมาณหรือเงินจำนวนหนึ่ง ณ ราคาตลาดของสินค้าทั้งสองชนิด

ภาพที่ 3.10 เส้นงบประมาณ

ความชันของเส้นงบประมาณ ก็คือสัดส่วนของราคาสินค้าในแกนนอนต่อราคาสินค้าในแกนตั้ง

กรณีสินค้า Y อยู่ในแกนตั้งและสินค้า X อยู่ในแกนนอน ดังนั้นความชันของเส้นงบประมาณ เท่ากับ $-\frac{P_X}{P_Y}$

ไสตท์ศน์ # 3.12 การเปลี่ยนแปลงของเส้นงบประมาณ

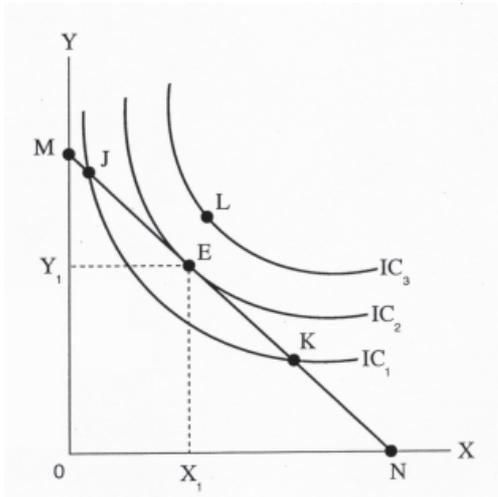
การที่เส้นงบประมาณ จะเปลี่ยนแปลงไปหรือเคลื่อนย้ายมีสาเหตุเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้หรือ
งบประมาณและการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้า

ไสตท์ศน์ # 3.13 ดุลยภาพของผู้บริโภค

ดุลยภาพของผู้บริโภค คือจุดที่เส้นงบประมาณสัมผัสกับเส้นความพอใจเท่ากัน ซึ่งก็คือจุดที่ความชันของ
เส้นงบประมาณเท่ากับความชันของเส้นความพอใจเท่ากัน ทั้งนี้ ความชันของเส้นงบประมาณ เท่ากับ $-\frac{P_X}{P_Y}$ และ
ความชันของเส้นความพอใจเท่ากันเท่ากับ MRS_{XY}

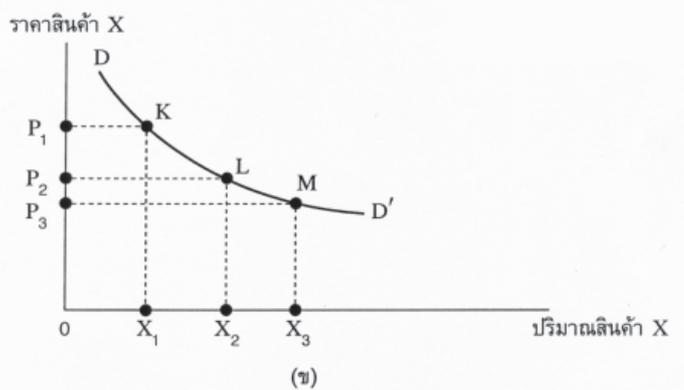
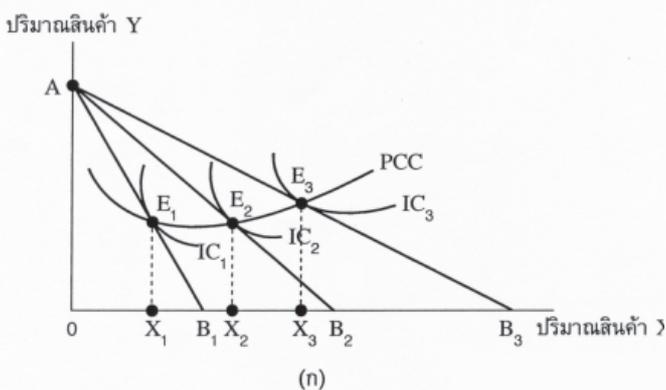
ดุลยภาพของผู้บริโภคตามทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน อยู่ที่

$$MRS_{XY} = -\frac{P_X}{P_Y}$$

ภาพที่ 3.14 จุดดุลยภาพของผู้บริโภค

ไสตท์ศน์ # 3.14 การสร้างเส้นอุปสงค์ตามทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากัน

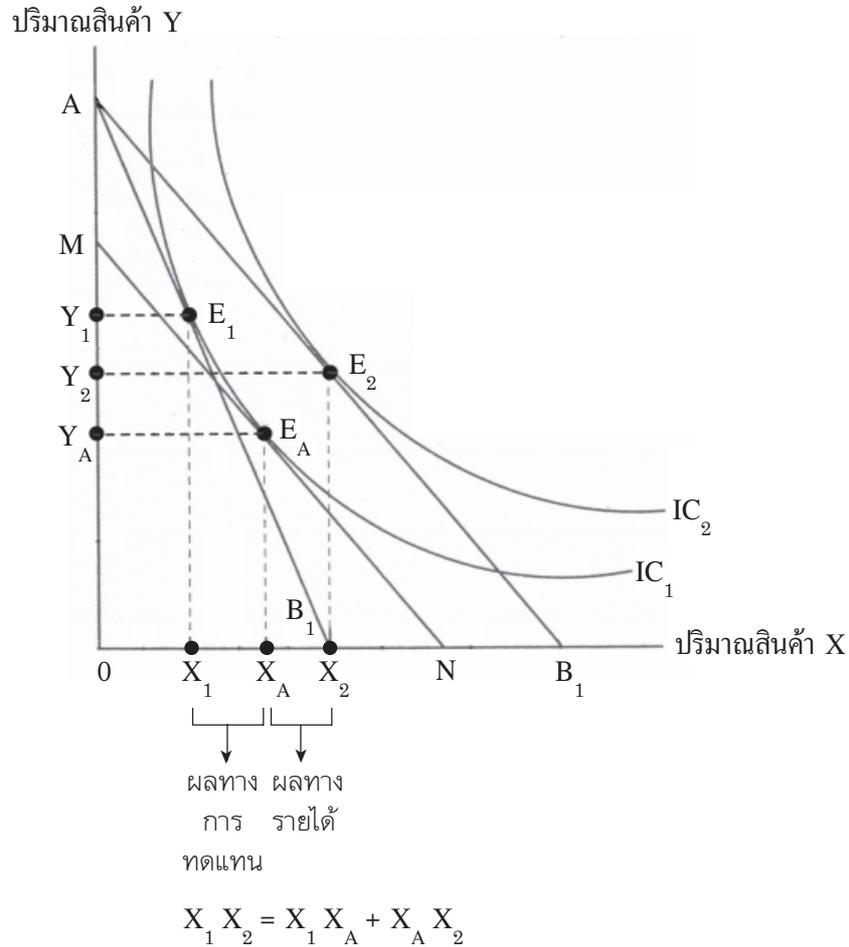

ภาพที่ 3.15 ดุลยภาพของผู้บริโภคเมื่อราคาสินค้า X ลดลง

ไฮทท์ศน์ # 3.15 ผลทางรายได้และผลทางการทดแทน

ผลของการเปลี่ยนแปลงนี้เรียกว่าผลทางราคา (price effect) ซึ่งประกอบด้วย 2 สาเหตุ ได้แก่

1. ผลทางรายได้ (income effect)
2. ผลทางการทดแทน (substitution effect)

ภาพที่ 3.16 ผลทางรายได้และผลทางการทดแทน

$$X_1 X_2 \quad = \quad X_1 X_A \quad + \quad X_A X_2$$

(ผลทางราคา)   (ผลทางการทดแทน) + (ผลทางรายได้)

หน่วยที่ 4 การผลิตและต้นทุนการผลิต

ไฮไลท์ # 4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิต

- **การผลิต (production)** หมายถึง กระบวนการแปรสภาพปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ให้เป็นผลผลิตที่เรียกว่า สินค้าและบริการ (good and services)

- **การผลิตประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ** คือ ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และ ผลผลิต

- **ฟังก์ชันการผลิต (production function)** หมายถึงฟังก์ชันที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตกับผลผลิตภายใต้เทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ในขณะนั้น และแสดงให้เห็นว่าในการผลิตสินค้าชนิดนั้นต้องใช้ปัจจัยการผลิตอะไรบ้าง การเขียนฟังก์ชันการผลิตในลักษณะของสมการคณิตศาสตร์มีรูปแบบทั่วไปคือ

$$Q = f(X_1, X_2, X_3, \dots, X_n)$$

โดย Q หมายถึง ผลผลิต และ $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ หมายถึงปัจจัยการผลิตที่ 1, 2, 3, ..., n ตามลำดับ

- **ปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรการผลิต** เป็นปัจจัยที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ ในทางเศรษฐศาสตร์มีการจัดประเภทของปัจจัยการผลิตออกเป็น 4 ประเภท คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ

- **ปัจจัยการผลิตคงที่ (fixed input)** หมายถึง ปัจจัยการผลิตที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณได้ทันต่อความต้องการเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิตในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือ ไม่ว่าจะผลิตเพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือหยุดการผลิต

- **ปัจจัยการผลิตแปรผัน (variable input)** หมายถึง ปัจจัยการผลิตที่เปลี่ยนแปลงปริมาณได้ทันต่อความต้องการเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิตภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือ หากมีการเพิ่มปริมาณผลผลิตก็จะใช้ปริมาณปัจจัยการผลิตแปรผันมากขึ้น

- **การผลิตในระยะสั้น** หมายถึง ระยะเวลาที่ปัจจัยการผลิตหนึ่งชนิดหรือมากกว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อความต้องการเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิต ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยการผลิตคงที่ การเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิตเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณปัจจัยการผลิตแปรผันเท่านั้น

- **การผลิตในระยะยาว** หมายถึง ระยะเวลาที่ปัจจัยการผลิตทุกชนิดเปลี่ยนแปลงปริมาณได้ทันต่อความต้องการเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิต ปัจจัยการผลิตทุกชนิดจึงเป็นปัจจัยการผลิตแปรผัน ดังนั้น ระยะยาวจึงมีแต่การใช้ปัจจัยการผลิตแปรผันเท่านั้น

● **การผลิตระยะสั้น** หมายถึง การผลิตที่หน่วยผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิตโดยการเพิ่มหรือลดปัจจัยการผลิตแปรผัน แต่ไม่อาจเพิ่มหรือเปลี่ยนแปลงขนาดของโรงงานหรือเครื่องจักรที่เป็นปัจจัยการผลิตคงที่ได้ ดังนั้นการผลิตระยะสั้นจึงเป็นการผลิตที่ใช้ทั้งปัจจัยการผลิตคงที่ร่วมกับปัจจัยการผลิตแปรผัน

● **ผลผลิตรวม (Total Product: TP)** เป็นปริมาณผลผลิตทั้งหมดที่ได้จากการใช้ปัจจัยการผลิตคงที่จำนวนหนึ่งร่วมกับปัจจัยการผลิตแปรผันจำนวนต่าง ๆ กันในกระบวนการผลิต

● **ผลผลิตเฉลี่ย (Average Product: AP)** เป็นปริมาณผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อปัจจัยแปรผันหนึ่งหน่วย ค่าผลผลิตเฉลี่ยนี้เป็นการวัดผลิตภาพ (Productivity) ของปัจจัยการผลิตแปรผันที่บอกให้ทราบว่าแต่ละหน่วยของปัจจัยการผลิตแปรผันสามารถให้ผลผลิตโดยเฉลี่ยกี่หน่วยในกระบวนการผลิตนั้น ในกรณีนี้ปัจจัยแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตแปรผัน ผลิตภาพของแรงงานจึงแสดงให้เห็นว่าแรงงานแต่ละคนสามารถให้ผลผลิตเฉลี่ยคนละเท่าใด การคำนวณผลผลิตเฉลี่ยคำนวณได้ดังนี้

$$\text{ผลผลิตเฉลี่ย} = \frac{\text{ผลผลิตรวม}}{\text{จำนวนแรงงาน}} \quad \text{หรือ} \quad AP \quad \text{หรือ} \quad AP_L = \frac{TP}{L}$$

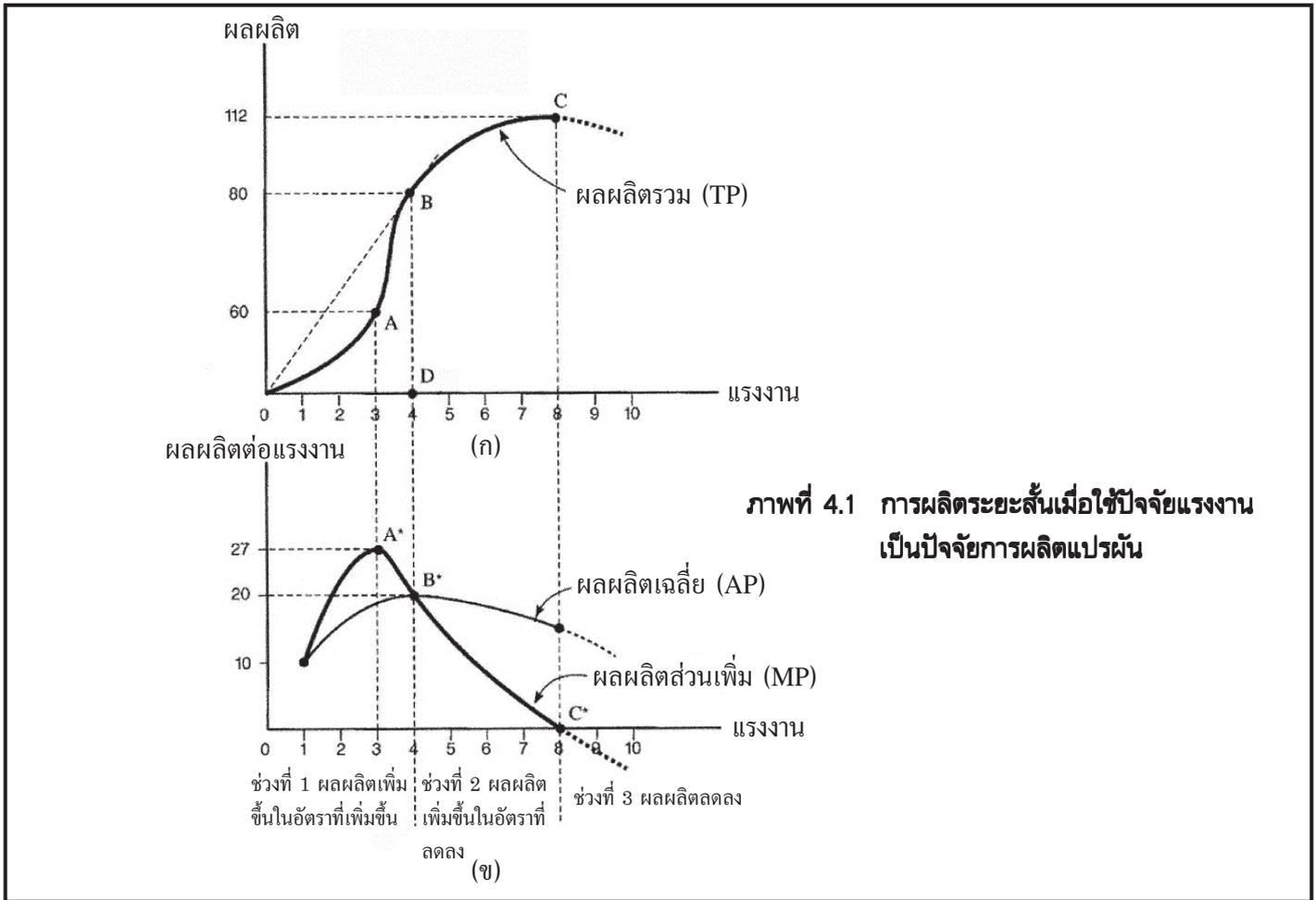
● **ผลผลิตส่วนเพิ่ม (Marginal Product: MP)** เป็นปริมาณผลผลิตรวมที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยการผลิตแปรผัน 1 หน่วย ผลผลิตส่วนเพิ่มนี้ จะบอกให้ทราบว่า เมื่อมีการใช้ปัจจัยการผลิตแปรผัน ส่วนที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 หน่วยหรือหน่วยหลังสุดนั้นจะให้ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นหรือลดลงกี่หน่วย คำนวณได้ดังนี้

$$\text{ผลผลิตส่วนเพิ่ม} = \frac{\text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของผลผลิตรวม}}{\text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของปัจจัยการผลิตแปรผัน}} \quad \text{หรือ} \quad MP \quad \text{หรือ} \quad MP_L = \frac{\Delta TP}{\Delta L}$$

● **กฎการลดน้อยถอยลงของผลผลิตส่วนเพิ่ม** ในช่วงแรกที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตแปรผันเพิ่มขึ้น ผลผลิตส่วนเพิ่มที่ได้จากการเพิ่มปัจจัยการผลิตแปรผันแต่ละหน่วยจะเพิ่มขึ้น และจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงระดับหนึ่ง ต่อจากนั้นถ้าเพิ่มปัจจัยการผลิตแปรผันมากขึ้นอีก ผลผลิตส่วนเพิ่มจะเริ่มลดลง และลดลงเรื่อยๆ

● **ผลผลิตรวม** ผลผลิตเฉลี่ยและผลผลิตส่วนเพิ่ม มีความสัมพันธ์กันโดยพิจารณาตามช่วงการผลิตแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้น ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง และผลผลิตรวมลดลง

ไฮโดรคาร์บอน # 4.2 การผลิตระยะสั้น (ต่อ)

ภาพที่ 4.1 การผลิตระยะสั้นเมื่อใช้ปัจจัยแรงงาน เป็นปัจจัยการผลิตแปรผัน

ไฮโดรคาร์บอน # 4.3 การผลิตระยะยาว

● **การผลิตระยะยาว** หมายถึง การผลิตในช่วงเวลาที่หน่วยผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงขนาดและปริมาณปัจจัยการผลิตทุกชนิดได้ตามต้องการ ปัจจัยการผลิตที่เคยเป็นปัจจัยการผลิตคงที่ จึงเป็นปัจจัยการผลิตแปรผัน ดังนั้น ปัจจัยการผลิตระยะยาวทุกชนิดจึงเป็นปัจจัยการผลิตแปรผัน

ไฮโดรคาร์บอน # 4.4 เส้นผลผลิตเท่ากัน

● **เส้นผลผลิตเท่ากัน (Isoquant curve: Iq)** เป็นเส้นที่แสดงถึงส่วนประสมที่เป็นไปได้ทั้งหมดของการใช้ปัจจัยการผลิต 2 ชนิดร่วมกันในสัดส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตเท่ากันจำนวนหนึ่ง ในกรณีนี้ปัจจัยการผลิตทุกชนิดเป็นปัจจัยการผลิตแปรผัน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงตามปริมาณผลผลิตที่เปลี่ยนไป

● ลักษณะของเส้นผลผลิตเท่ากัน

1. มีลักษณะเป็นเส้นโค้งนูนเข้าหาจุดกำเนิด
2. ความชันของเส้นผลผลิตเท่ากัน มีค่าเป็นลบ
3. เส้นผลผลิตเท่ากันที่อยู่ไกลจากจุดกำเนิดจะแสดงถึงปริมาณผลผลิตที่มากกว่าเส้นผลผลิตเท่ากันที่อยู่ใกล้จุดกำเนิด
4. เส้นผลผลิตเท่ากันจะไม่ตัดกัน

โสตทัศน์ # 4.4 เส้นผลผลิตเท่ากัน (ต่อ)

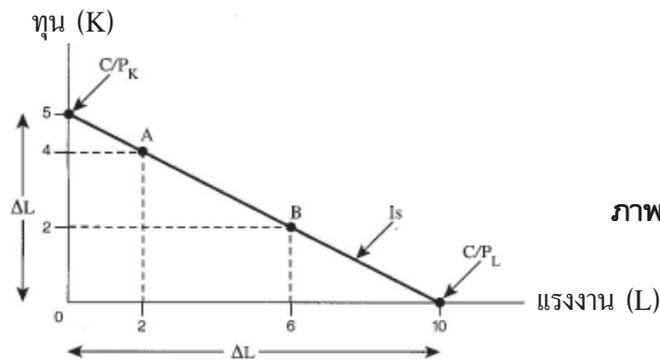
- อัตราการทดแทนทางเทคนิคส่วนเพิ่ม แสดงถึงการทดแทนกันของปัจจัยการผลิตแปรรูป 2 ชนิด คือปัจจัยทุน (K) และปัจจัยแรงงาน (L) โดยลดปริมาณปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่งลง และเพิ่มปริมาณปัจจัยการผลิตอีกชนิดหนึ่งมากขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตเท่าเดิม อัตราการทดแทนทางเทคนิคส่วนเพิ่ม (Marginal Rate of Technical Substitution: MRTS) คำนวณได้ คือ $MRTS_{LK} = -\frac{\Delta K}{\Delta L}$

- ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการทดแทนทางเทคนิคส่วนเพิ่ม และผลผลิตส่วนเพิ่มของปัจจัยการผลิต หมายความว่า $MRTS_{LK}$ ที่จุดใด ๆ บนเส้นผลผลิตเท่ากัน จะเท่ากับอัตราส่วนระหว่าง MP_L ต่อ MP_K ที่จุดนั้น ๆ อัตราส่วนดังกล่าวทำให้ทราบว่าปัจจัยการผลิตใดมีผลิตภาพในการผลิตสูงกว่ากัน (เครื่องหมายลบของ MRTS แสดงถึงทิศทางการทดแทนกันระหว่างปัจจัยการผลิตเท่านั้นไม่ได้มีความหมายในเชิงปริมาณที่แสดงถึงความมากหรือน้อย)

โสตทัศน์ # 4.5 เส้นต้นทุนเท่ากัน

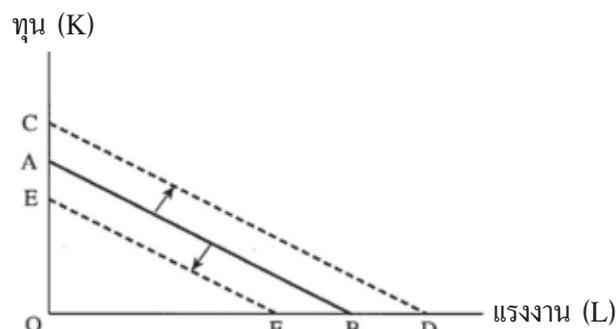
- เส้นต้นทุนเท่ากัน (Isocost: Is) หมายถึง เส้นที่แสดงถึงความสามารถในการซื้อปัจจัยการผลิต 2 ชนิด ในสัดส่วนต่าง ๆ กัน ตามราคาของปัจจัยการผลิตนั้น และใช้จ่ายไปในจำนวนงบประมาณหรือเงินทุนจำกัดจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้หน่วยผลิตจะตัดสินใจซื้อปัจจัยการผลิต 2 ชนิดในสัดส่วนที่ทำให้ได้ผลผลิตตามต้องการด้วยเงินงบประมาณหรือต้นทุนทั้งหมดน้อยที่สุด

- เส้นต้นทุนเท่ากันมีการเคลื่อนย้ายไปจากเส้นเดิมได้ดังนี้

ภาพที่ 4.5 เส้นต้นทุนเท่ากัน

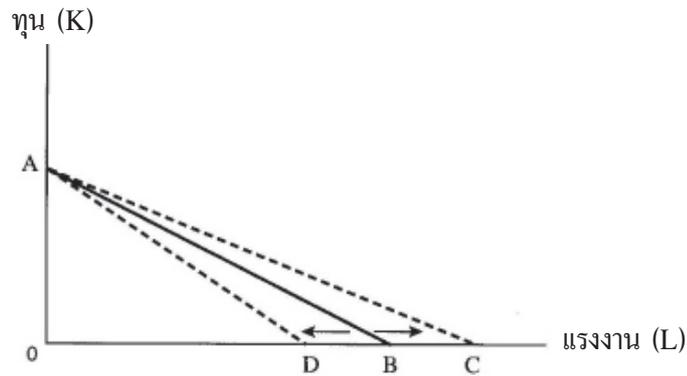
1. งบประมาณหรือเงินทุนเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 4.6 การเคลื่อนย้ายเส้นต้นทุนเท่ากันเมื่องบประมาณเปลี่ยนแปลง

ไฮโดรคาร์บอน # 4.5 เส้นต้นทุนเท่ากัน (ต่อ)

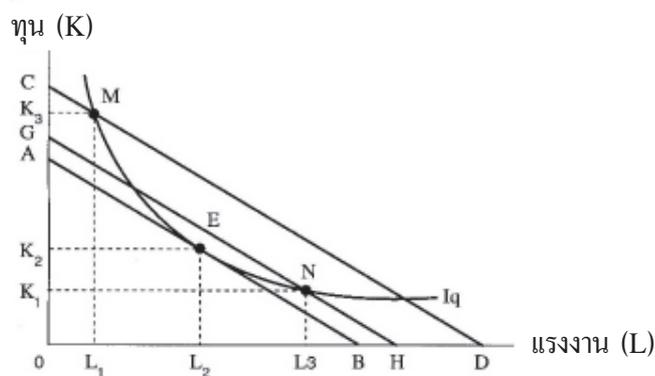
2. ราคาต่อหน่วยของปัจจัยการผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งเปลี่ยนแปลง แต่งบประมาณเท่าเดิม

ภาพที่ 4.7 การเคลื่อนย้ายเส้นต้นทุนเท่ากันเมื่อราคาต่อหน่วยปัจจัยแรงงานเปลี่ยนแปลง

ไฮโดรคาร์บอน # 4.6 ส่วนประสมปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมที่สุด

● ส่วนประสมปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมที่สุดของหน่วยผลิตหรือดุลยภาพของหน่วยผลิตจะพิจารณาจากเส้นผลผลิตเท่ากันและเส้นต้นทุนเท่ากัน โดยมีเงื่อนไขทั่วไปอยู่ที่จุดสัมผัสระหว่างเส้นผลผลิตเท่ากันกับเส้นต้นทุนเท่ากัน ซึ่ง ณ จุดสัมผัสนั้นแสดงว่าความชันของเส้นผลผลิตเท่ากันเท่ากับความชันของเส้นต้นทุนเท่ากัน

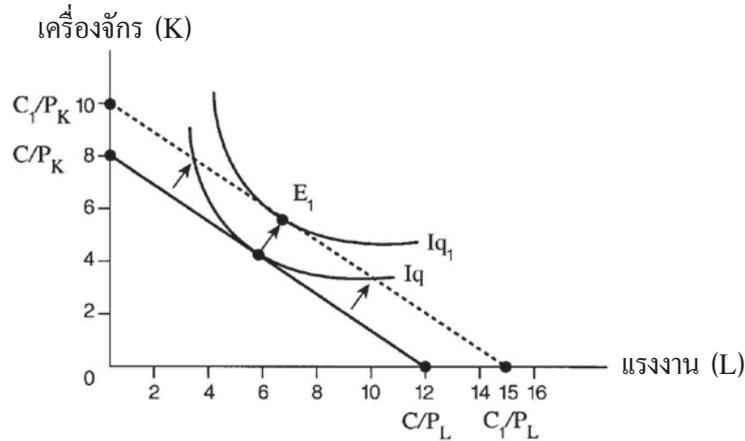
ภาพที่ 4.9 ส่วนประสมปัจจัยการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำสุด

- เงื่อนไขสำหรับส่วนประสมปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมที่สุดใน 2 กรณี คือ
  1. การผลิตที่เสียต้นทุนต่ำสุดภายใต้จำนวนผลผลิตที่กำหนด
  2. การผลิตที่ได้ผลผลิตสูงสุดภายใต้ต้นทุนการผลิตที่กำหนด

โสตทัศน # 4.6 ส่วนประสมปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมที่สุด (ต่อ)

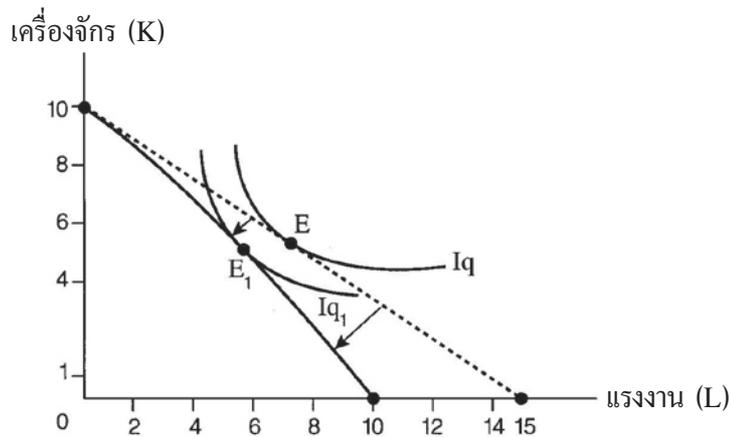
● การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของหน่วยผลิต

1. การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของหน่วยผลิตในกรณีที่หน่วยผลิตมีเงินทุนหรืองบประมาณเพิ่มขึ้น

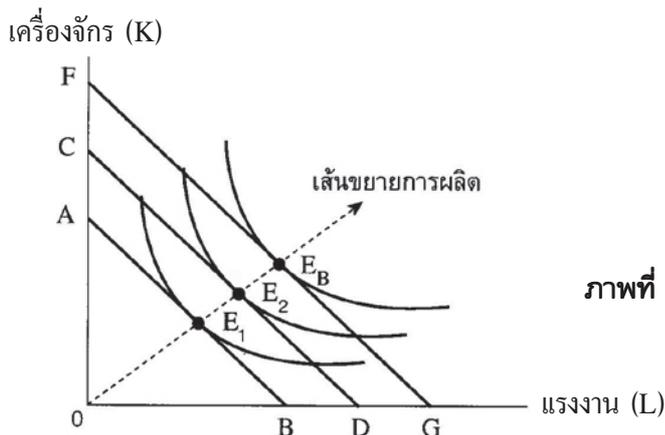
ภาพที่ 4.10 การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของหน่วยผลิตเนื่องจากมีเงินทุนเพิ่มขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของหน่วยผลิตในกรณีที่ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 4.11 การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพของหน่วยผลิตเนื่องจากค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น

● **เส้นขยายการผลิต** ถ้าเชื่อมจุดดุลยภาพต่าง ๆ ของหน่วยผลิตเข้าด้วยกันแล้ว เส้นที่เชื่อมจุดดุลยภาพนี้ก็เป็นเส้นที่แสดงศักยภาพการขยายการผลิต

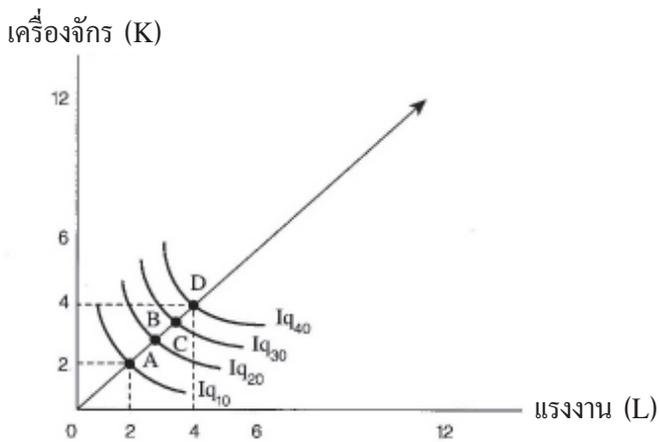
ภาพที่ 4.12 เส้นขยายการผลิต

โลตทัศน์ # 4.7 ผลได้ต่อขนาด

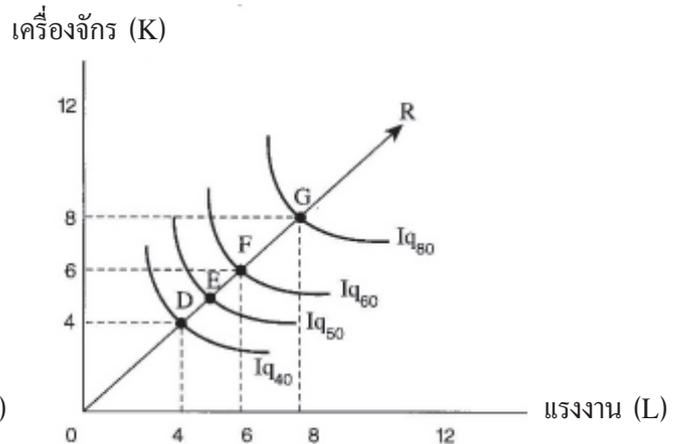
ผลได้ต่อขนาด หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิตเนื่องจากการเพิ่มหรือลดปริมาณปัจจัยการผลิตทุกชนิดในสัดส่วนเดียวกัน

ผลได้ต่อขนาดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

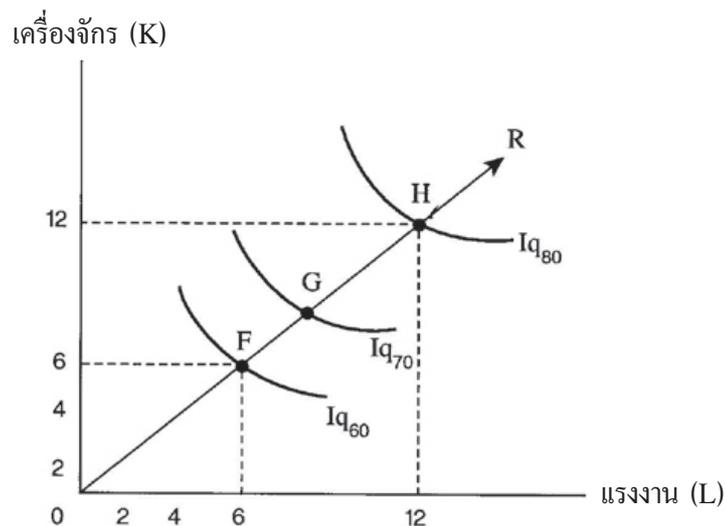
1. ผลได้ต่อขนาดเพิ่มขึ้น
2. ผลได้ต่อขนาดคงที่
3. ผลได้ต่อขนาดลดลง

ภาพที่ 4.13 ผลได้ต่อขนาดเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 4.14 กรณีผลได้ต่อขนาดคงที่

ภาพที่ 4.15 ผลได้ต่อขนาดลดลง

ไสตท์ศน์ # 4.8 แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต

● **ต้นทุนการผลิต** เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตสินค้าและบริการของหน่วยผลิต เพราะต้นทุนการผลิตเป็นค่าใช้จ่ายที่ทำให้มูลค่าของผลผลิตเพิ่มขึ้นผ่านกระบวนการผลิต หรือเป็นค่าใช้จ่ายที่ทำให้อรรถประโยชน์ของผลผลิตเพิ่มขึ้น หรือเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในกระบวนการเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตให้เป็นผลผลิตแบ่งออกเป็น

1. ต้นทุนคงที่ เป็นต้นทุนของปัจจัยการผลิตคงที่ ประกอบด้วย ต้นทุนที่ดิน ต้นทุนสินค้าประเภททุน และต้นทุนสำหรับผู้ประกอบการ หรือเป็นต้นทุนที่คงที่ไม่ว่าจะผลิตสินค้าและบริการมากหรือน้อยเพียงใดหรือไม่ผลิตเลยก็ตาม ซึ่งจะมีต้นทุนคงที่ระยะสั้น เช่น ค่าเช่า ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร เป็นต้น

2. ต้นทุนแปรผัน เป็นต้นทุนของปัจจัยการผลิตแปรผันทุกชนิดที่หน่วยผลิตใช้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในการซื้อปัจจัยนำเข้า หรือเป็นต้นทุนของปัจจัยที่ใช้ในการผลิตที่แปรผันได้ในหน่วยผลิตใดหน่วยผลิตหนึ่ง เช่น ต้นทุนแรงงาน หรือต้นทุนวัตถุดิบ เป็นต้น

3. ต้นทุนค่าเสียโอกาส หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าสูงสุดที่ต้องสละไป เมื่อมีการตัดสินใจเลือกใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อการหนึ่งการใด

4. ต้นทุนชัดเจน (explicit cost) หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดของการผลิตที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายของหน่วยผลิตที่จ่ายให้กับเจ้าของปัจจัยการผลิตที่มีการจ่ายจริงและเป็นรายการที่ลงบันทึกในบัญชีรายจ่ายของหน่วยผลิต เช่น ค่าแรงเงินเดือน ค่าวัตถุดิบ ค่าเช่า ดอกเบี้ย ค่าโฆษณา เป็นต้น

5. ต้นทุนไม่ชัดเจน (implicit cost) หรือต้นทุนแอบแฝง หมายถึง ต้นทุนที่เกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตของเจ้าของหน่วยผลิตที่ไม่ได้มีการจ่ายจริง และไม่ได้นับทึกลงในบัญชีของหน่วยผลิต เช่น ค่าแรง ค่าเช่า ดอกเบี้ย รวมถึงผลตอบแทนอื่น ๆ จากทรัพย์สินของเจ้าของหน่วยผลิต

6. ต้นทุนทางบัญชี หมายถึง ต้นทุนที่มีการจ่ายจริงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยผลิต เช่น ค่าจ้างเงินเดือน พนักงาน ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าอาคาร ค่าวัตถุดิบ ค่าโฆษณา ค่าดอกเบี้ย เป็นต้น

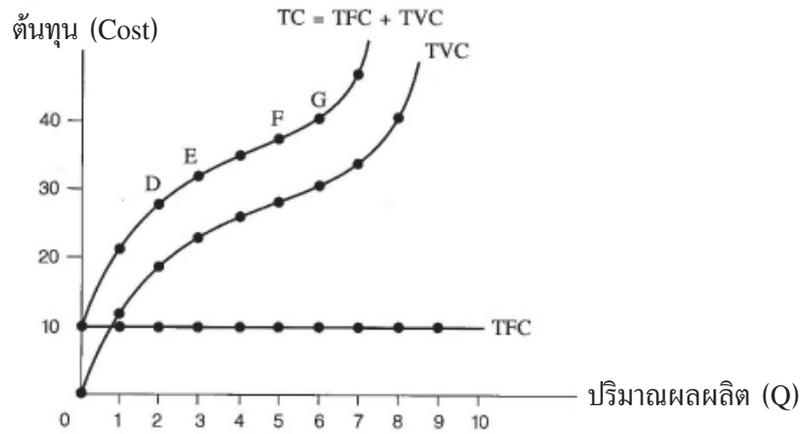
● **เส้นต้นทุนคงที่เฉลี่ย (AFC)** เป็นเส้นที่แสดงถึงค่าเฉลี่ยต่อหน่วยผลผลิตของต้นทุนคงที่ทั้งหมดซึ่งมีลักษณะลาดลงจากซ้ายไปทางขวา โดยตอนแรกจะลดลงอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นจะลดลงในอัตราที่ลดลงเมื่อปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นหรือมีลักษณะเป็นเส้นที่พุ่งเข้าหาแกนทั้งสอง

● **เส้นต้นทุนแปรผันเฉลี่ย (AVC)** เป็นเส้นที่แสดงถึงค่าเฉลี่ยต่อหน่วยผลผลิตของต้นทุนแปรผันทั้งหมดซึ่งมีลักษณะคล้ายรูปตัวยู คือมีค่ามากในตอนแรกและค่อย ๆ ลดลงจนต่ำสุดและค่อย ๆ เพิ่มขึ้นอีกตามลักษณะของเส้นต้นทุนแปรผันที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงในตอนแรก แล้วเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้นในตอนหลัง

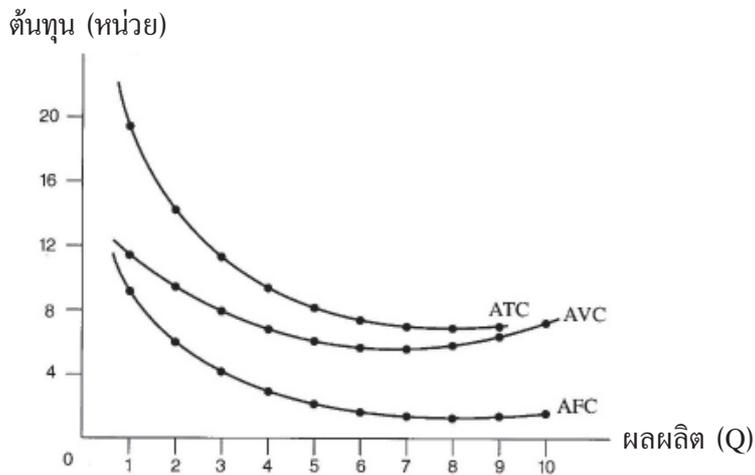
● **เส้นต้นทุนรวมเฉลี่ย (ATC)** เป็นเส้นที่แสดงถึงค่าเฉลี่ยต่อหน่วยผลผลิตของต้นทุนรวมทั้งหมด ซึ่งเป็นผลรวมของเส้นต้นทุนคงที่เฉลี่ย (AFC) และเส้นต้นทุนแปรผันเฉลี่ย (AVC) จึงมีลักษณะคล้ายตัวยูเช่นกัน แต่ไม่ขนานกับเส้นต้นทุนแปรผันเฉลี่ย

● **เส้นต้นทุนส่วนเพิ่ม (MC)** เป็นเส้นที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนรวมเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิต ซึ่งจะมีค่าสูงในตอนแรกและค่อย ๆ ลดลง จนกระทั่งต่ำสุด และเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งหนึ่งตามลักษณะความชันของเส้นต้นทุนรวม

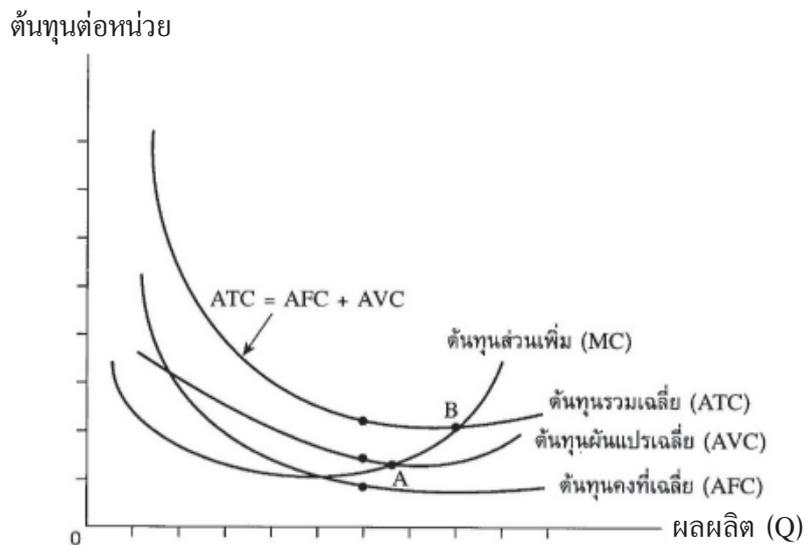
โสตทัศน์ # 4.8 แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต (ต่อ)

ภาพที่ 4.16 ต้นทุนรวม ต้นทุนคงที่รวม ต้นทุนแปรผันรวม

ภาพที่ 4.17 เส้นต้นทุนรวมเฉลี่ย เส้นต้นทุนแปรผันเฉลี่ย และเส้นต้นทุนคงที่เฉลี่ย

ภาพที่ 4.18 เส้นต้นทุนรวมเฉลี่ย เส้นต้นทุนคงที่เฉลี่ย เส้นต้นทุนแปรผันเฉลี่ย และเส้นต้นทุนส่วนเพิ่ม

หน่วยที่ 5 ตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดผูกขาด

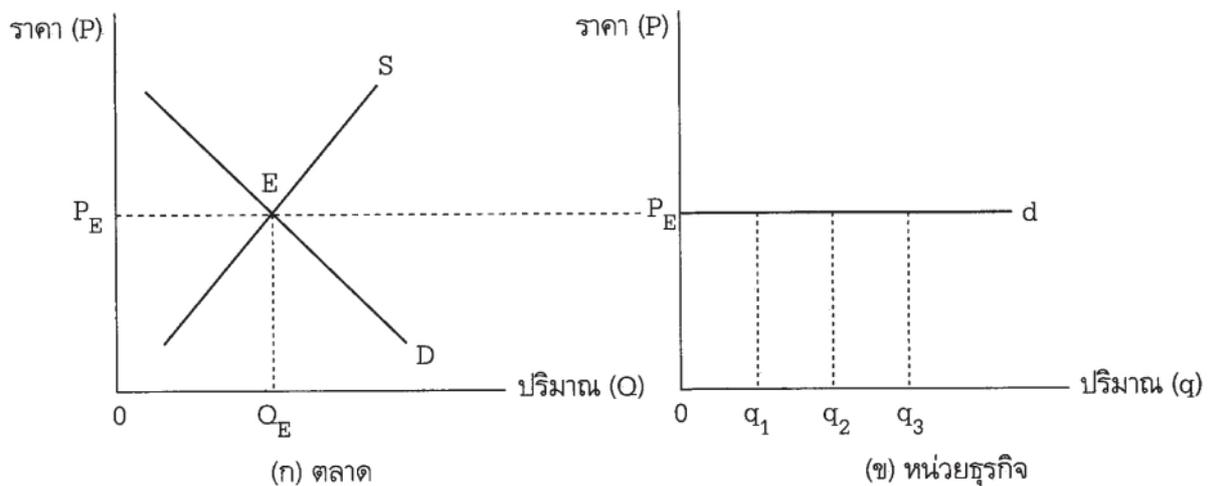
ไฮด์ททัศน์ # 5.1 ลักษณะตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ลักษณะตลาดแข่งขันสมบูรณ์ คือ

1. มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมากและแต่ละรายจะมีขนาดเล็กมากเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งตลาด
2. สินค้าที่ซื้อขายมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ
3. ผู้ซื้อและผู้ขายทราบราคาสินค้าที่ซื้อขายในตลาดเป็นอย่างดี
4. หน่วยธุรกิจสามารถเข้าหรือออกจากตลาดได้โดยเสรี

ไฮด์ททัศน์ # 5.2 อุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

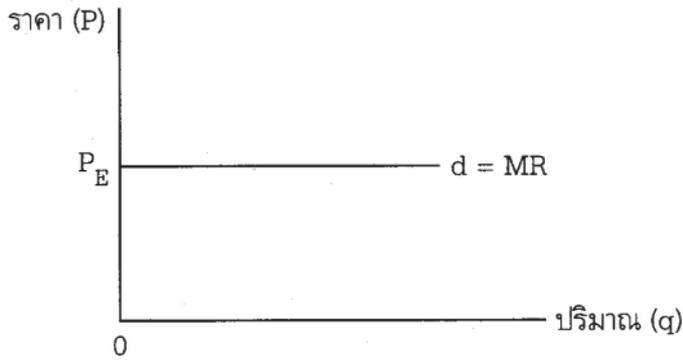
อุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์เป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอนและตัดแกนตั้ง ณ ระดับราคาที่ถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด

ภาพที่ 5.1 อุปสงค์และอุปทานของตลาด และอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจ

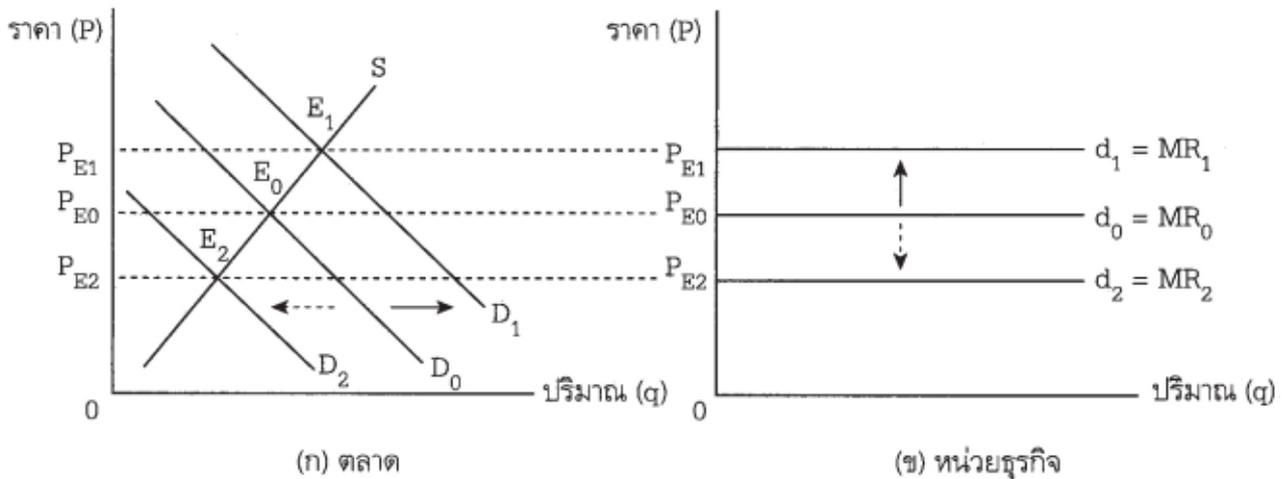
ไฮด์ทัศน์ # 5.3 รายรับส่วนเพิ่มของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

รายรับส่วนเพิ่มของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์หมายถึงรายรับทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นเมื่อหน่วยธุรกิจขายสินค้าเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย รายรับส่วนเพิ่มของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ จะเท่ากับราคาสินค้าที่ถูกกำหนดโดยตลาด หรือ $MR = P$

ภาพที่ 5.2 เส้นรายรับส่วนเพิ่มของหน่วยธุรกิจ
ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ไฮด์ทัศน์ # 5.4 การเปลี่ยนแปลงราคาตลาดและเส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ภาพที่ 5.3 การเปลี่ยนแปลงราคาตลาดและเส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ไฮด์ทัศน์ # 5.5 การแสวงหากำไรสูงสุดของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

1. การวิเคราะห์โดยพิจารณาจากรายรับทั้งหมด (TR) และต้นทุนทั้งหมด (TC)

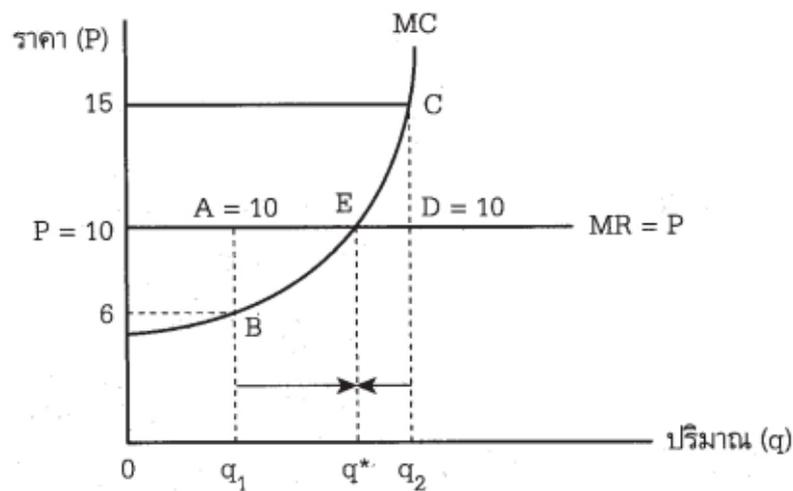
ได้กำไรเกินปกติ เมื่อ $TR > TC$

ได้กำไรปกติ เมื่อ $TR = TC$

และขาดทุน เมื่อ $TR < TC$

2. การวิเคราะห์โดยพิจารณาจากรายรับส่วนเพิ่ม (MR) และต้นทุนส่วนเพิ่ม (MC)

ในกรณีนี้หน่วยธุรกิจจะได้รับกำไรสูงสุด (หรือขาดทุนน้อยที่สุด) เมื่อขายหรือผลิตสินค้า ณ ปริมาณที่รายรับส่วนเพิ่มเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่ม หรือ $MR = MC$

ภาพที่ 5.4 การแสวงหากำไรสูงสุดของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์โดยพิจารณาจากรายรับส่วนเพิ่ม (MR) ต้นทุนส่วนเพิ่ม (MC)

ไฮด์ทัศน์ # 5.6 การวิเคราะห์กำไรและขาดทุนในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจ

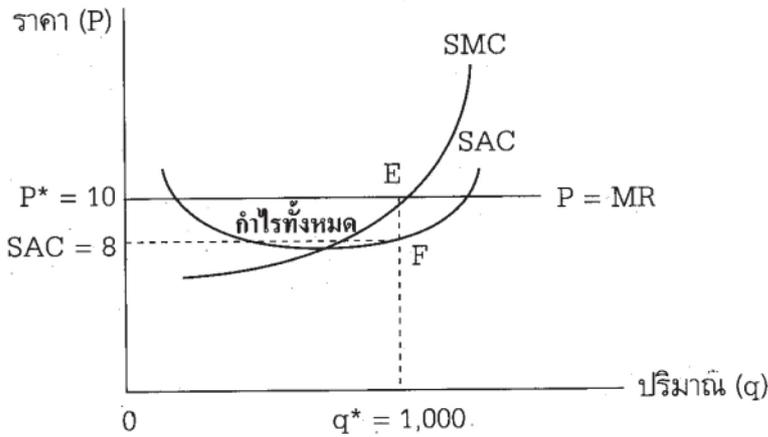
$P > SAC$ หน่วยธุรกิจจะได้รับกำไรเกินปกติ

$P = SAC$ หน่วยธุรกิจจะได้รับกำไรปกติ

และ $P < SAC$ หน่วยธุรกิจจะขาดทุน

ไสตท์ศน์ # 5.7 หน่วยธุรกิจได้รับกำไรเกินปกติ

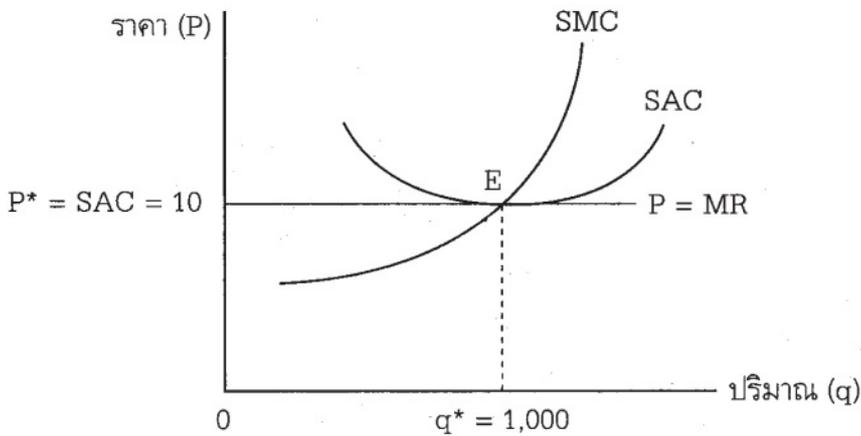
MR = SMC และ TR > TC หรือ P > SAC

ภาพที่ 5.5 กรณีหน่วยธุรกิจได้รับกำไรเกินปกติ

ไสตท์ศน์ # 5.8 หน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติหรือกำไรเกินปกติเป็นศูนย์

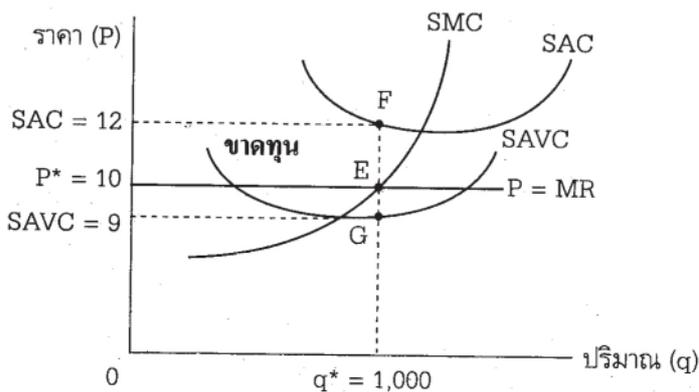
MR = SMC และ TR = TC หรือ P = SAC

ภาพที่ 5.6 กรณีหน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติ

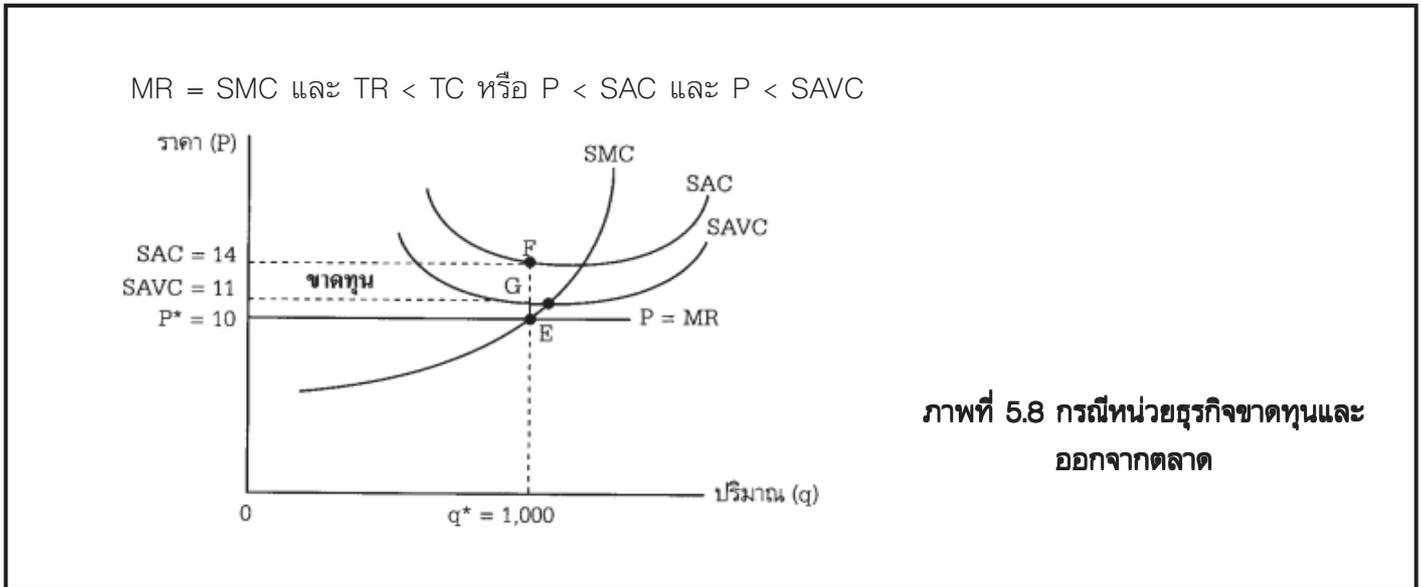
ไสตท์ศน์ # 5.9 หน่วยธุรกิจขาดทุนแต่ยังคงผลิตต่อไป

MR = SMC และ TR < TC หรือ P < SAC แต่ P ≥ SAVC

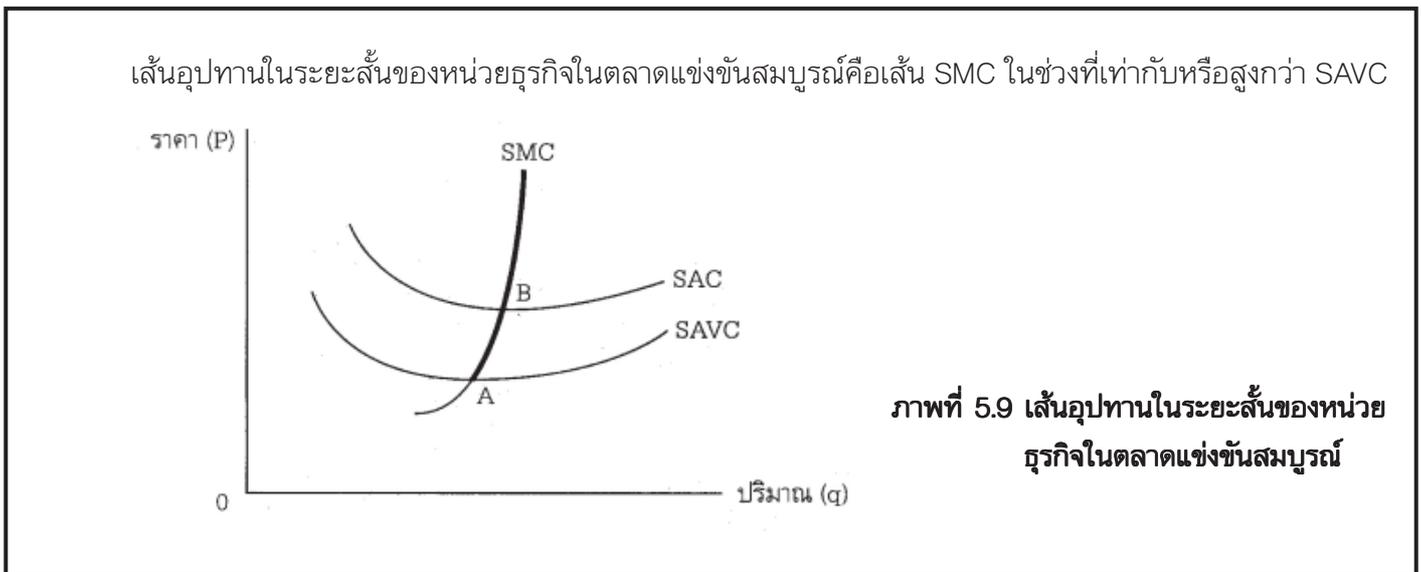

ภาพที่ 5.7 กรณีหน่วยธุรกิจขาดทุนแต่ยังคงทำการผลิต

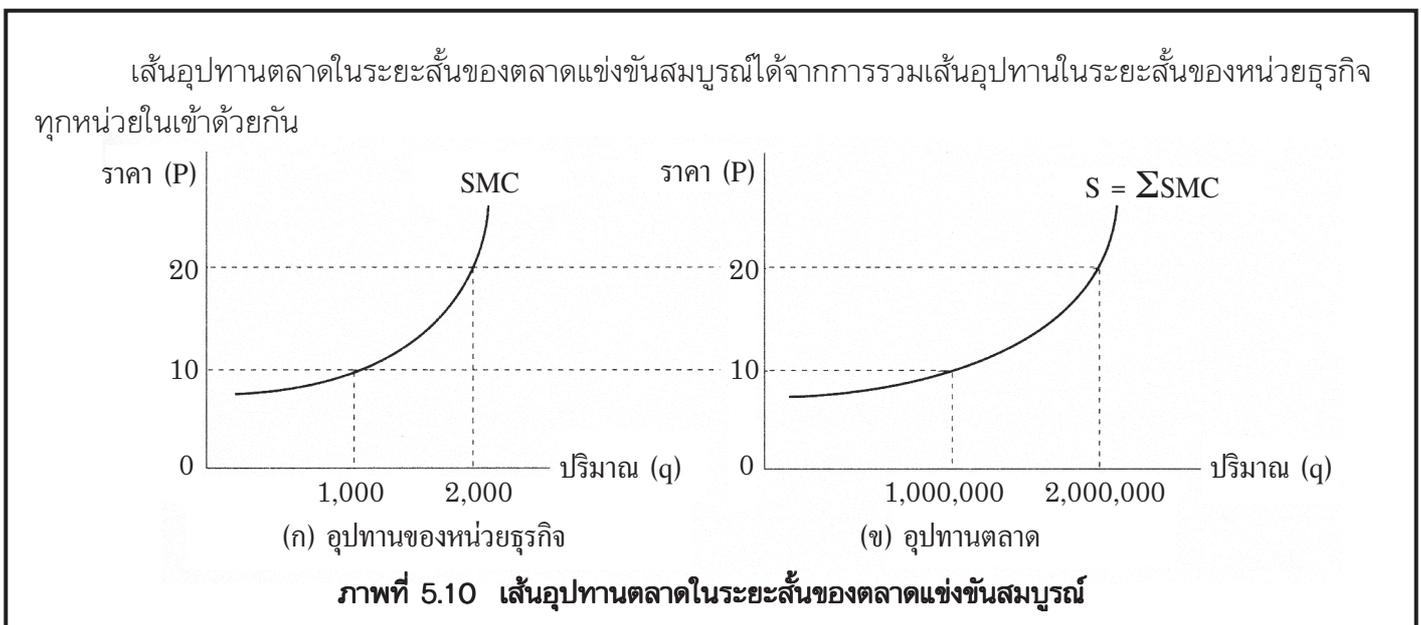
ไสตท์ศน์ # 5.10 หน่วยธุรกิจขาดทุนและออกจากตลาด

ไสตท์ศน์ # 5.11 เส้นอุปทานในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

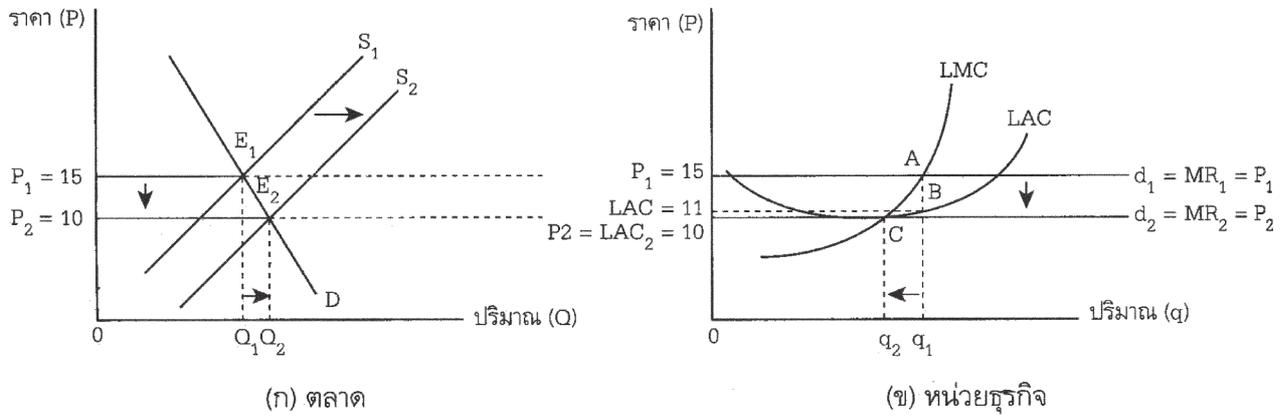

ไสตท์ศน์ # 5.12 เส้นอุปทานตลาดในระยะสั้นของตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ไสตท์ศน์ # 5.13 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจกรณีมีหน่วยธุรกิจรายใหม่เข้ามาแข่งขัน

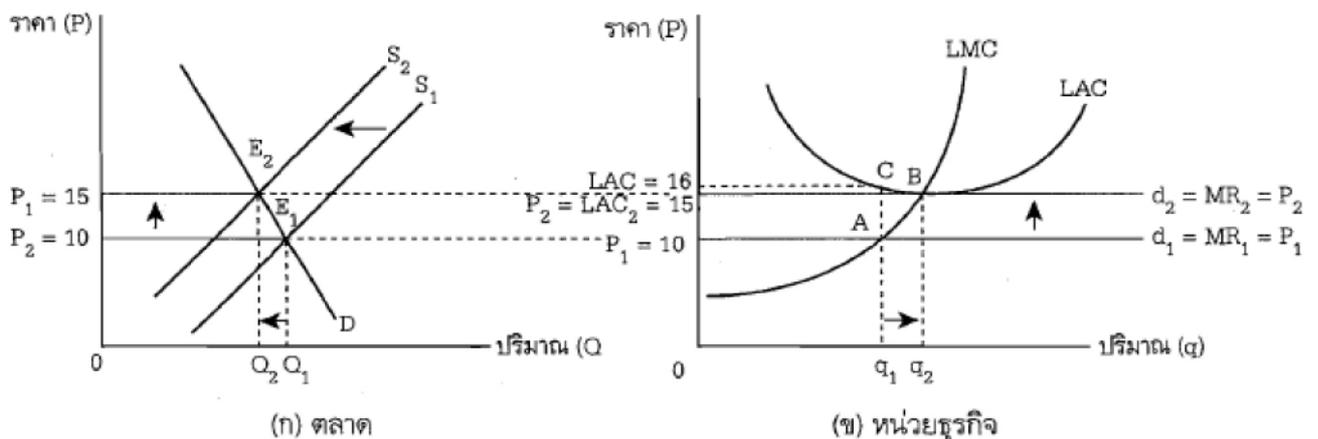
หน่วยธุรกิจที่กำลังดำเนินการอยู่ในตลาดได้รับกำไรเกินปกติ กล่าวคือ $P > LAC$ ทำให้ $TR > LTC$ กำไรเกินปกติที่หน่วยธุรกิจได้รับจูงใจให้หน่วยธุรกิจรายอื่นเข้ามาผลิตแข่งขันกับหน่วยธุรกิจเดิมที่อยู่ในตลาด

ภาพที่ 5.11 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์กรณีมีหน่วยธุรกิจรายใหม่เข้ามาแข่งขัน

ไสตท์ศน์ # 5.14 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจกรณีมีหน่วยธุรกิจออกไปจากตลาด

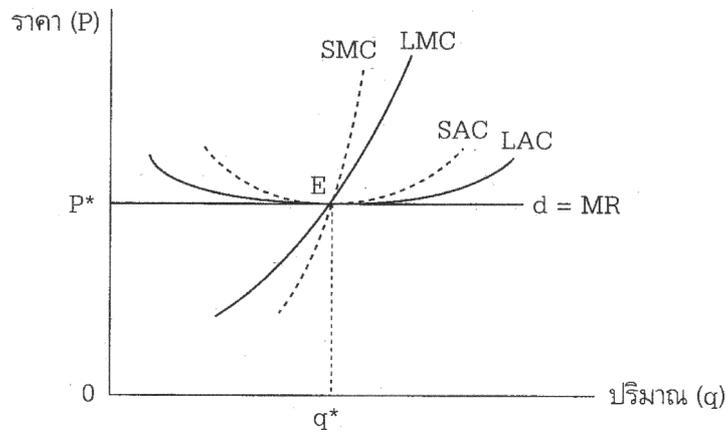
หน่วยธุรกิจที่กำลังดำเนินการอยู่ในตลาดประสบกับการขาดทุน กล่าวคือ $P < LAC$ ทำให้ $TR < LTC$ หน่วยธุรกิจที่ขาดทุนและไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ก็จะเลิกผลิตและออกไปจากตลาด

ภาพที่ 5.12 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ กรณีมีหน่วยธุรกิจออกไปจากตลาด

ไสตท์ศน์ # 5.15 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

$P = MR = LMC = LAC$ โดยเป็นจุดการผลิตที่ LAC มีค่าต่ำสุด

ภาพที่ 5.13 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ไสตท์ศน์ # 5.16 ลักษณะของตลาดผูกขาด

ลักษณะของตลาดผูกขาด คือ

1. มีผู้ขายหรือหน่วยธุรกิจเพียงรายเดียวในตลาด
2. ไม่มีสินค้าทดแทนกันได้หรือทดแทนกันได้ง่าย
3. ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้

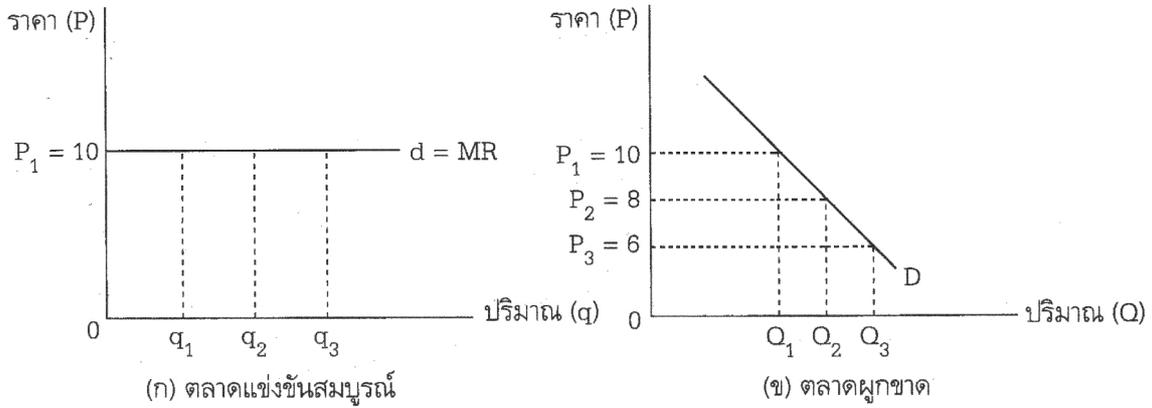
ไสตท์ศน์ # 5.17 เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการผูกขาด

เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการผูกขาด คือ

1. อุปสรรคทางด้านกฎหมาย
2. การผลิตที่ก่อให้เกิดการประหยัดเนื่องจากขยายขนาดการผลิต
3. ความสามารถในการควบคุมปัจจัยการผลิตที่สำคัญ

ไฮด์ทัศน์ # 5.18 อุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาด

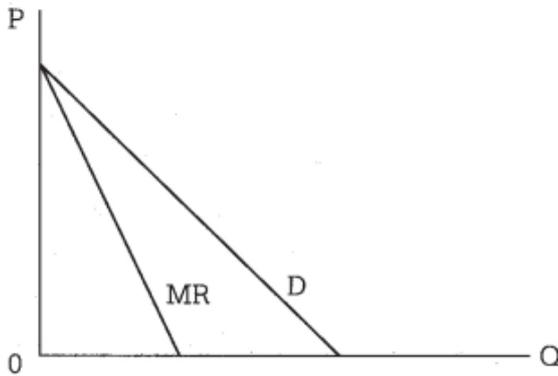
อุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาดเป็นเส้นเดียวกับเส้นอุปสงค์ตลาด เพราะหน่วยธุรกิจและตลาดเป็นสิ่งเดียวกันโดยมีคุณสมบัติและเป็นไปตามกฎของอุปสงค์

ภาพที่ 5.15 เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดผูกขาด

ไฮด์ทัศน์ # 5.19 รายรับส่วนเพิ่มของหน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาด

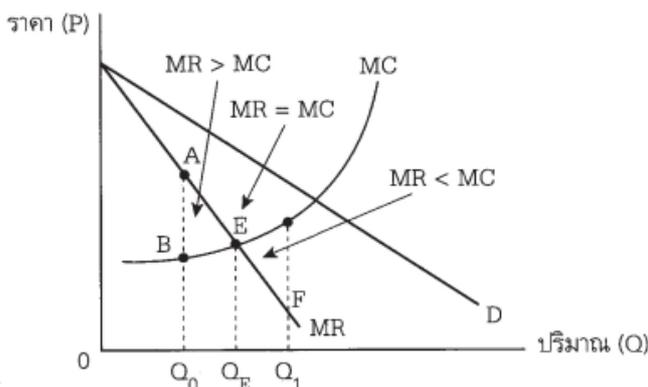
สำหรับหน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาดราคาลิณค้าที่ขายจะมากกว่ารายรับส่วนเพิ่มเสมอหรือ $P > MR$

ภาพที่ 5.16 เส้นอุปสงค์และเส้นรายรับส่วนเพิ่มของหน่วยธุรกิจในตลาดผูกขาด

ไฮด์ทัศน์ # 5.20 การวิเคราะห์ดุลยภาพของผู้ผูกขาด

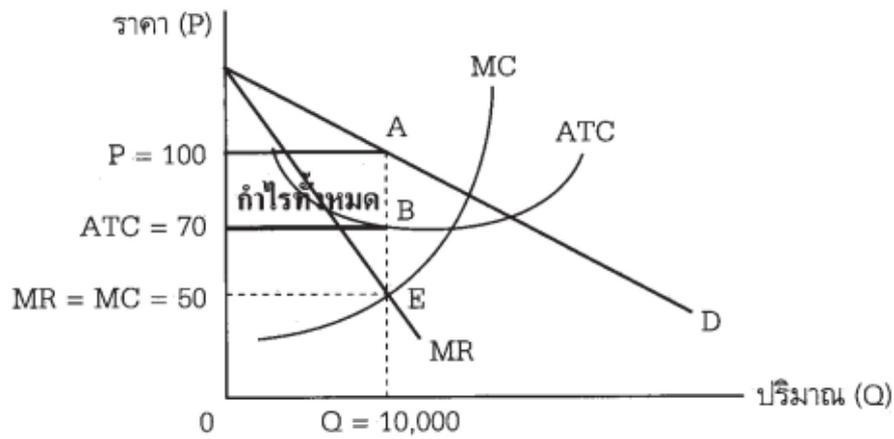
เงื่อนไขที่ทำให้ผู้ผูกขาดได้รับกำไรสูงสุดก็คือจะมีการผลิตเกิดขึ้น ณ ระดับปริมาณผลิตที่ทำให้รายรับส่วนเพิ่ม (MR) เท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่ม (MC) หรือ $MR = MC$

ภาพที่ 5.18 ดุลยภาพของผู้ผูกขาด

ไสตท์ศน์ # 5.21 ดุลยภาพของผู้ผูกขาดกรณีได้รับกำไรสูงสุด

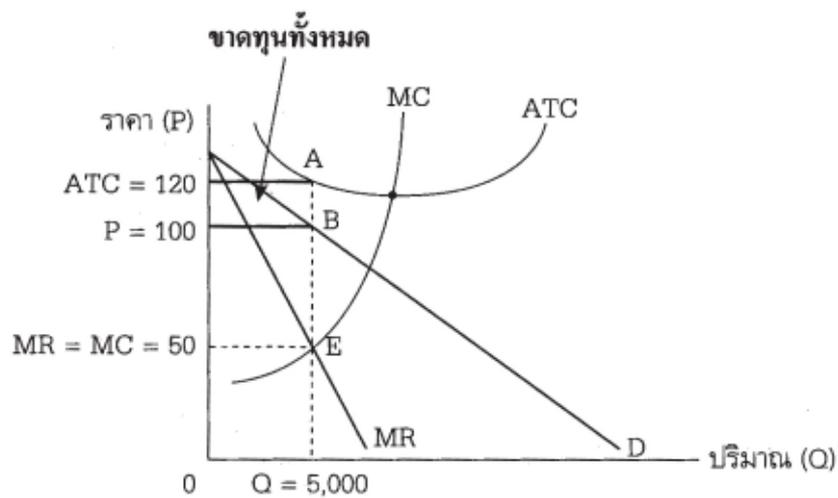
$MC = MR$ และ $P > ATC$ หรือ $TR > TC$

ภาพที่ 5.19 ดุลยภาพของผู้ผูกขาดกรณีได้รับกำไรสูงสุด

ไสตท์ศน์ # 5.22 ดุลยภาพของผู้ผูกขาดกรณีประสบกับการขาดทุน

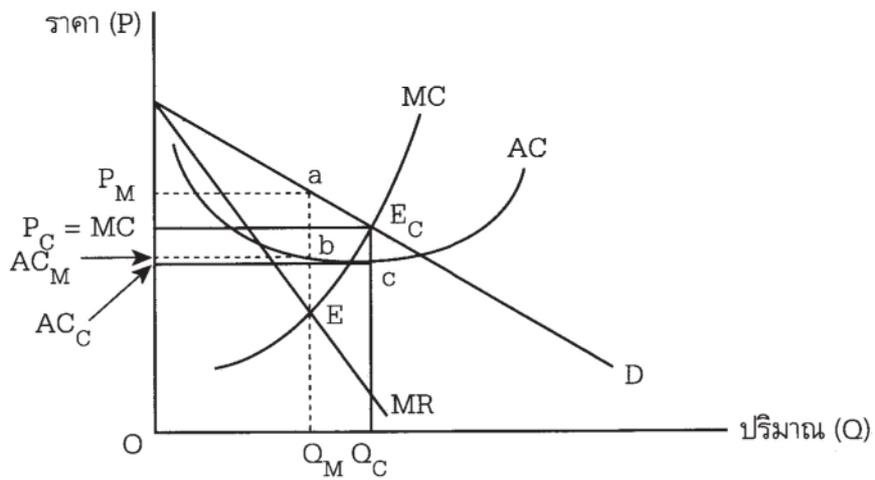
$MC = MR$ และ $P < ATC$ หรือ $TR < TC$

ภาพที่ 5.20 ดุลยภาพของผู้ผูกขาดกรณีประสบกับการขาดทุน

ไฮสททัศน์ # 5.23 ราคาในอุดมคติ

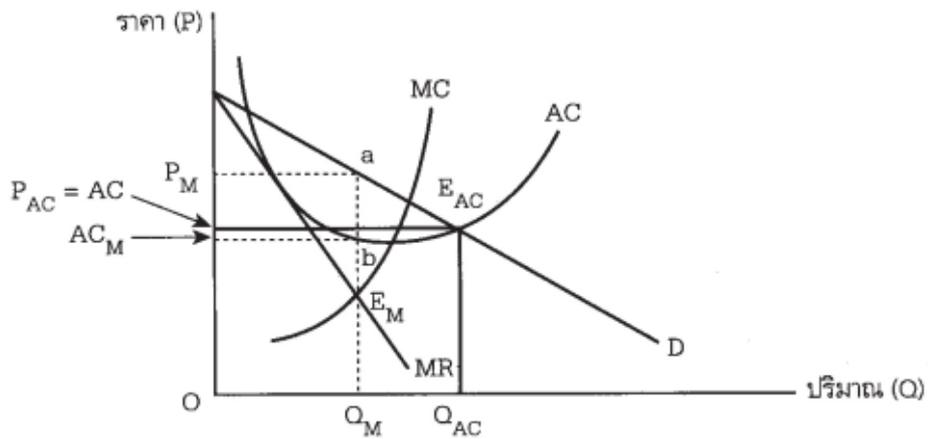
ราคาในอุดมคติหมายถึงราคาที่เท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มในการผลิตสินค้า หรือ $P = MC$

ภาพที่ 5.22 การกำหนดราคาในอุดมคติ

ไฮสททัศน์ # 5.24 ราคายุติธรรม

ราคายุติธรรมหมายถึงราคาที่เท่ากับต้นทุนเฉลี่ยในการผลิต หรือ $P = AC$

ภาพที่ 5.24 การกำหนดราคายุติธรรม

หน่วยที่ 6 ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดและตลาดผู้ขายน้อยราย

ไฮด์ทศน์ # 6.1 ลักษณะตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

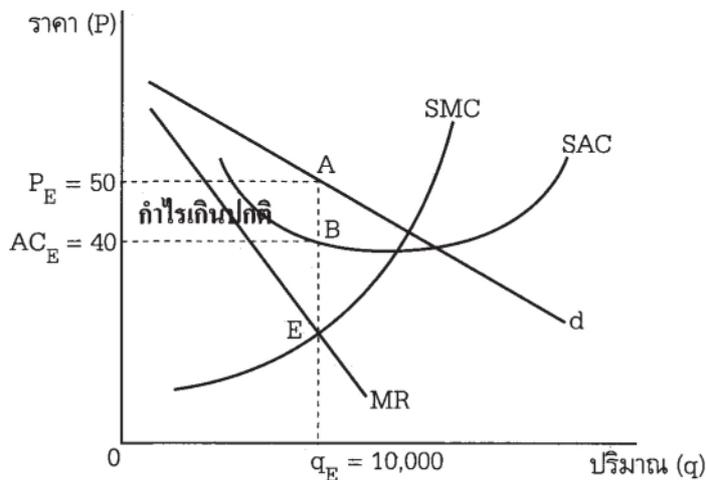
ลักษณะตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด คือ

1. มีผู้ขายหรือหน่วยธุรกิจจำนวนมาก
2. สินค้าของผู้ขายมีความแตกต่างกัน
3. ผู้ขายสามารถเข้าหรือออกจากตลาดได้โดยเสรี

ไฮด์ทศน์ # 6.2 การกำหนดราคาและปริมาณการผลิตในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดในระยะสั้น

กรณีที่ 1 หน่วยธุรกิจได้รับกำไรเกินปกติ

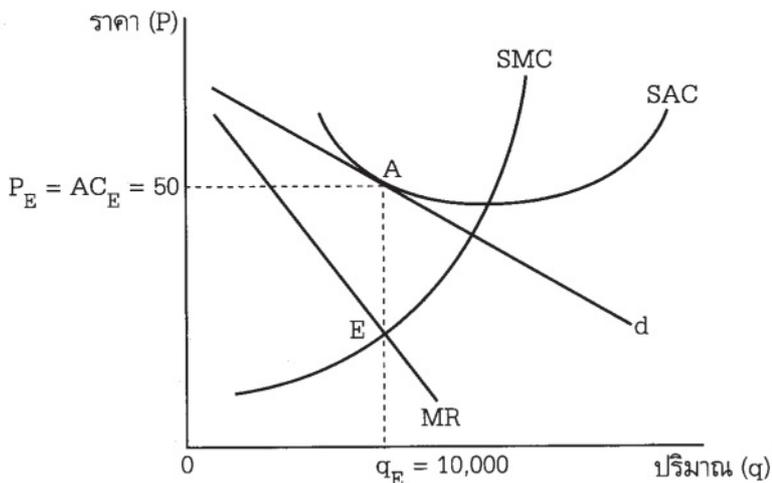
$$MR = SMC \text{ และ } P > SAC \text{ หรือ } TR > TC \text{ หรือ } TR - TC > 0$$

ภาพที่ 6.2 หน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันผูกขาดได้รับกำไรเกินปกติ

กรณีที่ 2 หน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติ

$$MR = SMC \text{ และ } P = SAC \text{ หรือ } TR = TC \text{ หรือ } TR - TC = 0$$

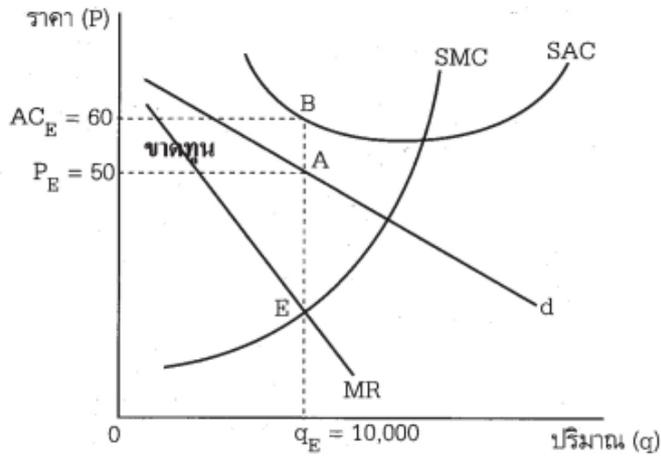

ภาพที่ 6.3 หน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันผูกขาดได้รับกำไรปกติ

ไสตท์ศน์ # 6.2 การกำหนดราคาและปริมาณการผลิตในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดในระยะสั้น (ต่อ)

กรณีที่ 3 หน่วยธุรกิจขาดทุน

MR = SMC และ $P < SAC$ หรือ $TR < TC$ หรือ $TR - TC < 0$

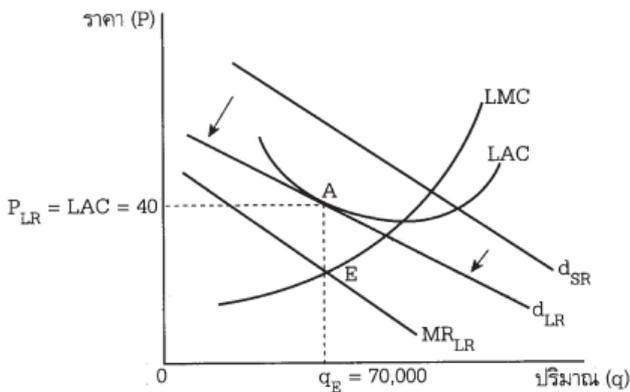

ภาพที่ 6.4 หน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด
ประสบกับการขาดทุน

ไสตท์ศน์ # 6.3 การเข้าหรือออกจากตลาดของหน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

กรณีที่ 1 หน่วยธุรกิจรายใหม่เข้ามาในตลาด

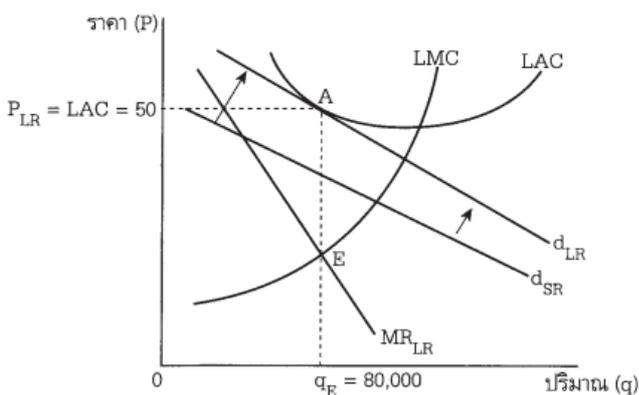
ราคาสินค้า (P) จะสูงกว่าต้นทุนเฉลี่ย (AC) ทำให้รายรับทั้งหมด (TR) มากกว่าต้นทุนทั้งหมด (TC) หน่วยธุรกิจจะได้กำไรเกินปกติ

ภาพที่ 6.5 กรณีหน่วยธุรกิจรายใหม่เข้ามาในตลาด

กรณีที่ 2 หน่วยธุรกิจออกจากตลาด

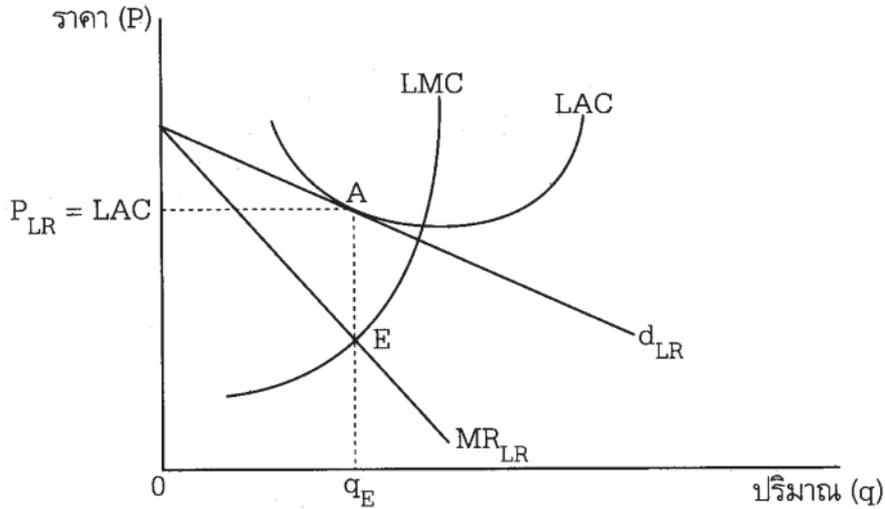
ราคาสินค้า (P) ต่ำกว่าต้นทุนเฉลี่ย (AC) ทำให้รายรับทั้งหมด (TR) น้อยกว่าต้นทุนทั้งหมด (TC) หน่วยธุรกิจประสบกับการขาดทุน

ภาพที่ 6.6 กรณีหน่วยธุรกิจออกจากตลาด

ไสตท์ศน์ # 6.4   ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

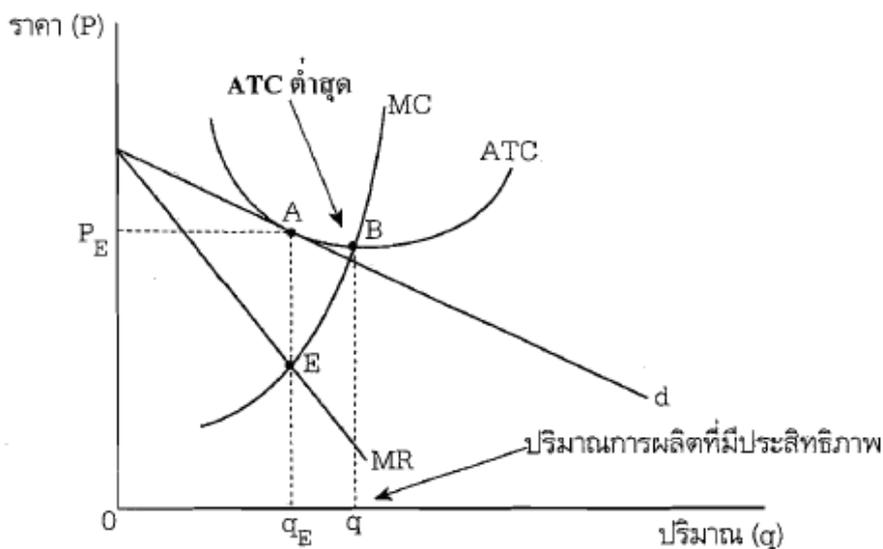
ปริมาณการผลิตเหมาะสมที่สุดของหน่วยธุรกิจจะอยู่ ณ ระดับที่รายรับส่วนเพิ่ม (MR) เท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มระยะยาว (LMC) และราคาสินค้า (P) เท่ากับต้นทุนเฉลี่ยระยะยาว (LAC) ทุกหน่วยธุรกิจจะได้รับเพียงกำไรปกติ

ภาพที่ 6.7 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

ไสตท์ศน์ # 6.5   ความไม่มีประสิทธิภาพในการผลิตและความไม่มีประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

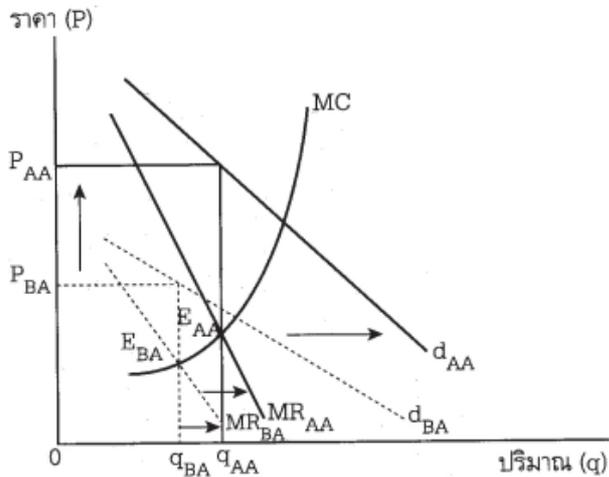
ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตเพราะไม่เกิดการผลิต ณ ระดับที่ ATC ต่ำสุด และไม่เกิดประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรเนื่องจากไม่ได้ผลิต ณ ระดับที่ $P = MC$

ภาพที่ 6.9 ความไม่มีประสิทธิภาพในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

ไฮด์ทัศน์ # 6.6 ผลของการโฆษณาต่อลักษณะและตำแหน่งของเส้นอุปสงค์

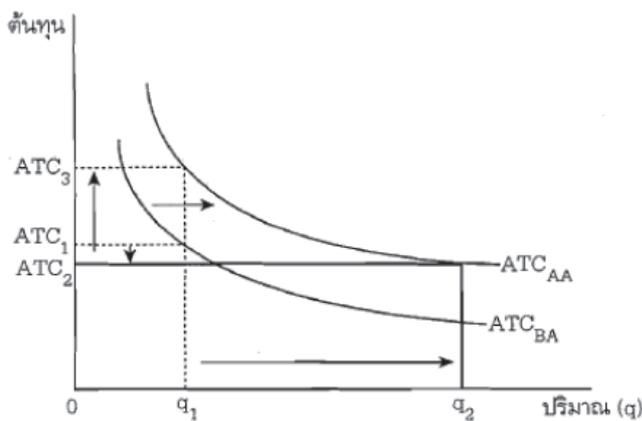
ผลการโฆษณาของหน่วยธุรกิจทำให้เกิดความนิยมในสินค้าของหน่วยธุรกิจเพิ่มขึ้น ทำให้อุปสงค์ต่อสินค้าของหน่วยธุรกิจสูงขึ้น ขณะเดียวกันเมื่อสินค้าของหน่วยธุรกิจได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นก็ย่อมทำให้ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าของหน่วยธุรกิจลดลง เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจจึงมีความชันมากขึ้น

ภาพที่ 6.10 ผลของการโฆษณาต่อลักษณะและตำแหน่งของเส้นอุปสงค์

ไฮด์ทัศน์ # 6.7 ผลของการโฆษณาต่อการประหยัดเนื่องจากขนาด

การที่ต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยลดลงจากการที่หน่วยธุรกิจขายสินค้าได้มากขึ้นอันเนื่องมาจากผลของการโฆษณา แสดงว่าการโฆษณาทำให้หน่วยธุรกิจเกิดการประหยัดจากขนาดการผลิต

ภาพที่ 6.11 ผลของการโฆษณาต่อการประหยัดเนื่องจากขนาด

ไฮด์ทัศน์ # 6.8 ลักษณะตลาดผู้ขายน้อยราย

ลักษณะตลาดผู้ขายน้อยราย คือ

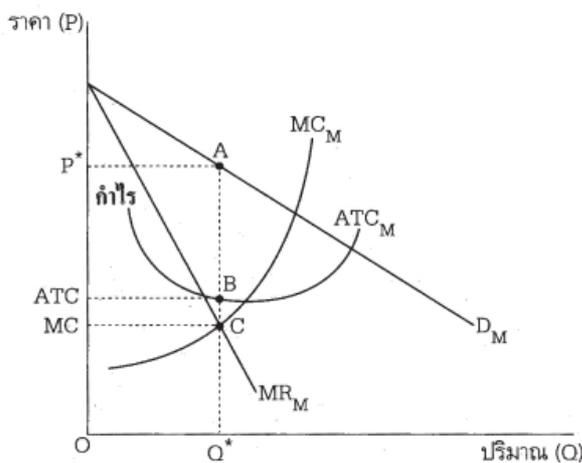
1. มีหน่วยธุรกิจน้อยราย
2. สินค้าของหน่วยธุรกิจอาจมีลักษณะเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้
3. มีอุปสรรคในการเข้าหรือออกจากตลาดของหน่วยธุรกิจ

ไฮด์ทศน์ # 6.9 การสมรู้ร่วมคิดกันของหน่วยธุรกิจ

การที่หน่วยธุรกิจดำเนินนโยบายร่วมกันโดยการจำกัดการแข่งขันระหว่างกัน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความไม่แน่นอนในการดำเนินธุรกิจและทำให้กำไรทั้งหมดของหน่วยธุรกิจเพิ่มขึ้น

ไฮด์ทศน์ # 6.10 การรวมกลุ่มเพื่อครอบงำตลาด

หน่วยธุรกิจที่รวมกลุ่มกันเป็นคาร์เทลจะมีการตกลงร่วมกันในเรื่องปริมาณขายหรือปริมาณผลิต การตั้งราคา และการแบ่งปันผลกำไรให้แก่แต่ละหน่วยธุรกิจในกลุ่ม โดยคาร์เทลจะกำหนดปริมาณการผลิตและราคาเพื่อให้กลุ่มได้กำไรสูงสุด

ภาพที่ 6.14 การกำหนดราคาและปริมาณการผลิตของคาร์เทล

ไฮด์ทศน์ # 6.11 กลยุทธ์ผู้นำราคา

หน่วยธุรกิจรายใหญ่จะกำหนดราคาและปริมาณผลิตที่ทำให้ตนได้กำไรสูงสุด นั่นคือ ราคาและปริมาณผลิต ณ ระดับที่รายรับส่วนเพิ่มเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่ม หน่วยธุรกิจรายเล็กจะตั้งราคาตามหน่วยธุรกิจรายใหญ่และผลิตสินค้าทั้งหมดรวมกันในปริมาณที่เหลือจากที่หน่วยธุรกิจรายใหญ่ผลิตเพื่อตอบสนองอุปสงค์ตลาด

ไฮด์ทศน์ # 6.12 กลยุทธ์การตรึงราคา

การตรึงราคาเกิดจากการที่หน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายน้อยรายไม่ต้องการขึ้นราคาสินค้า เนื่องจากเกรงว่าหากขึ้นราคาแล้วหน่วยธุรกิจคู่แข่งไม่ขึ้นราคาตาม ตนเองก็จะเสียส่วนแบ่งตลาด ในทางตรงกันข้าม หน่วยธุรกิจก็ไม่ต้องการลดราคาเพื่อเพิ่มยอดขาย เนื่องจากเกรงว่าหากคู่แข่งลดราคาด้วย ยอดขายของตนนอกจากจะไม่เพิ่มขึ้นก็ยังคงอาจทำให้กำไรลดลงด้วย การร่วมมือกันโดยไม่เป็นทางการของหน่วยธุรกิจในการตรึงราคาสินค้าไว้ ณ ระดับใดระดับหนึ่งจึงเกิดขึ้น

ไสตท์ศน์ # 6.13 การตั้งราคาเพื่อขจัดคู่แข่ง

การตั้งราคาเพื่อขจัดคู่แข่ง เป็นการตั้งราคาลินค้าต่ำเพื่อขจัดคู่แข่ง หรือตั้งราคาต่ำเพื่อกีดกันไม่ให้หน่วยธุรกิจรายใหม่เข้ามาแข่งขัน

ไสตท์ศน์ # 6.14 ความหมายของทฤษฎีเกม

ทฤษฎีเกม หมายถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมที่มีเหตุผลของหน่วยธุรกิจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

ไสตท์ศน์ # 6.15 เกมที่มีการร่วมมือกันและเกมที่ไม่มีการร่วมมือกัน

เกมที่มีการร่วมมือกัน หมายถึงเกมที่หน่วยธุรกิจมีการร่วมมือหรือปรึกษาหารือกันในการกำหนดกลยุทธ์หรือดำเนินนโยบายแบบสมรู้ร่วมคิด

ไสตท์ศน์ # 6.16 ภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกของนักโทษ

เกมภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกของนักโทษ เป็นเกมที่แสดงปัญหาพื้นฐานได้ดีที่สุดเกมหนึ่งของเกมที่ไม่มีการร่วมมือกัน เนื่องจากผู้เล่นทั้งคู่ไม่สามารถบรรลุดุลยภาพของเกมที่ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดหรือเสียหายน้อยที่สุดได้ ดุลยภาพของเกมเป็นดุลยภาพที่ทำให้ผู้เล่นได้ผลลัพธ์ที่ตรงลงมา

ไสตท์ศน์ # 6.17 กลยุทธ์การตั้งราคาลินค้าของหน่วยธุรกิจ

กลยุทธ์การตั้งราคาต่ำเป็นกลยุทธ์เด่น เพราะเป็นกลยุทธ์ที่ทั้งหน่วยธุรกิจ A และ B เลือกโดยไม่คำนึงว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเลือกกลยุทธ์ใด

ไสตท์ศน์ # 6.18 กลยุทธ์การโฆษณาสินค้าของหน่วยธุรกิจ

กลยุทธ์โฆษณาเป็นกลยุทธ์เด่น เพราะเป็นกลยุทธ์ที่หน่วยธุรกิจแต่ละรายเลือกโดยไม่คำนึงว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเลือกกลยุทธ์ใด

หน่วยที่ 7 ตลาดปัจจัยการผลิตและผลตอบแทนปัจจัยการผลิต

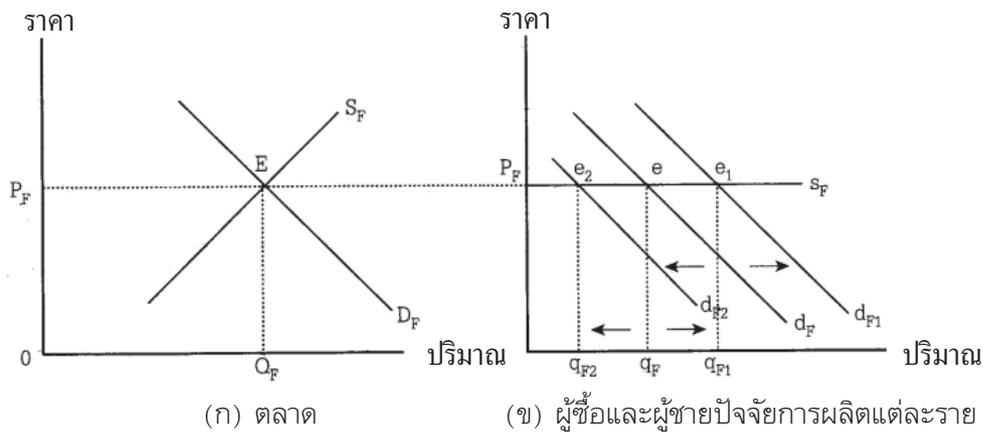
ไฮททัศน์ # 7.1 ตลาดปัจจัยการผลิต

ตลาดปัจจัยการผลิต หมายถึงตลาดที่มีการซื้อขายปัจจัยการผลิตเพื่อทำการผลิตสินค้าและบริการโดยให้ความสำคัญทางด้านผู้ซื้อ ว่าผู้ซื้อจะซื้อปัจจัยการผลิตอย่างไรเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด

อุปสงค์ต่อปัจจัยการผลิตเป็น *อุปสงค์สืบเนื่อง* และ *อุปสงค์ร่วม* ที่ขึ้นแก่กันและกัน

ตลาดปัจจัยการผลิตแบ่งออกเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

ตลาดปัจจัยการผลิตแข่งขันสมบูรณ์ เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อและผู้ขายปัจจัยการผลิตจำนวนมาก ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายเป็นรายเล็ก ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับตลาด ปัจจัยการผลิตมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ผู้ซื้อและผู้ขายปัจจัยการผลิตแต่ละรายไม่มีอิทธิพลในการกำหนดราคาปัจจัยการผลิต ราคาปัจจัยการผลิตถูกกำหนดมาจากอุปสงค์และอุปทานของตลาด

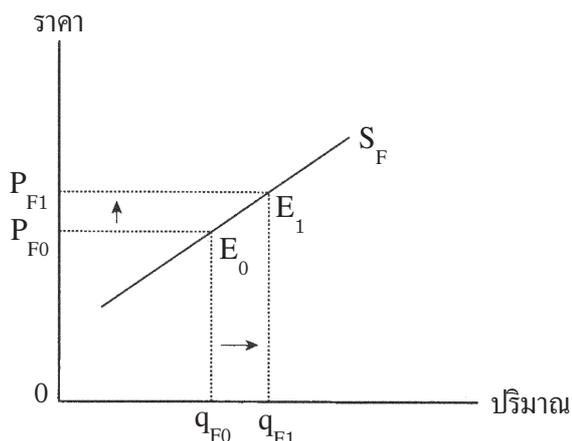

ภาพที่ 7.1 อุปสงค์และอุปทานปัจจัยการผลิตของตลาดและของผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละราย

ไฮททัศน์ # 7.2 ตลาดปัจจัยการผลิตแข่งขันไม่สมบูรณ์

ตลาดปัจจัยการผลิตแข่งขันไม่สมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ตลาดปัจจัยการผลิตผูกขาด
2. ตลาดปัจจัยการผลิตผู้ซื้อน้อยราย
3. ตลาดปัจจัยการผลิตกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

ภาพที่ 7.2 เส้นอุปทานปัจจัยการผลิตในตลาดปัจจัยการผลิตแข่งขันไม่สมบูรณ์

ไสตท์ศน์ # 7.3   หลักการจ้างปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด

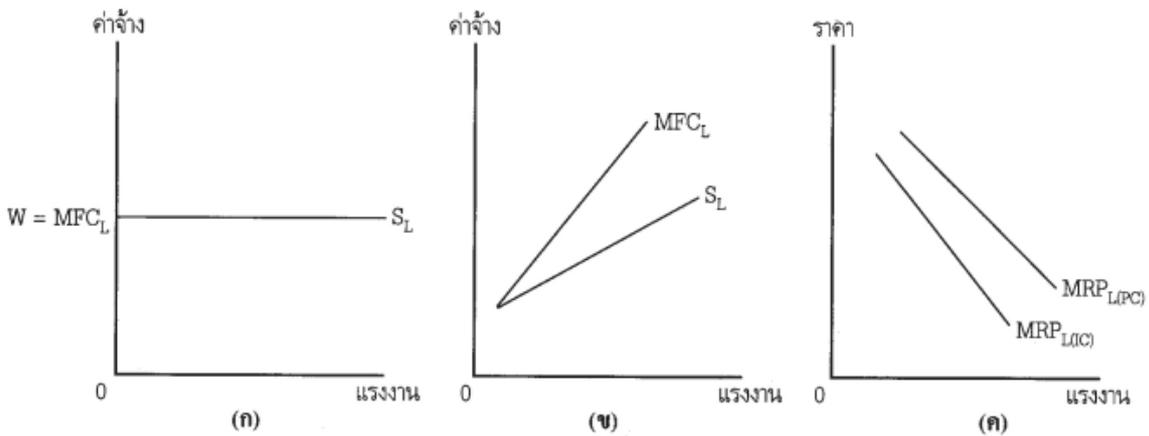
หลักการจ้างปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด หมายถึง จะต้องจ้างปัจจัยการผลิตจนกระทั่งรายรับส่วนเพิ่มจากการจ้างปัจจัยการผลิต (MRP) เท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มของการใช้ปัจจัยการผลิต (MFC)

แบ่งออกเป็น 4 กรณีคือ

1. กรณีตลาดปัจจัยการผลิตและตลาดผลิตผลแข่งขันสมบูรณ์ (อธิบายตารางที่ 7.1)
2. กรณีตลาดปัจจัยการผลิตแข่งขันสมบูรณ์แต่ตลาดผลิตผลแข่งขันไม่สมบูรณ์ (อธิบายตารางที่ 7.2)
3. กรณีตลาดปัจจัยการผลิตแข่งขันไม่สมบูรณ์แต่ตลาดผลิตผลแข่งขันสมบูรณ์ (อธิบายตารางที่ 7.3)
4. กรณีตลาดปัจจัยการผลิตและตลาดผลิตผลแข่งขันไม่สมบูรณ์ (อธิบายตารางที่ 7.4)

ไสตท์ศน์ # 7.4   กราฟที่ใช้ในการวิเคราะห์การกำหนดการจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด

การกำหนดการจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด กราฟที่ใช้ในการวิเคราะห์มี 3 ภาพ คือ

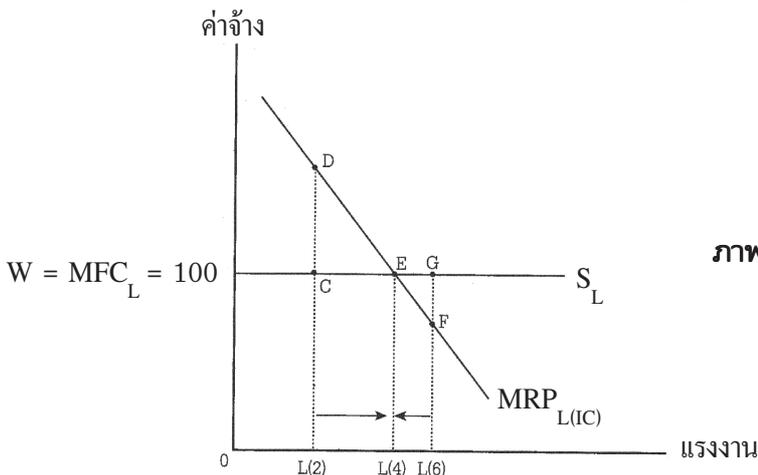

ภาพที่ 7.3 ตลาดแรงงานแข่งขันสมบูรณ์ ตลาดแรงงานแข่งขันไม่สมบูรณ์ และรายรับจากผลิตผลส่วนเพิ่ม

ไสตท์ศน์ # 7.5   การกำหนดการจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด แบ่งเป็น 4 กรณี

การกำหนดการจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด แบ่งเป็น 4 กรณี คือ

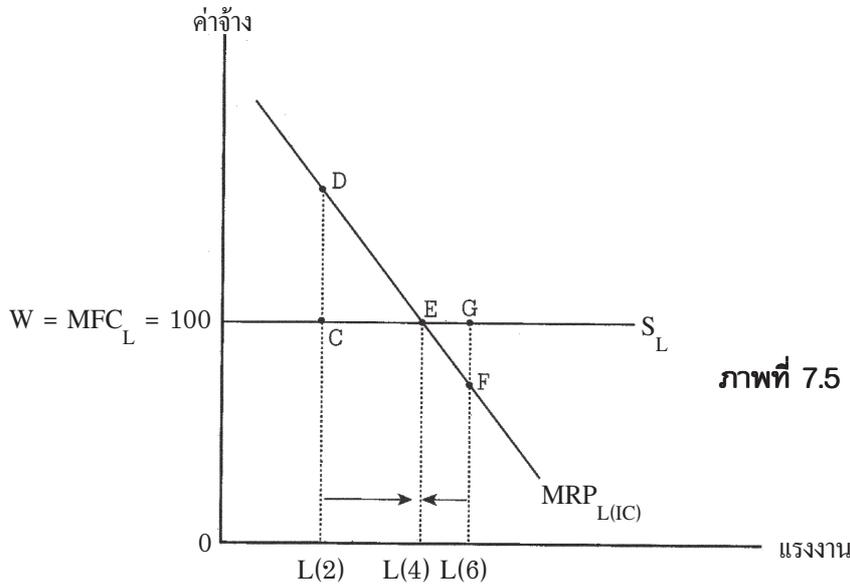
1. กรณีตลาดแรงงานและตลาดผลิตผลแข่งขันสมบูรณ์

ภาพที่ 7.4 การจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดกรณีตลาดแรงงานและตลาดผลิตผลแข่งขันสมบูรณ์

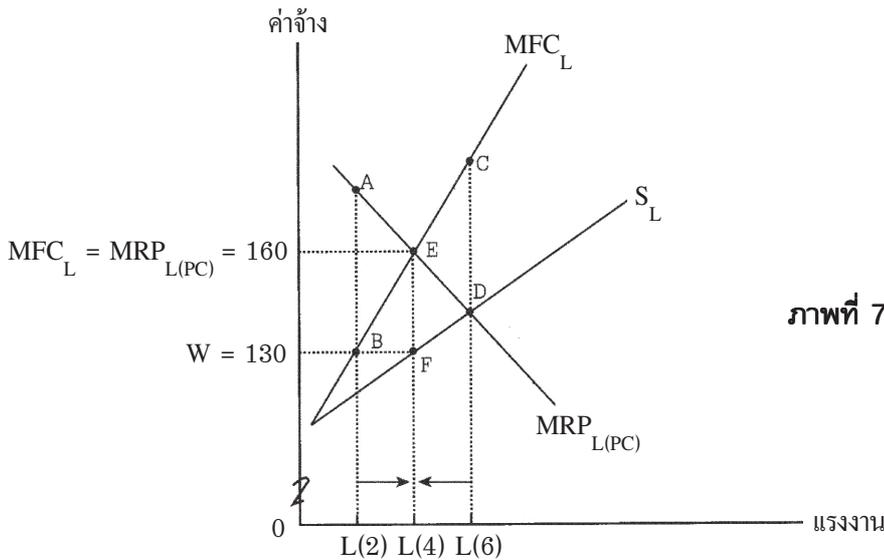
ไสตท์ศน์ # 7.5 การกำหนดการจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด แบ่งเป็น 4 กรณี (ต่อ)

2. กรณีตลาดแรงงานแข่งขันสมบูรณ์แต่ตลาดผลิตผลแข่งขันไม่สมบูรณ์

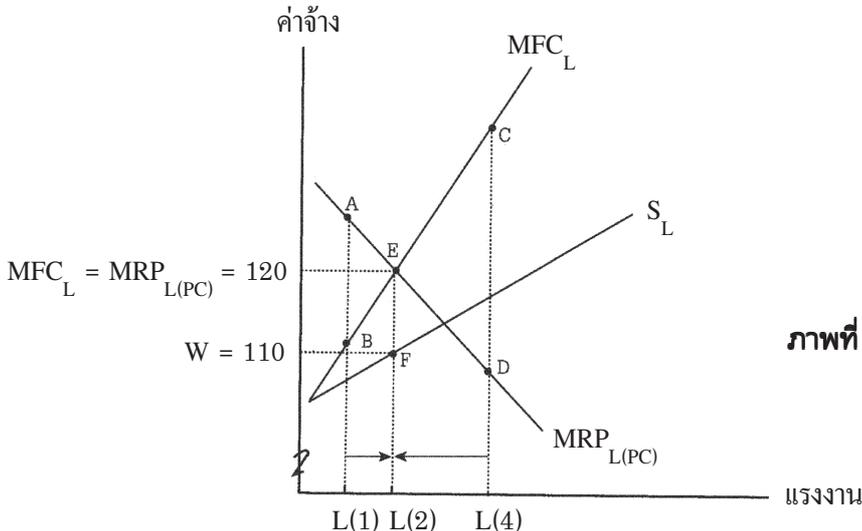
ภาพที่ 7.5 การจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดกรณีตลาดแรงงานแข่งขันสมบูรณ์แต่ตลาดผลิตผลแข่งขันไม่สมบูรณ์

3. กรณีตลาดแรงงานแข่งขันไม่สมบูรณ์แต่ตลาดผลิตผลแข่งขันสมบูรณ์

ภาพที่ 7.6 การจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดกรณีตลาดแรงงานแข่งขันไม่สมบูรณ์แต่ตลาดผลิตผลแข่งขันสมบูรณ์

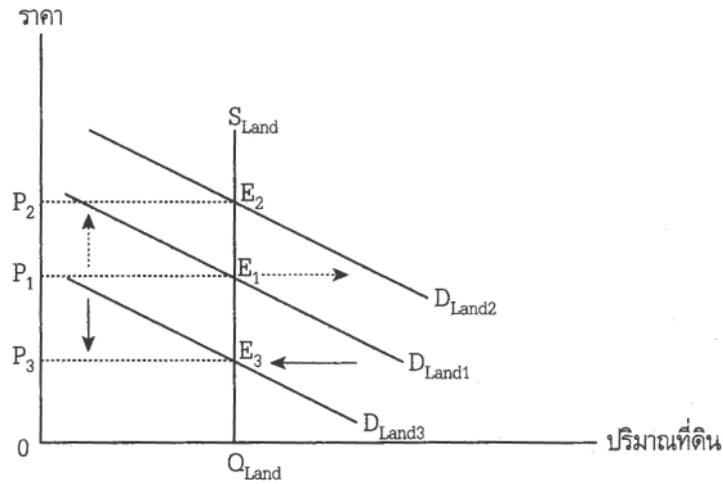
4. กรณีตลาดแรงงานและตลาดผลิตผลแข่งขันไม่สมบูรณ์

ภาพที่ 7.7 การจ้างแรงงานเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดกรณีตลาดแรงงานและตลาดผลิตผลแข่งขันสมบูรณ์

ไสตท์ศน์ # 7.6 อุปทานของที่ดินมีจำนวนจำกัด

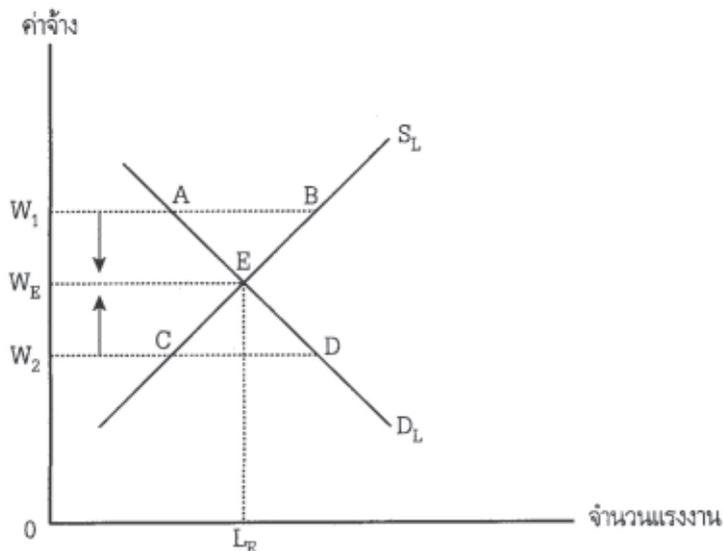
อุปทานของที่ดินมีจำนวนจำกัด เส้นอุปทานของที่ดินจึงเป็นเส้นตั้งฉากกับแกนนอนหรือความยืดหยุ่นของอุปทานที่ดินต่อราคามีค่าเป็นศูนย์ ค่าเช่าของที่ดินจึงขึ้นอยู่กับอุปสงค์ต่อการใช้ที่ดิน กล่าวคือ ถ้าหากอุปสงค์ต่อการใช้ที่ดินสูงขึ้น ค่าเช่าของที่ดินก็จะเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากอุปสงค์ต่อการใช้ที่ดินลดลง ค่าเช่าของที่ดินก็จะลดลง

ภาพที่ 7.10 ค่าเช่าดุลยภาพ

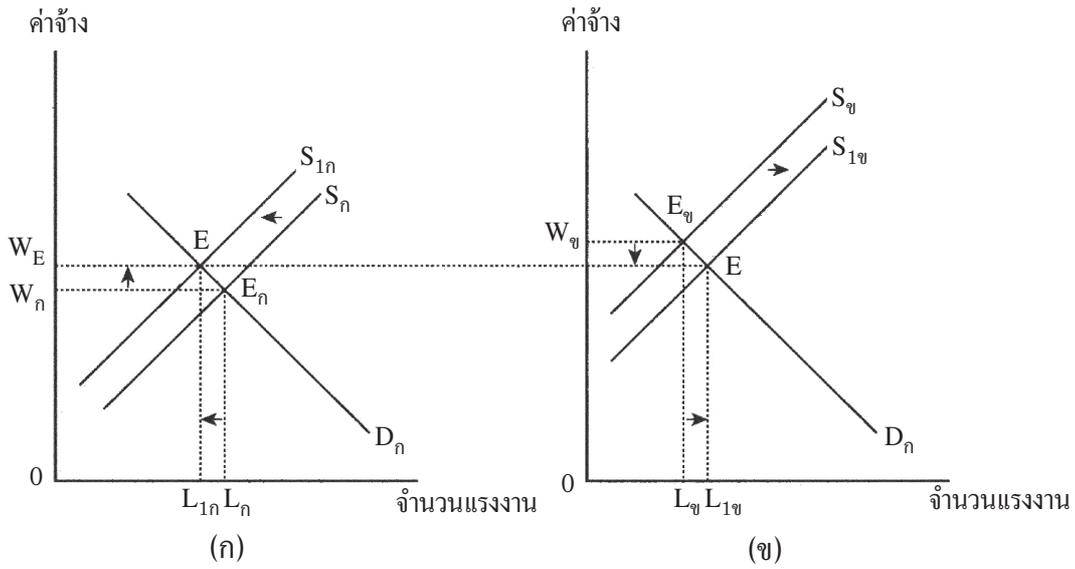
ไสตท์ศน์ # 7.7 ค่าจ้างแรงงานถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน

ค่าจ้างแรงงานถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน ในตลาดที่แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายได้โดยเสรีในระยะยาว อัตราค่าจ้างของแรงงานประเภทเดียวกันจะปรับตัวเข้าสู่ค่าจ้างเดียวกัน อย่างไรก็ตามค่าจ้างแรงงานแตกต่างกันได้ด้วยปัจจัย 3 ประการคือ 1) ปัจจัยที่ทำให้แต่ละอาชีพจ่ายค่าจ้างต่างกัน 2) ปัจจัยที่ทำให้บุคคลไม่สามารถแข่งขันได้ และ 3) ปัจจัยด้านเวลา

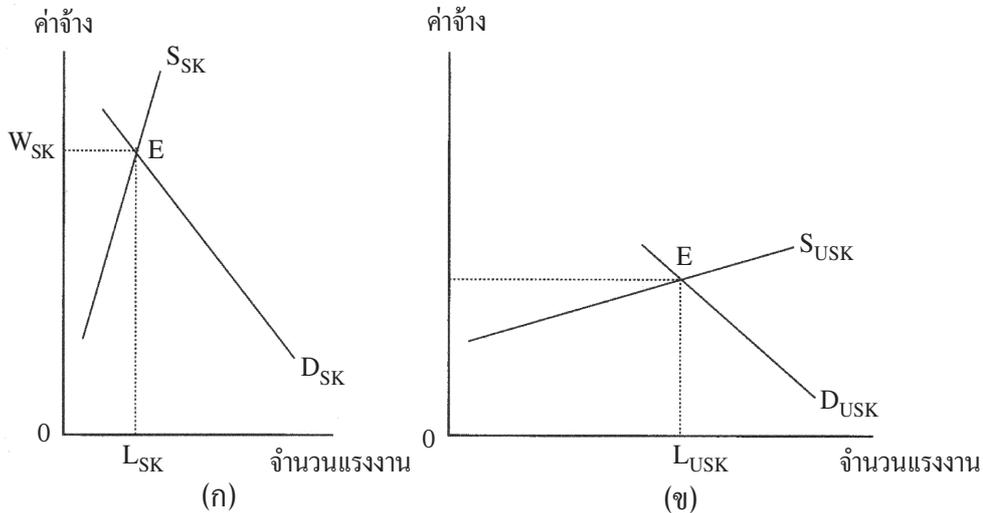

ภาพที่ 7.14 ค่าเช่าดุลยภาพ

ไสตท์ศน์ # 7.7 ค่าจ้างแรงงานถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน (ต่อ)

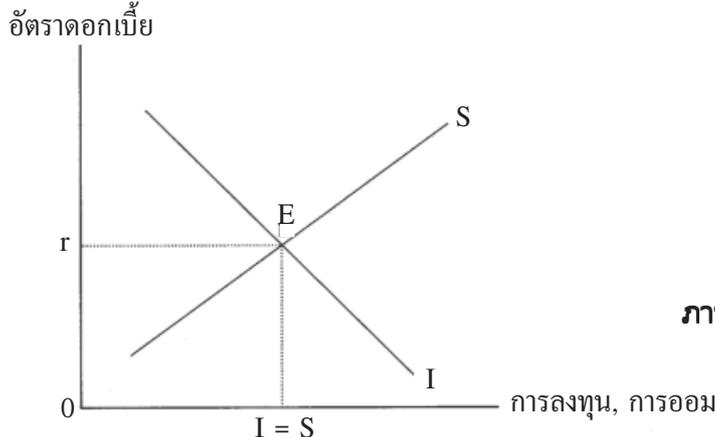
ภาพที่ 7.15 การปรับตัวของอัตราค่าจ้างดุลยภาพของแรงงานในแต่ละสถานที่

ภาพที่ 7.16 ความแตกต่างระหว่างอัตราค่าจ้างของแรงงานที่มีความชำนาญและแรงงานที่ไม่มีความชำนาญ

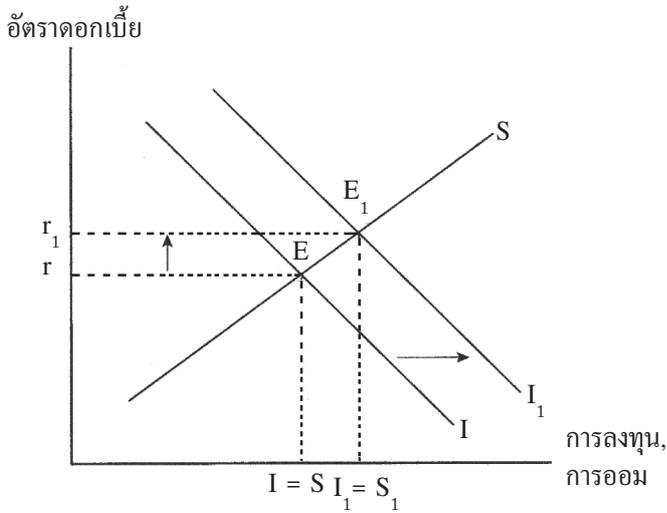
ไสตท์ศน์ # 7.8 ดอกเบี้ย

ดอกเบี้ย หมายถึง อัตราส่วนระหว่างรายได้จากการใช้ปัจจัยทุนกับมูลค่าของปัจจัยทุนชนิดนั้น ทั้งนี้ อุปสงค์ต่อการลงทุนและอุปทานของเงินออมจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด

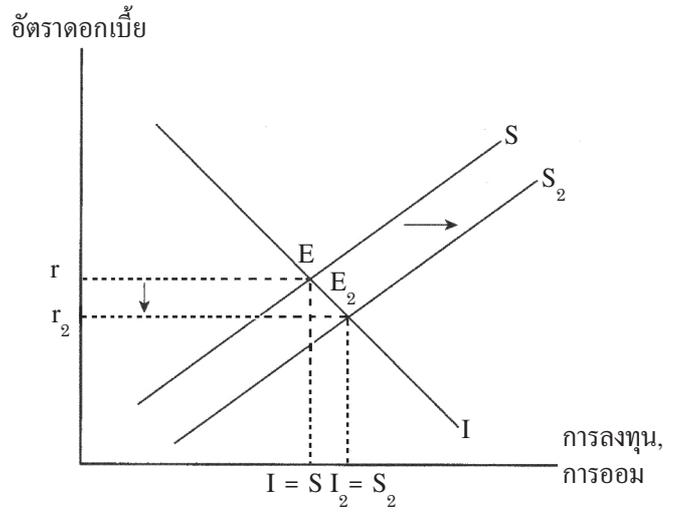

ภาพที่ 7.17 อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ

ไสตท์ศน์ # 7.8 ดอกเบี้ย (ต่อ)

ภาพที่ 7.18 อัตราดอกเบี้ยดลยภาพสูงขึ้น

ภาพที่ 7.19 อัตราดอกเบี้ยดลยภาพลดลง

ไสตท์ศน์ # 7.9 กำไร

กำไร หมายถึง ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทนที่ผู้ประกอบการคาดว่าจะได้รับกับผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริง ผลต่างดังกล่าวเกิดจากความไม่แน่นอน กำไรจึงเป็นผลตอบแทนที่ตกเป็นของผู้ประกอบการจากการยอมรับความไม่แน่นอนในการดำเนินกิจการ

กำไรทางบัญชีเกิดจากรายรับทั้งหมดลบด้วยต้นทุนทางบัญชี ซึ่งต้นทุนทางบัญชีจะคำนวณเฉพาะแต่ต้นทุนที่ชัดเจน (explicit cost) เท่านั้น ส่วนกำไรทางเศรษฐศาสตร์เกิดจากรายรับทั้งหมดลบด้วยต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งการคำนวณจะประกอบด้วยต้นทุนชัดเจนบวกด้วยต้นทุนจําบัง (implicit cost) หรือค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ดังนั้นต้นทุนทางบัญชีจะต่ำกว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ส่งผลให้กำไรทางบัญชีสูงกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์ หลักในการตัดสินใจของผู้ประกอบการว่าควรลงทุนหรือไม่ก็คือ หากไม่ได้กำไรทางเศรษฐศาสตร์ก็ไม่ควรลงทุน

หน่วยที่ 8 ความล้มเหลวของตลาด ผลกระทบภายนอก และสินค้าสาธารณะ

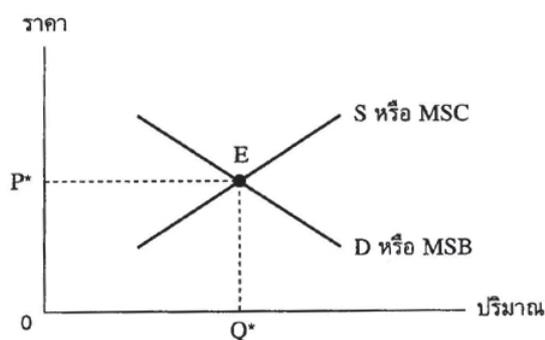
ไฮไลท์ # 8.1 ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ

แนวคิดในด้านประสิทธิภาพของ อัดัม สมิธ (Adam Smith) การจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยกลไกตลาดที่มีการแข่งขัน ซึ่งจะทำหน้าที่โดยอัตโนมัติหรือที่เรียกว่าเป็นการทำงานของ “มือที่มองไม่เห็น” (the invisible hand) รัฐบาลจึงไม่จำเป็นต้องมีบทบาทในทางเศรษฐกิจที่จะกำหนดว่าผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร

ประสิทธิภาพพาเรโต (Pareto Efficiency) ในตลาดสินค้าใดๆ หรือในระบบเศรษฐกิจโดยรวมจะเกิดประสิทธิภาพหรือมีการใช้ทรัพยากรซึ่งสังคมโดยรวมได้รับประโยชน์สูงสุดก็ต่อเมื่อ ตลาดหรือระบบเศรษฐกิจนั้นๆ อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถทำให้ผู้หนึ่งผู้ใดได้รับประโยชน์หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยไม่ไปลดประโยชน์หรือทำให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แย่ลง คำว่าประโยชน์ในที่นี้เป็นค่ากลางๆ ถ้ามองในฝั่งผู้บริโภคจะหมายถึงความพึงพอใจหรืออรรถประโยชน์ แต่หากมองในฝั่งผู้ผลิตก็จะหมายถึงกำไร

ทฤษฎีบทพื้นฐานเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ (The Fundamental Theorems of Welfare Economics) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกับประสิทธิภาพ โดยมีทฤษฎีบทพื้นฐาน 2 ทฤษฎีที่ใช้อธิบาย คือ

ทฤษฎีบทพื้นฐานที่ 1 อธิบายว่าตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพพาเรโต โดยที่ราคาจะเป็นตัวชักนำให้ผู้บริโภคและผู้ผลิตตัดสินใจดำเนินการเพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งในที่สุดแล้วก็จะเข้าสู่จุดดุลยภาพของตลาด และส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้รับประโยชน์สูงสุดด้วย โดยประสิทธิภาพของตลาดจะเกิด ณ ระดับที่อุปสงค์ของตลาดเท่ากับอุปทาน โดยเป็นจุดที่ผลประโยชน์ส่วนเพิ่มของสังคมที่ได้รับจากการบริโภค (MSB) เท่ากับราคาสินค้า (P^*) และเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มของสังคมที่เกิดขึ้นจากการผลิต (MSC) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเงื่อนไขประสิทธิภาพของตลาดคือ $MSB = MSC$ นั่นเอง

ภาพที่ 8.1 ดุลยภาพของตลาดสินค้าชนิดหนึ่ง

ทฤษฎีบทพื้นฐานที่ 2 อธิบายว่า ระดับการจัดสรรทรัพยากรที่มีความเท่าเทียมกันตามที่สังคมต้องการ สามารถเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพแบบพาเรโตได้โดยอาศัยกลไกของระบบตลาดที่มีการแข่งขัน เมื่อมีการกระจายทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตในเบื้องต้นเสียใหม่อย่างเหมาะสม ทฤษฎีบทพื้นฐานที่ 2 นี้เป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมหรือการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมโดยไม่จำเป็นต้องเข้าแทรกแซงตลาดโดยตรง โดยหากรัฐบาลสามารถจัดสรรทรัพยากรใหม่ให้เหมาะสม ก็จะนำไปสู่การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและความเท่าเทียมในสังคมมากขึ้นได้

ไต่ทัศน์ # 8.2 ความล้มเหลวของตลาด

ความล้มเหลวของตลาด (market failure) หมายถึง การที่ระบบตลาดไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรให้สวัสดิการสังคมสูงสุด ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อกลไกการจัดสรรทรัพยากรของตลาดไม่สามารถนำไปสู่เงื่อนไขตามหลักพาเรโตได้ กรณีดังกล่าวจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องเข้ามามีบทบาทเพื่อแก้ไขให้สังคมมีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ นอกเหนือจากลักษณะตามสมมติฐานของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ที่จะต้องเป็นจริงเพื่อให้กลไกตลาดทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในทางปฏิบัติก็พบว่าข้อจำกัดมากอยู่แล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้กลไกตลาดไม่สามารถทำหน้าที่ได้ เช่น สินค้าที่การผลิตหรือบริโภคทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นหรือสิ่งแวดล้อมภายนอก หรือลักษณะของสินค้าที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมมากกว่าที่ผู้ซื้อหรือผู้ผลิตที่มีต้นทุนแต่ละรายได้รับ เป็นต้น

ไต่ทัศน์ # 8.3 เหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ

เหตุผลสำคัญในทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องมีรัฐบาล ซึ่งเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวม ได้แก่

1. เพื่อจัดตั้งและดูแลระบบกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน
2. เพื่อจัดสรรทรัพยากรซึ่งมีอยู่จำกัดอยู่นอกกลไกตลาด
3. เพื่อบริหารจัดการให้ระบบเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้และความมั่งคั่งแก่ประชาชน

ไต่ทัศน์ # 8.4 บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการแก้ปัญหาความล้มเหลวของตลาด

รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของตลาด ซึ่งมีสาเหตุที่ทำให้เกิดขึ้นได้หลายประการ ได้แก่

1. กรณีตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ หรือมีผู้มีอำนาจตลาด (market power) เกิดขึ้น กรณีนี้ ได้แก่ ตลาดผูกขาด ตลาดผู้ขายน้อยราย และตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด โดยกรณีที่ถือว่าตลาดไม่มีการแข่งขันอย่างสิ้นเชิงได้แก่ ตลาดผูกขาด ซึ่งผู้ผูกขาดจะสามารถกำหนดราคาขายได้เอง โดยจะพิจารณาผลิต ณ ระดับที่ทำให้ตนเองได้รับประโยชน์หรือกำไรสูงสุด ($MC = MR$) ซึ่งจะไม่ใช่จุดดุลยภาพเดียวกับดุลยภาพของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ กรณีดังกล่าวจึงทำให้มีการผลิตสินค้าสู่ตลาดน้อยกว่าระดับที่ทำให้สังคมรับสวัสดิการหรือเกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์สูงสุด

2. ผลกระทบภายนอก หมายถึง ผลกระทบที่เกิดจากการซื้อขายแลกเปลี่ยนในตลาดที่ไม่ได้สะท้อนให้เห็นในราคาสินค้าหรือบริการที่จำหน่าย ซึ่งจะทำให้กลไกตลาดไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะมีการผลิตหรือบริโภคมากหรือน้อยเกินไปแล้วแต่กรณี เนื่องจากผู้ผลิตหรือผู้บริโภคไม่ได้รับประโยชน์หรือมีภาระค่าใช้จ่ายจากต้นทุนของสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของตน

ไสตท์ศน์ # 8.4 บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการแก้ปัญหาความล้มเหลวของตลาด (ต่อ)

3. ลินค้าสาธารณะ เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวม โดยการบริโภคสินค้าสาธารณะ โดยผู้บริโภค รายใดรายหนึ่งจะไม่มีผลทำให้ผู้อื่นบริโภคได้น้อยลงและไม่สามารถกีดกันการบริโภคของผู้อื่นได้ ทำให้ผู้บริโภคสามารถบริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ต้องร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย หากผู้ผลิตเอกชนจะทำธุรกิจผลิตและขายสินค้าประเภทนี้ก็จะไม่สามารถดำรงกิจการให้อยู่ได้ การผลิตก็จะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่สังคมจะได้รับประโยชน์สูงสุด กลไกตลาดจึงไม่อาจจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพได้

4. ความไม่สมบูรณ์ด้านข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากกรณีตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีข้อสมมติที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในตัวสินค้า รวมถึงระดับราคาและสภาพแวดล้อมในตลาดเป็นอย่างดีและโดยเท่าเทียมกัน ดังที่เรียกว่า มีข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศที่สมบูรณ์ (perfect information) และข้อมูลมีความสมมาตร (symmetric information) ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ความสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมักเกิดขึ้นได้ยาก รวมทั้งการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าอาจทำได้ยาก หรือมีต้นทุนที่สูงทั้งด้านค่าใช้จ่ายและเวลาที่ใช้ในการค้นหาซึ่งทำให้เกิดข้อมูลสมมาตรหรือข้อมูลไม่เท่าเทียมระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

5. ผลกระทบจากเศรษฐกิจมหภาค หากเศรษฐกิจขาดเสถียรภาพหรือเกิดความผันผวนจะส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจหรือพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภคในตลาด เนื่องจากความผันผวนดังกล่าวทำให้เกิดความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนของธุรกิจ จึงทำให้มีการผลิตสินค้าออกสู่ตลาดน้อยเกินไป และอาจนำไปสู่การขาดเสถียรภาพทั้งใน ด้านเสถียรภาพของราคา เสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนและตลาดการเงิน และเกิดปัญหาการว่างงาน

ไสตท์ศน์ # 8.5 ความหมายและลักษณะของผลกระทบภายนอก

ผลกระทบภายนอก (externalities) หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานภาพของบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยบุคคลที่ได้รับผลกระทบไม่ได้รับหรือจ่ายเพื่อชดเชยแก่ผลกระทบดังกล่าว กรณีที่เกิดผลกระทบภายนอกขึ้นจากการผลิตและบริโภคสินค้าหรือบริการ สังคมจะให้ความสนใจต่อผลลัพธ์หรือสถานภาพของผู้ที่ได้รับผลกระทบนอกเหนือไปจากสถานภาพของผู้ซื้อ-ผู้ขายสินค้าหรือบริการในตลาด เนื่องจากผู้ซื้อ-ผู้ขายไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบภายนอกที่จะเกิดขึ้นในการกำหนดอุปสงค์-อุปทานของตน คุณภาพของตลาดสินค้าหรือบริการที่ก่อให้เกิดผลกระทบภายนอกจึงไม่ใช่ระดับการผลิตที่ทำให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดของสังคมโดยรวม

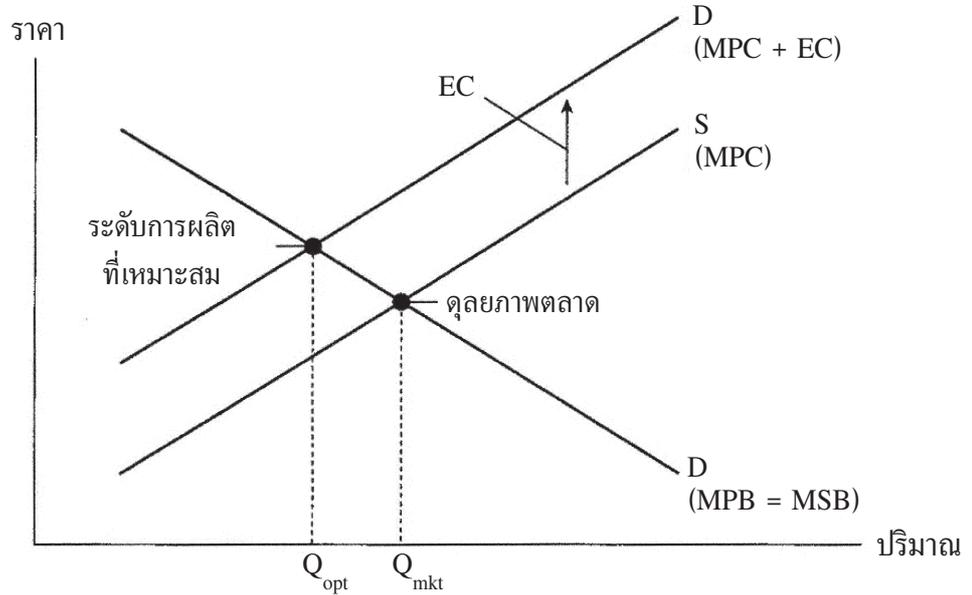
ผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ผลกระทบภายนอกเชิงลบ (negative externality) ซึ่งเป็นผลกระทบภายนอกที่ทำให้สถานภาพของบุคคลอื่นแย่ลง

2. ผลกระทบภายนอกเชิงบวก (positive externality) ซึ่งเป็นผลกระทบภายนอกที่ทำให้สถานภาพของบุคคลอื่นดีขึ้น

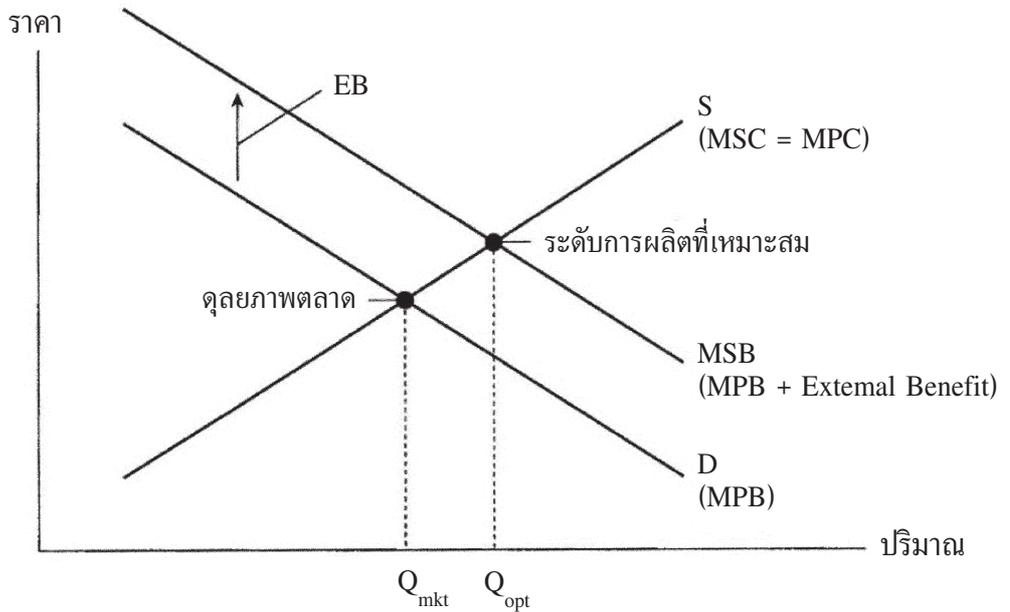
ไฮดรทัศน์ # 8.6 ระดับผลกระทบภายนอกที่เหมาะสม

กรณีผลกระทบภายนอกเชิงลบ

ภาพที่ 8.2 ผลกระทบภายนอกเชิงลบกับระดับการผลิตที่เหมาะสม

กรณีผลกระทบภายนอกเชิงบวก

ภาพที่ 8.3 ผลกระทบภายนอกเชิงบวกกับระดับการผลิตที่เหมาะสม

ไต่ทัศน์ # 8.7 การจัดการผลกระทบภายนอก

การจัดการผลกระทบภายนอกโดยรัฐบาล แนวทางนโยบายที่รัฐบาลสามารถใช้ในการบริหารจัดการผลกระทบภายนอกให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่

1. การใช้นโยบายกำกับและควบคุม (command-and-control policies) เป็นแนวทางที่รัฐบาลใช้กฎหมายควบคุมพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภคตรง โดยอาจกำหนดเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น กรณีการปล่อยน้ำเสียที่มีสารเคมีเป็นพิษลงสู่ลำธารสาธารณะ

2. การใช้นโยบายเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (market-based policies) เป็นการจ้ดระบบเพื่อให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ (หรือเรียกเก็บค่าใช้จ่าย) เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ตัดสินใจดำเนินกิจกรรมหรือแก้ปัญหาในส่วนของตนเองเพื่อประโยชน์สูงสุด (หรือมีต้นทุนต่ำที่สุด) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเช่นกัน เช่น การเก็บภาษีมลพิษ และการซื้อขายใบอนุญาตปล่อยมลพิษ

การจัดการผลกระทบภายนอกโดยเอกชน โดยเอกชนอาจแก้ไขโดยใช้หลักจริยธรรมและมาตรการทางสังคมที่เอกชนสามารถจัดการกันเองได้ หรืออาจใช้วิธีการจัดตั้งเป็นมูลนิธิ องค์กรการกุศล หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาผลกระทบภายนอก ซึ่งใช้เงินจากผู้บริจาคเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ในการที่จะประเมินว่าตลาดเอกชนสามารถแก้ปัญหาผลกระทบภายนอกได้มากเพียงใดนั้น มีแนวคิดที่เป็นที่ยอมรับเรียกว่า **ทฤษฎีโคส** ซึ่งกล่าวว่าถ้าหากเอกชนหรือผู้ที่มีส่วนได้เสียสามารถเจรจาเพื่อจัดสรรทรัพยากรกันตัวเองแล้ว จะถือว่ากลไกตลาดเอกชนสามารถแก้ปัญหาผลกระทบภายนอกและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไต่ทัศน์ # 8.8 ความหมายและลักษณะของสินค้าสาธารณะ

การจำแนกสินค้าประเภทต่างๆ

ตารางที่ 8.1 ประเภทของสินค้าจำแนกตามลักษณะการกีดกันและการเป็นปรปักษ์ในการบริโภค

ลักษณะสินค้า/บริการ	สามารถกีดกันการบริโภค (excludable in consumption)	ไม่สามารถกีดกันการบริโภค (non-excludable in consumption)
เป็นปรปักษ์ในการบริโภค (rival in consumption)	สินค้าเอกชน (private goods)	ทรัพยากรร่วม (common resources)
ไม่เป็นปรปักษ์ในการบริโภค (non-rival in consumption)	สินค้าสโมสร (club goods)	สินค้าสาธารณะ (public goods)

สินค้าสาธารณะ (public goods) เป็นสินค้าที่ไม่สามารถกีดกันและไม่เป็นปรปักษ์ในการบริโภค กรณีสินค้าสาธารณะจึงไม่สามารถป้องกันไม่ให้ผู้ใดเข้ามาบริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งการบริโภคของบุคคลหนึ่งก็ไม่ทำให้บุคคลอื่นๆ สามารถบริโภคได้น้อยลง ตัวอย่างเช่น เสียงกริ่งสัญญาณเตือนภัยจากพายุและคลื่นในชุมชน การป้องกันประเทศ ถนนสาธารณะที่ไม่อยู่ในสภาวะจราจรแออัด สวนสาธารณะ การแสดงดอกไม้ไฟ

ไฮด์ทศน์ # 8.9 ปัญหาความล้มเหลวของตลาดที่เกิดจากสินค้าสาธารณะและทรัพยากรร่วม

กรณีสินค้าสาธารณะ จากกรณีตัวอย่าง (เรื่องที่ 8.3.1) การแสดงดอกไม้ไฟ ซึ่งหากคนในชุมชนจ่ายเงินสนับสนุนกิจกรรมการแสดงดอกไม้ไฟอย่างต่อเนื่อง จำนวนเงินดังกล่าวจะถือเป็นสิ่งที่สะท้อนคุณค่าที่คนในชุมชนได้รับจากการจัดแสดงดอกไม้ไฟหรือประโยชน์ที่ชุมชนได้รับซึ่งสูงกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้น ก็จะสามารถจัดแสดงดอกไม้ไฟในแต่ละปีเรื่อยมาได้ แต่เนื่องจากการจัดแสดงดอกไม้ไฟไม่สามารถกีดกันการบริโภคได้ดังกล่าว จึงเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนหนึ่งที่จะมีพฤติกรรมเป็นผู้บริโภคหรือใช้ประโยชน์โดยไม่จ่ายเงิน หรือที่เรียกว่า free rider ซึ่งจะทำให้ระบบตลาดล้มเหลวในการจัดการให้เกิดดุลยภาพที่มีประสิทธิภาพต่อสังคมโดยรวม เมื่อจำนวนคนที่ซื้อตัวมีน้อยจนไม่เพียงพอที่จะสร้างรายได้มากกว่าต้นทุนการจัดแสดง ผู้ประกอบการก็จะตัดสินใจไม่จัดแสดงดอกไม้ไฟในงานเทศกาล

กรณีทรัพยากรร่วม มีลักษณะเหมือนกับสินค้าสาธารณะคือไม่สามารถกีดกันผู้อื่นเข้ามาบริโภคได้ ทุกๆ คนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมได้อย่างเสรี แต่ที่แตกต่างกันคือทรัพยากรร่วมจะมีลักษณะที่เป็นปรปักษ์ในการบริโภค กล่าวคือการบริโภคหรือใช้ทรัพยากรร่วมโดยผู้ใดผู้หนึ่งจะทำให้ผู้อื่นสามารถบริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้น้อยลง ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในอีกลักษณะหนึ่ง ดังนั้น เมื่อมีการจัดสรรหรือเปิดให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วม ผู้กำกับดูแลจะต้องระมัดระวังว่าจะปล่อยให้ทรัพยากรร่วมถูกใช้ประโยชน์มากเท่าใด ซึ่งหากไม่ดำเนินการอย่างรอบคอบอาจทำให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า โศกนาฏกรรมของทรัพยากรร่วม (tragedy of the commons) ซึ่งเกิดจากการบริโภคหรือใช้ประโยชน์มากเกินไปในระดับที่เหมาะสมทำให้เกิดความเสียหายขึ้น

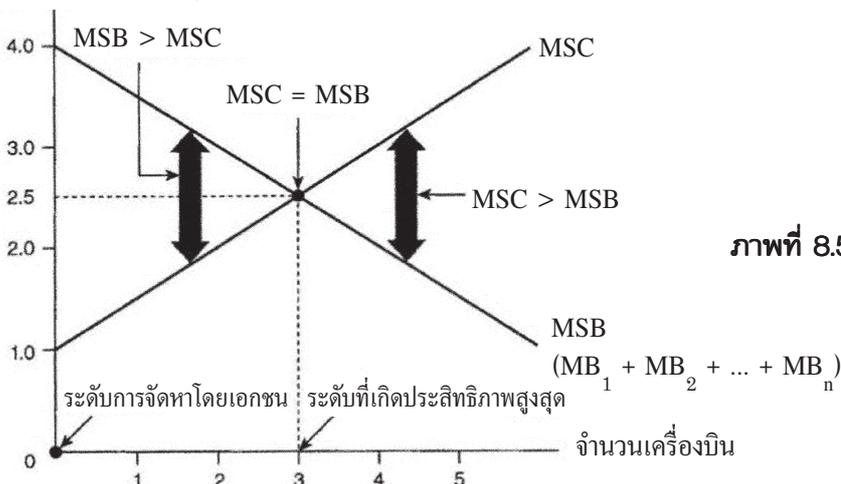
รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขเพื่อให้สังคมได้ประโยชน์สูงสุดในการจัดการสินค้าสาธารณะ และการเปิดให้ใช้ทรัพยากรร่วม โดยกรณีของสินค้าสาธารณะ รัฐบาลอาจเป็นผู้จัดหาเองโดยใช้แหล่งเงินอื่น เช่น ภาษีท้องถิ่น และกรณีทรัพยากรร่วม รัฐบาลอาจใช้วิธีออกกฎหมายควบคุมหรือการเก็บค่าธรรมเนียมในการใช้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการใช้มากเกินไป

ไฮด์ทศน์ # 8.10 ปริมาณสินค้าสาธารณะที่เหมาะสม

ปริมาณสินค้าสาธารณะที่เหมาะสม

MSC, MSB

(ล้านบาทต่อเครื่องบิน 1 ลำ)

ภาพที่ 8.5 ปริมาณสินค้าสาธารณะที่เหมาะสม

ไต่ถาม # 8.11 การจัดการสินค้าสาธารณะ

การจัดการสินค้าสาธารณะโดยรัฐบาล รัฐบาลมีอำนาจหน้าที่และบทบาทสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรของสังคมให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการจัดหาสินค้าสาธารณะซึ่งรัฐบาลมีศักยภาพที่จะแก้ปัญหาได้ โดยเป็นผู้สนับสนุนหรือดำเนินการเพื่อให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยรัฐบาลสามารถใช้เงินรายได้จากภาษีที่เก็บจากประชาชนมาบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ทั้งนี้ ในการจัดหาสินค้าสาธารณะบางอย่าง รัฐบาลอาจไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ผลิตสินค้าหรือบริการต่างๆ เอง โดยอาจว่าจ้างให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการโดยใช้งบประมาณจากรัฐบาล เช่น การสร้างถนนสาธารณะ บริการจัดเก็บขยะ เป็นต้น

ในหลายกรณี การจัดหาสินค้าสาธารณะของรัฐบาลอาจไม่ได้อยู่ในระดับที่สังคมได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งตามทฤษฎีที่ได้กล่าวถึงแล้วก็คือ ระดับที่ผลประโยชน์ส่วนเพิ่มของสังคมเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มของสังคม ($MSB = MSC$) และนำไปสู่ความล้มเหลวของรัฐบาล (government failure) สาเหตุอาจเนื่องมาจากพฤติกรรมที่หน่วยงานของรัฐมักต้องการได้รับงบประมาณจากรัฐบาลกลางให้มากที่สุดจึงเสนอโครงการที่จัดหาสินค้าสาธารณะมากเกินไป (over provision) หรืออาจเข้าใจว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงข้อมูลรายละเอียดว่าระดับสินค้าสาธารณะที่เหมาะสมควรเป็นเท่าไร ผู้มีอำนาจจึงอาจถูกชักนำจากผู้ได้รับประโยชน์ให้จัดหาหรือผลิตสินค้าสาธารณะที่มากเกินไปซึ่งทำให้การจัดสรรทรัพยากรขาดประสิทธิภาพ

การจัดการสินค้าสาธารณะโดยเอกชน การจัดการสินค้าสาธารณะโดยเอกชนโดยทั่วไปมักจะไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาผู้บริโภคที่ไม่จ่ายเงิน ซึ่งเมื่อผู้จัดหาหรือผู้ผลิตสินค้าสาธารณะที่เป็นเอกชนได้รับรายได้จากผู้บริโภคไม่เพียงพอก็จะไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลในการสนับสนุนทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือไม่เช่นนั้นก็จะต้องหยุดกิจการ

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีภาคเอกชนจำนวนมากที่สามารถผลิตสินค้าหรือบริการสาธารณะที่เปิดให้เข้าใช้ประโยชน์ได้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย โดยบริการต่างๆ ซึ่งเป็นสินค้าสาธารณะเหล่านี้จะไม่ได้พึ่งรายได้จากผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงเป็นหลัก เนื่องจากจะทำให้เกิดความล้มเหลวจากปัญหาผู้บริโภคที่ไม่จ่ายเงินดังกล่าวมาแล้ว แต่จะอาศัยเงินทุนของผู้ก่อตั้ง เงินบริจาค ค่าสปอนเซอร์จากผู้สนับสนุน และค่าโฆษณาจากผู้ผลิตสินค้าอื่นๆ เพื่อใช้ในการจัดหาและดำเนินการให้สินค้าสาธารณะดังกล่าวมีใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

**แบบประเมินผลตนเองหลังรับการสอนเสริม
ครั้งที่ 1**

ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้สั้นๆ (โดยสุ่มขึ้นมาตอบข้อละ 1 – 2 คน)

1. ปัจจัยกำหนดอุปสงค์และอุปทานมีอะไรบ้าง
2. ตามทฤษฎีอรรถประโยชน์เงื่อนไขของดุลยภาพของผู้บริโภคเป็นอย่างไร
3. ตามทฤษฎีเส้นความพอใจเท่ากันหาดุลยภาพของผู้บริโภคได้อย่างไร วาดกราฟประกอบ
4. จงอธิบายการผลิตระยะยาวมาให้เข้าใจ
5. ดุลยภาพระยะสั้นในตลาดแข่งขันสมบูรณ์เป็นอย่างไรบ้าง จงอธิบาย
6. ราคาอุดมคติและราคายุติธรรมต่างกันอย่างไร
7. ลักษณะที่เหมือนกันของตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดคือลักษณะใด
8. ลักษณะที่เหมือนกันของตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดตลาดผู้ขายน้อยรายคือลักษณะใด
9. ผลตอบแทนปัจจัยการผลิตมีอะไรบ้าง
10. จงอธิบายความหมายของ “ผลกระทบภายนอก” และ “สินค้าสาธารณะ”

ขอให้นักศึกษาตอบในที่ว่างข้างล่างนี้ ไม่ควรใช้เวลาเกิน 10 นาที

1. ....
.....
.....
.....
2. ....
.....
.....
.....
3. ....
.....
.....
.....
4. ....
.....
.....
.....

5. ....
.....
.....
.....

6. ....
.....
.....
.....

7. ....
.....
.....
.....

8. ....
.....
.....
.....

9. ....
.....
.....
.....

10. ....
.....
.....
.....

